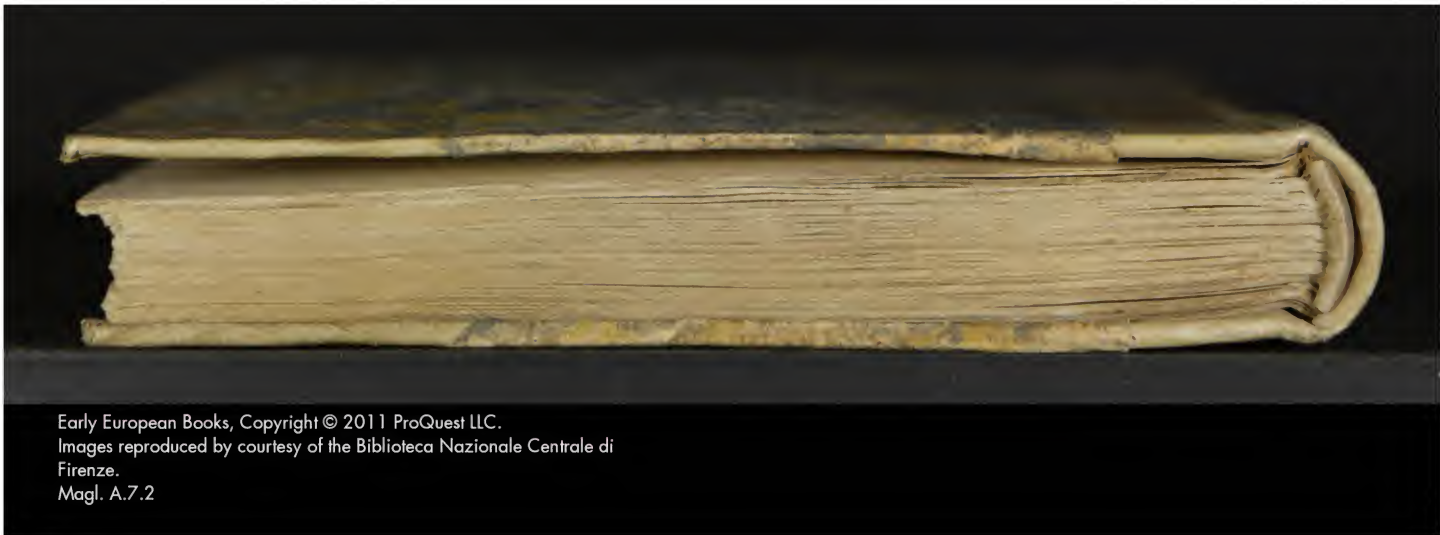

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.2

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.2

INCUNABULI

A
7
2

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

fratris Didaci de Deça ordinis predicatorum
uite regularis: Serenissimi ac magni hispaniarum
principis preceptoris. In defensionem sancti Tho-
me ab impugnacionibus magistri Nicholai ma-
gistrique adathie ppugnacionis sui. Ad Illustrissi-
mum ac Reuerendissimum dominum: dominum
Petrum adendoce archiepiscopum Loletanum. hispa-
nie totius primatem. Sancte Romane ecclesie car-
dinalem dignissimum. Epistola.

3

Illustrissimo ac Reueren-
dissimo in cristo patri dño: do-
mino petro adendoce archie-
puli Loletani. hispaniarum prima-
ti: sancte Romane ecclesie car-
dinali dignissimo. frater Dida-
cus de Deça ordinis predica-
torum uite regularis. S. p. D. Non
satis constat pater optime: an ue-

ritas plures habeat sectatores an impugnatores
Et quidem ambiguum non est quod a prima rerum con-
ditione: vix traxerit veritas sine aduersante mo-
rula; ipsa teste veritate ubi de prima ac pulcher-
rima inquit creaturarum. Ille homicida erat ab
initio et in veritate non stetit. Verum quod alij sola
obsistunt ignoratia. Nam crebro: ut Seneca di-
cit. mendacium specie veritatis obcludit. Et si-
cut tristem frontem amicus et blandas adulatores
ostendit: sic verisimilitudine ut uel fallat uel sur-
ripiat: coloratur ueritas. Hoc erroris exemplo ga-
late reprehensi sunt: quibus Apostolus ait. O in-

a11

ſenſati galate q̄s uos fascinauit ueritati nō obe-
dire? Alij vō inanis glorie cupiditate repugnāt
Hiſ iuxta pphetam faſtu quodam inflati ſciētie
erecta aiunt ceruice. linguam noſtrā magnifica-
bimus. labia noſtra a nobis ſunt. Neq; horum
ſtudiuz eſt inſiſtiōib; ſuis ueritatē aſſequi:
ſed uictores uideri. Unde fit ut contentiōnū cer-
tamina ſponte ſuſcipiant exquirantq; atq; ex pa-
cis negocio: riſe inuētores exurgant. qui et eo
ſe maxime doctos arbitrati ſunt: ſi doctioribus
ignorationem audacter obijciant. Ego certe ad-
miroz ne dicam abominoz quorundaz doctoruz
impudentiam quorum omne ſtudium ⁊ cōmen-
tatio in eo poſita eſſe uidetur: ut maioribus con-
tradican. Audiant iſti maledictionē dei p pro-
phetam dicentis. Ue qui ſapientes eſtis in ocul-
ueſtris ⁊ coram uobis metipſis prudentes. Audi-
ant ⁊ cōminationez Apoſtoli in epiſtola ad Ro-
manos. Hiſ inquit qui ex contentione ſunt ⁊ q̄
non acquieſcūt ueritati: ira ⁊ indignatio ⁊c. S;
hiſ plane longe deteriores ſunt qui quadā ani-
mi amaritudine inuidieq; cruciatib; excitati ue-
ritatem paſſim negant: premunt ac perſequunt
ut tantū aliorum acta lacerēt et extinguant. Hoſ
uocat Apoſtoluſ ſcribens ad Thimotheū: ho-
mineſ corruptoſ: mente reproboſ: ſemper diſcē-
teſ: ⁊ nunq; ad ſcientiam ueritatis peruenienteſ.
Horum erat iugis pugna perpetuumq; certamē
cum noſtro diuo Hieronimo ut ipſe deplorat.
quos ab indefeſſo latratu et rabie perſecutiōis:
canes uocare conſueuit. ſed ⁊ ſcriptura eoſ par-
uuloſ. id eſt minoreſ non gratis appellat dicentē

Virum stultum interficit iracundia ⁊ paruulum
occidit inuidia. neq; enim possum⁹ inuidere: nī
si eis quos nobis in aliquo maiores esse puta-
mus. ipse quisq; sibi testimoniū perhibet q̄ eo
minor sit: cuius inuidie liuore torquetur. Cur
enim hostis ille antiquus primo homini inuidē
do surripuit: nisi quia amissa beatitudine: mi-
norē se mortalitati illi⁹ agnouit? Cur ⁊ Saul Da-
uid strēnuum populi sui ducem persequabatur?
nisi q̄ eum magnis quotidie uirtutū augeri suc-
cessibus sensit: habet hoc nimirum inuidie estu-
antis uirus: q̄ cūcta que inuenerit bene gesta ali-
orum inficit ac consumit. hec cum ita sint: non
mirentur ignari. neq; iurati hostes ut ita loquar
insultent si diui Thome aquinatis probatas sen-
tētiās fideles atq; ueritate plenas: moribus ob-
trectatorum patere intelligūt. siquidē meminif-
se eos oportet id usu omnibus fere scriptorib⁹:
alia atq; alia rōne ut deductū est euenisse. quod
multorum exempla cunctis apta satis probant.
Sed hoc unum admirentur magis q̄ cernant
doctrinam eius probatissimā tam multorum nō
utiq; uulgarium iaculis propulsatā nō extingui.
non eueri. aut uel in modico unq; infringi potu-
isse. quod certe necdum ingenij sui maximi argu-
mentum est non exile: uerum q̄ e celo uim mētis
scribendiq; munus fide integerrimū nactus sit.
Illud itaq; sibi metipsis obiciant latratores: qđ
sancti doctoris dogmata magno ac excellenti in-
genio uiri ut ipsi aiunt impugnauere. nā id utiq;
nō fecissent: nisi ei⁹ apud omnes summū fuisset
iudiciū ⁊ uirtutis opinio: ut tāto sibi inde ma-

a iij

iozem compararent triumphū: si & quod eos fe-
fellit & fortissimū pugilem postrauissent. ex eorū
tamen oppugnationib⁹: celeberrimū apud mor-
tales qui modo ceci non sunt aut ingrati: diuus
aquinas nomen assecutus est. horū nuper ma-
gister Nicholaus de lira & quidem uir doctissi-
mus inuentus est. qui cum ueteris ac noue legis
postillator sederet: nonnulla sancti Thome the-
oremata corrigenda annotauit. Cui cū dñs Pau-
lus Burgen. episcopus se sancti doctoris defenso-
rē offerret: magister Mathias puincie Saxonie
minister: accerrimus Nicholai surrexit propu-
gnator. & nunc rationibus eius ut ipse putat: ui-
res accommodando. nunc nouis quibusdā argu-
tīs adinuentis: sententias sancti Thome labefa-
ctare ac prope expugnare conatus est. Ego ue-
ro non q̃ me maiorem alijs aut doctiorem existi-
mēc neq; enim uires meas ignoro & sed quo mi-
litie mee disciplinam pro ueritate tuenda cui me
deuoui utcūq; adimpleam: ceptum pro scō Tho-
ma adiui certamen. Hunc tamen mihi dūtaxat
placuit imposuisse terminū. ut & aduersantiū ra-
tiorinationes inualidas penitus ac ineptas ostē-
derim. & sancti doctoris dogmata incōcussa pro-
bauerim ueritate subsistere. Burgen. uero bene-
dicta & q̃ causam sancti Thome tangere uisa sūt:
in sortem meā suscepi. cetera que ad rem nō per-
tinent quecūq; illa fuerint uera aut falsa: inta-
cta reliqui. Accipiet igit̃ dominatio tua Reuerē-
dissima opus hoc mee in illam fidei ac Reueren-
tię locuples testimoniū. cui id iure optimo dedi-
caui. Certo sciens nō parū illi ex tue dignitatis

splendore: momenti ⁊ roboris prouenturū. Nā
ut præterea tue familie illustris antiquitatē. opes
immensas. singularē potentiā que tibi cum pau
cis sunt cōmunia: animi tui magnitudo. rara p
bitas. uirtutū ornamenta ⁊ omnis sciētie decus:
te omni obsequio dignū. teq; iudicē omniū litte
rarum efficiūt. Qd si in editione mea hac qd in
ciderit qd nō ad vnguē ut aiunt fuerit eliminatū:
pro ingenio tuo mirabili primas clarissime: ca
stigationi non parcas. at mihi non satis perito:
pro solita humanitate indulgeas. Sin autē labor
meus tua gratia ac laude dign⁹ fiat: fructū hunc
ac premiū spero ⁊ opto. ut amplitudo tua muni
ficentissima in Diui Aquinatis honorē: libelluz
istum q̄ multos iubeat fieri Eneis litteris. Vale
felix pontifex.

Liber.

Circa librum Genesis. Capitulo primo.

3 In capitulo primo libri Genesis super illud. Dixit autem deus: fiat luminaria etc. Cum postillator iuxta expositionem littere secundum tertiam opinionem vellet probabile ostendere ac defendere quod corpus solis factum fuerit quarta die ex nube lucida. que secundum tertiam opinionem fecerat tribus diebus precedentibus diem et noctem: Improbatur quaedam sancti Thomae argumentationem. Ex prima parte questione. lxxv. articulo ultimo. ad secundum inquiring. Nec ualet quod contra hoc obicit frater Thomas prima parte summe sue dicens. quod non potest conuenienter dici quod in prima rerum productione aliquid sit productum satis cito corrumpendum. Ex quo concludit inconuenienter dici: solem factum ex illa nubecula. quia sic: fuisset corrupta. Non enim corrumpuntur proprie loquendo de corruptione secundum perfectam eius rationem: que transmutantur in melius. ut dicitur in libro de generatione. sicut non dicuntur elementa proprie corrumpi: quando ex eis fit corpus mixtum. quia corruptio proprio modo dicta: est uia ad defectum. hic uero ad perfectum. illa autem nubecula erat quid imperfectum respectu solis. Ipse etiam Thomas incidit in id quod reprobatur. quia in opere quinte diei: dixit quod aues et pisces facte sunt ex quatuor elementis. licet in

Genesis.

textu solum nominetur aqua. quod non potuit fieri: nisi per corruptionem formarum elementarium modo predicto. Hec postillator in forma. ¶ Ad quorū primū respondet Burgeñ. q̄ postillator falso imposuerit illud sancto Thome. cum per eam argumentationem quam postillator induxit: non improbet sanctus Thomas opinio nem que corpus solis dixit esse factum ex nube lucida: sed aliā que prima fuit scilicet q̄ nubes illa: facto sole in preiacentem materiā rediisset. ad quam sequebatur nubeculam illā uere ⁊ proprie corrūpi cū in rem uiliozem mutata fuisset: scilicet in preiacentē materiā. q̄ autem ex nube lucida non fuerit formatum corpus solis. que tertia opinio recitat a sancto Thoma: destruit per aliud medium. quia scilicet materia solis nō potuit prefuisse sub alia forma: si ponatur sol secundum naturam corpus incorruptibile. Unde satis constat q̄ postillator non bene aduerterit dicta sancti Thome. Hec Burgeñ. ⁊ bene. ⁊ ad intentionem sancti Thome. ¶ Uerū magister ad Athias ordinis fratrum minorū Saxonie puincie minister egre ferens hic et ubiq̄ defensionem sancti Thome: putat quadam sophistica circuitiōe improbationem postillatoris non rectam: rationabilem ostendere dicēs. q̄ improbatio tertiæ opinionis secundum sanctū Thomā innitit eidem medio quo p̄ma opinio secundum eum destruitur. Probat hoc. quia ex obiectione sancti Thome contra tertiam opinionem: duo sibi uidetur sequi. primū est q̄ ex illa luce sine sui corruptione: corpus solis fieri nō potuit. quia materia sol

Liber:

non potuit prefuisse sub alia forma: sine corru//
ptione prioris. cuius forme corruptio non erat
conueniens. quoniam nihil fuit in principio co//
ditum: cito post corrumpendum. quod dicit
postillatorem in uerbis sancti Thome itime per
spexisse. ¶ Secundum q̄ sequi uidetur inquit il
le ex dictis sancti Thome est. q̄ nulla materia ex
istēs sub forma priori: potest esse sub forma po
steriori nisi priori corrupta. Et ideo reprobat
tertiā opinionem quia forma solis specifica.
formam lucis genericam non compatitur. pro//
pter quod ex luce non potuit fieri sol: nisi for//
ma lucis corrumpetur. quod est inconueniēs
propter medium per quod prima opinio secun
dum sanctum Thomam fuerat improbat. hec
magister adthias. ¶ S; certe mirabile ē q̄ iste
magister tam multas sibi texerit inuolutiones.
tanq̄ extraneum habuerit intellectum: ubi san//
ctus Thomas plane aperuit mentem suam. Un
de uidetur magistri huius tota reductio: qua//
dam extorsione pro sola volūate conficta. Qd̄
enim primo dicit vtriusq̄ opinionis improba//
tionem secundum sanctum Thomam eodem in
niti medio: falsum est. Cum ambas nō vna sed
duplici argumentatione ac diuersa destruxerit.
Et ad eius probationem dicit q̄ ex obiectione
sancti Thome contra tertiam opinionem: non
aliud sequitur. q̄ q̄ sanctus Thomas expressit
scilicet q̄ corpus solis non potuit formari ex nu
becula. Ad quam conclusionem vtitur ea ratio
ne dūtaxat: quia materia solis non potuit eē sub
alia forma si ponatur corpus solis incorruptibi

Genesis.

le ⁊ non ex quatuor elementis. Nam inde seque-
batur q̄ materia solis esset intransmutabilis. et
ita q̄ non fuit primo sub forma nubecule. ⁊ per
consequens q̄ ex ea non fuerit formatus sol. q̄
nihil aliud est aliqd ex altero cōposito fieri na-
turaliter: q̄ materiā vnius primo fuisse sub for-
ma alterius vt habet ex primo de generatione.
¶ Et cū magister a⁹thias dicit q̄ in dictis san-
cti Thome includit ista: materia solis nō potuit
fuisse sub alia forma sine corruptione prioris: ve-
rum est. Sed est falsum q̄ talem corruptionē fu-
isse in prima rerū productione: sit illud incōueni-
ens ad qd̄ tertiā opinionē pretēdit. s. Thome du-
cere. Nec corruptio prioris forme nubecule: est
mediū aut fundamētū sue argumētatiōis. sed cō-
ditio apposita de icorruptibilitate solis. ex qua
sequitur materiam solis nunq̄ fuisse sub forma
nubecule. aut sub alia forma. Et per consequens
q̄ ex nube non fuerit formatus sol. Unde ex illa
conditione apposita. s. si ponatur corpus solis
incorruptibile: aperte monstratur q̄ non fuerit
mens sancti Thome tertiam opinionem impro-
bare. per hoc mediū videlicet q̄ nihil in prima
rerū institutiōe productum ē: cito post corrupē-
dū prout arguēs somniauit. Alias: frustra adie-
cta fuisset illa cōditio. quoniam ea apposita vel
non apposita: non minus probaret tale mediū.
Nam si corpus solis factum esset ex nube lucida
put dicit tertia opinio: nō min⁹ seq̄ret nubecu-
lā corrupi. ac p̄ hoc aliqd in p̄ma rerū p̄ductiōe
esse cōditū satis cito corrupēdū. siue corpus sol
ex ea formatū corruptibile ē: siue icorruptibile

Libeꝛ.

Nihil enim ad illud propositum confert corru//
ptibilitas solis aut incorruptilitas. Unde liqui//
do cōstat q̄ sanctus Thomas nō eodem medio
tertiā improbet opinionem quo et primā .
neq; idem incōueniens ex utraq; obiectione pre//
tendit. Sed medium argumentationis eius con//
tra tertiam opinionem: sumitur sicut dictum est
ex conditione adiecta scz si corpus solis pona//
tur incorruptibile: ⁊ inconueniens ad quod de//
ducit tertiam opinionem: est implicatio contra//
dictionis. Nam tertia opinione concessa: sequi//
tur materiam solis primo fuisse sub forma nube//
cule ⁊ . per consequens subiectum transmutatio//
nis . alias: non fuisset transmutatio naturalis. itā//
te autem conditione scilicet corpus solis esse in//
corruptibile ⁊ non ex quatuor elementis: sequi//
tur materiam solis non primo fuisse sub alia for//
ma neq; subiectum transmutationis. Nam incor//
ruptibilium corporū: intrāsmutabilis est mate//
ria secundum formas. ¶ Confirmātur ista quia
in questione de potentia dei. questione quarta
de creatione materie informis. articulo secundo
in ultima obiectione cōtra illud dictum scilicet.
q̄ ex nubecula formatū fuerit corpus solis: hac
eadem utitur argumētatione ⁊ non prima. in q̄t
enim sic. Sed contra omne illud qd fit ex mate//
ria precedente: habet materiā talē in qua possi//
bilis est formatū successio. talis autē non est ma//
teria solis nec alicuius celestium corporū eo q̄
in eis non est contrarietas. ut probatur in pri//
mo celi et mundi. ergo non potest esse q̄ ex illa
luce: postmodum formatum sit corp⁹ solis. Nec

Genesis.

sanctus Thomas. ¶ Ex supradictis satis uidet
q̄ nec dum medullam aut intima in uerbis san
cti Thome postillator non uidit: sed neq̄ super
ficiem eorum tetigerit. Ea autem que in defensi
onem postillatoris magister aDathias multipli
cat ac inuoluit: figmenta sunt. que nec ex uerbis
sancti Thome: neq̄ ex eius intentione proban
tur. ¶ Sed utrū in quolibet composito sint plu
res forme substantiales: uel una tantum. qđ ma
gister aDathias tetigit: non est presentis nego
tij examinare. cum super hoc nullam fecerit in
hoc passu sanctus Thomas mentionem. Est
enim nostri laboris intētio ea que postillator ex
dictis sancti Thome recitat improbanda: uera
atq̄ probata esse ostendere. obiectionesq̄ in cō
trarium pro nostra capacitate dissoluere. Unum
tamen est q̄ articuli Oxonie condemnati nō po
terunt nos in hac parte deterrere. aut linguam
uel calamum cohibere. ¶ Quod autem postil
lator secūdo subiūgit q̄ scūs Thomas incidit in
id qđ reprobatur: q̄q̄ nō repugnet improbationi
sancti Thome 3̄ tertiā opinionē: q̄ tñ obiectiōi
ei⁹ 3̄ p̄mā opinionē uideret obistere: Respōdet
Burgen. q̄ scūs Thomas i ea argumētatiōe nō im
probat q̄ in p̄ima rerum institutione ex aliqua
natura produceretur species alia. sicut herbe et
plante ⁊ aues ⁊ pisces ex quatuor elementis. sed
dicit esse inconueniens q̄ aliqd tunc factum fue
rit: quod postea esse desierit secundum totum.
ut q̄ totum unum elementum: aut alia queuis
species: producta fuisset et post modicum de
sineret esse. hec Burgen. ¶ Et quāuis solutio

Lib. 1.

ista probabiliter sustineri posset: diciſ tamē me-
lius ⁊ magis ad intentionem sancti Thome. sal-
sum esse q̄ sanct⁹ Thomas inciderit in id quod
improbauerat: Nam in productione herbarum
et plantarum aut auium ⁊ piscium ex quatuor ele-
mentis quā posuit sanctus Thomas: nulla fuit fa-
cta corruptio proprie dicta. cū ibi fuerit genera-
tio perfectioris ex imperfectiori. que transmuta-
tio neq; est: neq; a sancto Thoma reputat corru-
ptio pprie dicta: sed mutatio quedā in melius
que nō repugnat prime rerum institutioni. Qd̄
expresse sanctus Thomas docet in hoc pposito
prima pte. q. lxxij. de opere septe diei. ad quintū
inquit enim. Ad quintum dicendum: q̄ cū gene-
ratio vnius sit corruptio alterius: q̄ ex corrupti-
one ignobilior generentur nobiliores: non repu-
gnat prime institutioni rerum. Unde animalia que
generantur ex corruptione rerum inanimatarū uel
plantarū: potuerunt tunc generari. non autē que
generantur ex corruptione animalium: tunc potue-
rūt produci: nisi potēcialiter tantū. Hec sanctus
Thomas in forma. Unde contra primā opinio-
nem que posuit nubeculam in preiacentē materi-
am rediſſe formato sole: recte utitur sanct⁹ Tho-
mas illo medio. quia scz in prima rerum institu-
tione nihil fuit productum postea corrupēdū
Nam ibi fuisset corruptio in minus perfectū: scz
in preiacentem materiam: que corruptio repu-
gnat prime rerum institutioni. Sed cōtra tertiam
opinionem que posuit transmutationes ex nube
lucida fieri in melius: scz in corpus solis: non eo
medio tanq̄ insufficienti. sed alia usus est argu //

Genesis.

mentatione. quare obiectio postillatoris non est ad propositum sicut supra deductum fuit.

Circa capitulum quartum.

In capitulo quarto. cum Burgen. induceret contra quandam hebreorum expositionem. Unū satis notandum ex verbis sancti Thome secunda secunde questione. xciiij. articulo ultimo. ad secundum. quod in prima etate non fuit ydolatria propter recentem memoriam creationis mundi. ex qua adhuc vigeat cognitio unius dei: magister Mathias qui doctrinam sancti Thome nouit sponte declinare: dicit dubiam esse hanc ipsius sententiam. Cum tamen postillator non modo hic contrariam non tenuerit quous expositionem hebreorum quorundam opinatiue recitauerit: Sed et expresse eam sententiam sancti Thome recitat in disputatione sua quam edidit vtrum ex scripturis receptis a Iudeis possit efficaciter probari saluatorem nostrum fuisse deum et hominem quam dicit haberi ex quadam traditione apud hebreos autentica: nec tamen tali sententie contradicit: sed magis eam videtur approbare. Inquit enim dicitur magister Mathias. nec secundum dictum est ita certum quin sententia magnorum patiat instantiam. Nec ratio sancti Thome ad id cogit. quia si memoria recens creationis mundi exclusit ydolatriam per mille et plures annos: memoria seueræ punitionis per diluuium debuit excludere adhuc per plures annos. certum tamen est quod cito post diluuium defluerunt ad ydola homines. hec magister Mathias. ¶ Sed ad ista respondet

Liber.

¶ Et si dictum sancti Thome quorūdā ut Hebre-
orum patiat instantiam: probabilius tamē est
et uerius quā eorū opinio cōtraria. sacre etiam scri-
pture magis est consonū. tum quia ex textu Ge-
nesis a creatione mundi usque ad diluuium: nulla
de ydolatriis facta reperit mentio. Cum tamē de
homicidio. inuidia. atque alijs uitijs minoris gra-
uitatis: homines prime etatis expresse notētur.
Non enim est uerisimile quod de ydolatria grauissi-
mo peccatorū subtriceret: alijs uitijs cōmemora-
tis. ¶ Cum etiā quoniā ydolatria ab ydolis no-
mē ducit. que ut magister historiarū refert in se-
cūda etate post diluuium exorta sunt a Nino re-
ge Assyriorum. uel ut alijs placet a Nēroth: qui
cogebat hoīes adorare ignem. Unde ysidorus
libro septimo Ethimo. ait. Nēroth interpretat
tirannus. iste enim prior arripuit insuetam in po-
pulos tyrannidem. et ipse aggressus est aduersus
deum impietatis edificare turrem. In eam etiam
sententiā satis uidetur declinare Augustin⁹. post
de ciuitate dei caplo. x. inquit enim. Cū ergo que-
rimus in illis septuagintaduabus gentibus ciui-
tatem dei: non possumus affirmare illo tempore
quo erat illis labium unum. idest loquela una:
tunc iam genus humanum alienatū fuisse a cul-
tu ueri dei. ita ut in solis istis generationibus pi-
etas uera remaneret: quā descendūt de semine Sem
per Arphaxat et tendunt ad Abraham. Sed ab
illa superbia edificāde turris usque ad celum qua
impia significat elatio: terrena apparuit ciuitas.
hoc est societas impiorū. Nec Augustin⁹. ¶ Et
cōfirmat preterea. quā scriptura uolēs assignare

Genesis.

causam tante cladis totius. s. perditionis hūane
per diluuiū: vitia hominibus obiecit carnalia vi
dens. Vidētes filij dei filias hominū rē. ⁊ seq̃t.
Dixitq; deus. Nō permanebit spirit⁹ me⁹ in ho
mine in eternū quia caro est. i. vitis carnalibus
illectus. Sed verisile est q; potius obiecisset illis
scriptura pro ratione tātē pene inferende: p̃ctm
pdolatrie grauissimū si tūc fuisset. ¶ Ad obiecti
onem autē arguentis ḡ rationē sancti Thome vi
ci⁹ q; nō est sile. quia memoria ⁊ cōsideratio cre
ationis vniuersi per se arguit vnitatē dei creatis.
Ac eius summā perfectionē ⁊ bonitatē et excellē
tiam sup omnes creaturas ac per hoc q; sibi de
bitus sit cultus latrīe. Unde ⁊ philosophi natu
rali ratiōe ea de deo cognouerunt ex cōsideratio
ne ordinis vniuersi ⁊ sue institutionis. Ad memoria
autē punitiōis seuerē: nō ita directe ⁊ de per se p
bat deū vnū summe bonū atq; eius naturā pfe
ctissimā sup oēs creaturas. Lū pene in q̃tū hu
iusmodi a mala causa ⁊ a plurib⁹ ifligi possint.
⁊ presertim in hominib⁹ secūde etatis potuit me
moria illius punitiōis nō esse sufficiēs ad exclu
dendū pdolatriā: q; intellectus hominū tūc ma
gis erat obtenebratus q̃ in prima etate. tū ex ma
iori elongatione a prima nature puritate. tum ex
assiduitate peccādi. Unde ⁊ cā circūcisionis da
te tpe Abrahę ⁊ legis late tpibus adopsi: afflig
natur a doctoribus obtenebratio mētis hominū
ex vetustate peccādi ⁊ distantia naturalis ratiōis
a p̃mo sui vigore. ¶ habuerūt etiā hoies prime
etatis auxiliū magnū quo in cultu veri dei persi
sterēt doctrinā. s. Ade qui plene instructus erat

bj

Libet.

in naturalibus ⁊ diuinis. Uixit enim Adā p me
dium tps fere prime etatis fm cōputationē hie
ronimi. cui successit sextus ab eo Enoch vir iu //
stissimus. cuius filiusa Datusalem mortuus ē pro
ut hieronimus refert eodem anno quo diluuiū
inundauit. atq; ita doctrina Ade: de cultu vni⁹
dei: faciliter potuit disseminari per totam p̄mam
etatē ante diluuiū. ¶ Et preterea memoria recen
tis creationis fuit memoria beneficij suscepti. q̄
naturaliter trahit beneficiatū in amorē ⁊ recog
nitionem benefactoris fm quem modū dicit Di
onysius. iij. ca. de diuinis noib⁹. q̄ deus omnia
in se conuertit tanq̄ omniū causa. que recogni
tio principaliter consistit in exhibitiōe debiti cul
tus. s. honoris ⁊ reuerentie. Unde ore dei dicitur
mala. primo. Si ego p̄r: ubi honor meus? Quia
scz pater habet rationem principis. Sed memo
ria punitionis: directe ⁊ per se inducit timorem
seruilem. qui ⁊ si quandoq; manū cohibeat: mē
tem tamen directe ⁊ per se non reformat. ymo si
fuerit excessiuus: impedit rōis iudiciū ⁊ act⁹ iuo
lūtarios causat suo mō. Un̄ nimiz si mēoria seue
re punitiōis p⁹ diluuiū: nō sufficiēter cohibue
rit hoīes secūde etatis ab ydolatria quēadmo //
dū mēoria creatiōis recēs hoīes etatis p̄me. pre
serti cū de⁹ assecurauerit federe sempiterno Noe
cū tota posteritate dicēs. Ecce ego statuā pactuz
vobiscū ⁊ cū semine v̄ro p⁹ uos ⁊ ad oēm aiām
viuētē q̄ ē r̄c. Seq̄t. ⁊ neq̄q; ultra interficiet oīs
caro aq̄s diluij. nec erit deiceps diluuiū dissu
pās oēm terrā. h⁹ enī pmissiōis cōfidētia: potu
tuit eē occasio q̄ mēoria seuerē punitiōis scē per

Genesis.

diluuium nō satis retraheret hoies secūde etatis
ab ydolatria.

Circa capitulum. xxv.

In ca. xxv. vbi i replica s Burgē. magister
Mathias dicit. nec p̄t Burgen. pbare intē
tū suū p sc̄m tho. qz pcedit p p̄pothesim
q nō cōcedit: Aduertēdū ē q nec sc̄s tho. illaz
cōcedit pmo magis in rei veritate negat. Inquit
enī sic p̄ma secūde. q. cij. ar. ij. ad scōz. Ad secun
dū dicēdū. q rō illa pcederet si cerimonialia p̄
cepta eēnt data solū ad figurādū futurū. nō autē
ad p̄sentialiter deū colēdū. Un̄ r i corpore eius
dē articlū hec fuerat sc̄i Tho. determinatio q ce
rimonialia ueteris legis nō solū habuerunt cām
figuralē: s; etiā litteralē. s. cultū dei p tpe illo.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cū Burgen. circa cōtractus Jo
seph induceret ex doctrina sc̄i tho. secūda
secūde. q. lxxvij. ar. i. q in emptōe r vēdi
tione equalitas iusticie obseruāda ē s quoddaz
postillatoris dictū. s. q t̄m ualet res q̄tū vēdi po
test: Mathias iqt. S; ego cū postilla //
toze uerius puto q in cōmutatiua iusticia equa
litas fm naturam seruari non possit quicqd di //
cat sc̄s tho. p Burgen. allegat⁹. qz totū aurum
mūdi fm naturā nō ualet unū equū. cū t̄m in or //
dine ad hūanos usus modicū aux ualet magnū
equū. hec mgr Mathi. cū alijs q ad hoz decla //

b ij

Libet.

rationem subiungit. ¶ In quibus uerbis duplici reprehensione dignus habetur. primo quia ex modo suo loquendi videtur significare quod sanctus Thomas aliquando dixerit. aut in loco preallegato senserit: quod in commutativa iusticia obseruanda sit equalitas secundum naturam rei specificam. Cum tamen hoc sit manifeste falsum. primo oritur huius docet eadem questione arti. secundo ad tertium inquit enim. Ad tertium dicendum quod sicut Augustinus dicit. xi. de ciui. dei: precium rerum venalium non consideratur secundum gradum nature cum quicquid pluris vendatur unus equus quam unus seruus. Sed consideratur secundum quod res in usum hominis veniunt. Et ideo non oportet quod venditor vel emptor cognoscant occultas rei vendite qualitates. sed illas solum per quas redditur humanis usibus apta. puta quod equus sit fortis et bene currat. et similiter in ceteris. has autem qualitates: de facili venditor et emptor cognoscere possunt. hec sanctus Thomas in forma ubi expresse tenet quod precium in commutativa iusticia non consideretur secundum gradum nature rerum. Patet ergo quod modus loquendi huius magistri fuerit ex falso intellectui quem habuit in uerbis sancti Thomae. et utinam non ex malo affectu. ¶ Item secundo videtur quod iste magister propriam vocem ignorauerit. nam dicit quod equalitas in commutativa iusticia que est in contractibus non seruatur. sed quod per rationem iusticie mensuratur. quod enim aliud est secundum rationem iusticie res mensurari: quam in earum commutatione equalitatem seruari. Lerte non aliud. neque ex diffinitione Augustini. quam pro se inducit aliud habere. ut patet recte eam consideranti. Sed ut mihi videtur putat magister Nathias quod quia in commutativa iusticia mensurantur res consi-

Genesis.

derata qualitate temporū. locorum. ac dignita-
tis rerum in respectu ad vsum hominū: q̄ ideo
in ea non obseruat equalitas. in quo plane de-
cipit. quia p̄mo non eēt iusticia cōmutatiua: si
illa omnia nō cōsiderarētur ⁊ singula que digni-
tatem aut valorem rerū exaugent. nec ē aliud e-
quilitatem in iusticia cōmutatiua seruare: quam p̄m
omnes illas circūstantias res commutabiles cō-
mensurare. Unde scūs Tho. secūda secūde in q̄-
stione preallegata. arti. secūdo. ad secūdū sic di-
cit. Ad secūdū dicēdū q̄ mensuras rerū venaliū
necesse est in diuersis locis esse diuersas p̄pter di-
uersitatem copie ⁊ inopie rerū. q̄ ubi res magis
abundāt: consueuerunt esse maiores mēsure. In
vnoquoq̄ tamen loco ad rectores ciuitatis per-
tinet dēterminare que sunt iuste mēsure rerū ue-
naliū pensatis conditiōibus locorū ⁊ rerū. ⁊ ideo
has mensuras publica auctoritate vel consuetu-
dine institutas: preterire non licet. Nec sanctus
Tho. Ex quibus etiam accipit verus intellectus
eius prouerbij legalis quod postillator introdu-
xit. s. q̄ tantū valet res quantū vendi potest. Nō
enim est verum si intelligat q̄tum vendi potest
de facto ⁊ beneplacito cuiuscūq̄ vendentis. S;
quantū vendi potest de iure. i. seruata institutio-
ne publica auctoritate aut consuetudine firma-
ta. Unde ⁊ si quis nō cogatur ad vendēdū rem
suā: tñ si vendere vult: formā iuris ⁊ regulā iusti-
cie debet seruare ⁊ equitatis. Quod ⁊ si licitū sit
emptori ⁊ venditori se inuicē decipere infra di-
midū iusti precij p̄m legem civilem que non po-
tuit prohibere quicquid est cōtra virtutem: lex
b iij

Libet.

tamē diuina que nihil impunitum relinquit quod sit uirtuti dñiū: illicitum reputat si in emptiōe et venditiōe equalitas iusticie nō seruet. facit ad hoc glo. notabil. x. q. ij. hoc ius. ubi dicit q si in venditione plus offerat q res ualeat: ecclesia nō debet recipere. sed tm iustum p̄cium. Nā ecclēsia in suis cōtractibus nō debet dōlū facere.

Circa capitulū nonū libri Exodi.

¶ In ca. ix. libri Exodi Burgen. 3 postillato rē allegat sc̄m tho. dicentē secūda secūde q. lxxiiij. ar. ij. q cū actus hūani sint cau se quorūdam effectuum: oportet homines age re aliqua ut per actus suos impleant quosdā ef fectus s̄m ordinem a deo dispositum. ¶ Ubi ma gister aNathias uolens postillatoris dicta defen dere inquit. Sed 7 illud q Burgen. ex dictis sc̄i tho. secūda secūde. q. lxxiiij. applicat pposito: Uidet minus catholice dictū. uidelicet q ex or dinatione diuina oportet hoīes agere ut effect⁹ a deo instituti impleāt. Nā ex eo sequit in ma teria p̄nti: q Pharaoni peccatū obstinatiōis im putari nō debet. Quia s̄m hoc: oportuit eū esse causaz diuine gloriificatiōis si causaliter teneri de beat: ut uult Burgen. Nec magister aNathias cū alijs que ad huius declarationem cōtra Burgen subiungit ¶ S3 salua pace sua certe uerius ac ho nestius potuisset loqui si dixisset. q Burgen. in epte 7 extra mentem sancti thome dicta eius in troduserat. Nam illa de se 7 in proposito sancti Thome uerissima sunt 7 catholice fidei omnino

Exodi.

cōsona. pmo dicere contrarium esset ordinē cau-
sarum qui optimum est in vniuerso destruere q̄
dum diuine prouidentie effectus esequūtur: dei
sapientiam commendabilem reddunt que eo ip-
so ordine disponit omnia suauiter prout dicitur
Sapientie septimo. ¶ Esset etiam aperte contra
sacram scripturam. Dicitur enim ps. cij. Benedi-
cite domino omnes uirtutes eius ministri eius q̄
facitis uoluntatem ei⁹. Et ps. clviij. Ignis gran-
do nix glacies ⁊ spiritus procellarum que faci-
unt uerbum eius: facere uoluntatem aut uerbis
dei: est facere aliquid unde effectus dei implean-
tur fm ordinem a deo dispositum quod erat di-
ctum sancti thome. ¶ Esset preterea ōrium hui⁹
ab humanis actibus meriti rationē auferre ⁊ fru-
ctum orationis nostre negare quod est erroneū.
non enim actus hominis meritorie sunt uite eter-
ne: nisi quia causa sunt ⁊ per eos impletur diui-
na preordinatio de salute hominum. nec oratio-
nes efficaces sunt ⁊ fructuose: nisi quia p eas im-
pletur quod bonitas diuina disposuit precib⁹
⁊ orationibus cōdonare. prout Gregori⁹ dicit.
Unde ⁊ secūda petri primo dicit. Quapropter
fratres magis satagite ut per bona opa: certā ve-
strā uocationē ⁊ electiōez faciatis. ista autē bona
opa eē ab eterno pordinata a deo ut p ea uoca-
tio ⁊ electio scōz impleat⁹: null⁹ fideiū dubitabit.
¶ Uerū ē q̄ Burgeni nō rē applicat ad ppositū
suū dictū sci tho. qđ i se uerissimū ē ⁊ catholicū.
Quia scūs tho. loq̄t̄ d actib⁹ hūanis positiuis.
nō de actib⁹ pctōz. q̄ in q̄tū culpabiles sunt: a
deo nō ordināt̄ ut fiāt. s; fieri pmittūt̄. Lōmissa.

b iiij

Liber.

tñ pctā peruersa hominū volūtate: verum ē q̄ a
deo ordināt p penā. ⁊ q̄ ista fuerit doctrina scī
Tho. loquēdo de actib⁹ pctōz: ex plurib⁹ locis
pbat⁹. Nā p̄ma pte. q. xxiij. arti. iij. ad secūdū in
quit sic. Ad secūdū dicēdū q̄ aliter se hēt repro
batio in causando q̄ p̄destinatio. Nā p̄destina
tio est cā ⁊ eius quod expectat⁹ in futura uita in
predestinatis. s. glē: ⁊ eius quod pcipit⁹ in p̄nti
scz grē. Reprobatio uero nō ē causa eius quod ē
in presenti. s. culpe. sed est causa derelictōis a dō
Est tamen cā eius quod reddit⁹ in futuro. s. pe
ne eterne. sed culpa puenit ex libero arbitrio ei⁹
qui reprobat⁹ ⁊ a grā deserit⁹. Et s̄m hoc uerifi
catur dictū pphete. s. p̄ditio tua ex te israel. Nec
sanctus Tho. Eandē sententiā tenet s̄ genti. cap.
clxj. ⁊ clxij. Idē dicit ⁊ in hoc pposito sup eplas
Pauli. sup illud. Dicit autē scriptura pharaoni.
Ro. ix. Aliter enim. Aliter suscitāt de⁹ ad bona. ali
ter ad mala. Nā ad bona: inclināt hominū uolū
tates directe ⁊ per se tanq̄ actor bonorum. Ad
malū autē: dicit⁹ inclinare uel suscitare hoīes oc
casionaliter in q̄tū. s. deus homini aliqd p̄pōit
uel interius uel exterius quod q̄tū ē de se: indu
ctiuū est ad bonū. sed hō ppter suā maliciā per
uerse utit⁹ ad malū. Job. xxiij. Dedit ei deus lo
cū penitentie. ⁊ ille abutit⁹ in supbia. Nec ibi san
ctus Tho. Et parū. j. cōcludit ad ppositū no
strū dicens. ⁊ hoc mō circa pharaonē accidit. q̄
cū a deo excitaret⁹ ad regni sui tutelā: abusus est
hac excitatione in crudelitātē. Nec scūs Tho. ⁊
infra super illud Apostoli. Et quē vult indurat.
Inquit. Nō dicit⁹ indurare quasi imitando mali

Exodi.

ciā: sed nō apponēdo grām. ¶ Erubescat ergo magister a Nathias uolēs quadā dissimulatione culpabili: ineptā Burgen. applicationē in bñdīcta sci Tho. retorquere. Sz 7 in fine replice sue 3 Burgen. ubi dicit. Unde si dictū sci Tho. ueritatē habere posset in positiuis: verius plane dixisset. 7 si dictū sci Tho. in positiuis ueritatē habere at necessario. prout ex supradictis satis constat.

Circa capitulum vigesimum.

In capitulo .xx. Burgen. in magna sua digressione introducit quadā sci tho. assertionē de preceptis dilectiōis dei 7 primi. quā dicit ipse nō plene satisfacere questiōi sue. sz de intellectu verborū sci tho. 7 q̄ p ea satis dicit ad questionē: vide infra Leui. ca. xix.

Circa capitulū vigesimūtertium.

In ca. xxiii. sup illud. Insontē 7 iustū non occides: postillator recitat verba sci tho. secūda secūde. q. lxxiii. ar. vj. Ad tertiū dicentis. q̄ cū innocēs per falsos testes cōuincit: iudex non debet eū interficere si sciat eius innocentia. sed diligentius examinare testes. ut inueniat occasionē liberādi innoxiiū. Si autē hoc nō pōt: debet eū remittere ad superiorē. Si autē hoc nō pōt: nō peccat s̄m allegata sentētiā ferens. q̄ ipse nō occidit innocentē: sed illi qui eū asserunt nocentē: ¶ Cōtra quā sniaz Inqt sic postillator.

Liber.

Saluo tñ meliori iudicio videt̃ ōriū. q̃ dicit Au-
gustin⁹ li. de libero arbi. Quō apud diuinā p-
uidentia a pctō liberi sunt q̃ p his reb⁹ q̃s con-
tēni oportet hūana cede polluti sunt? q. d. nul-
lo mō. Et p res cōtēndas intelligit Aug⁹. oīa il-
la que hoies iūti amittere pnt. Inter q̃s est uita
corporalis. ⁊ multo fortius dignitas tpalis q̃cū
q̃ ⁊ potestas iudicādi. Hec postillator. ¶ Ad q̃
rīdet Burgen. q̃ auctoritas Augustini p postil-
latozē allegata: nō ōriat̃ determinatiōi sci tho.
Nam ferre sentētiā mortis ō eū qui cōuincit̃ in
iudicio per testes diligēter examinatos: nō ē pec-
catū. licet sciat̃ a iudice innocenter cōdemnari.
Unde ppter hoc nō ē dimittenda dignitas tpa-
lis. Hec Burgen. ⁊ bñ. q̃ autē sentētiā ferre ō ta-
lem nō sit pctm: declarat Burgen. per ea q̃ scūs
tho. dicit in parte supra allegata. q. lxxij. ar. ij. ī
corpe q̃stiois. vbi pulcre deducit q̃ rōe iudicare
ptineat ad iudicē fm q̃ fungit̃ publica potesta-
te ⁊ nō fm id q̃ ipse nouit tanq̃ priuata psona.
¶ Sed contra rationem Burgen. simul etiā ō di-
stinctionē quā scūs tho. facit de priuata ⁊ publi-
ca psona in iudice: instat magister Mathias di-
cēs. Sz Burgen. cōiter pro scō tho. certamē assu-
mēs: hic nō plus dicit q̃ scūs tho. in locis alle-
gatis p ipm ⁊ postillatozē. Sed ad auctoritatem
brī Augustini p postillatozē allegatā: minus cō-
ueniēter dicit. Nā fm declaratiōem postillatoris
manifeste cōcludit̃ ō positionē sci tho. ⁊ cōiter
iuristarū. q̃uis enī in cōiter accidētib⁹ iudican-
dū sit fm allegata ⁊ pbata: nullo tñ iure cautum
est. pmo diuino iure phibitū; iudicare ō agnitā

Exodi.

ueritatem. nec uidere meo ualet illa distinctio
q̄ iudex duplicem personam dicit. s. priuatam ⁊
publicam. nam si priuata peccat: publica nō exi
mitur nisi sit manifesta lex que eam excuset. Non
est autem lex puto humana nec diuina que dicat
iudicandum contra ueritatem agnitam. Non ui
detur igitur aliqua lex excusans sic iudicantem.
Hec magister Mathias in forma. ¶ Sed mihi ui
detur q̄ sufficienter responsum fuerit ad aucto
ritatem Augustini per ea q̄ Burgen. ex verbis sc̄i
tho. induxit diffuse. Sed ut magis in speciali ad
singula descendamus: dicit q̄ bt̄us Aug⁹ loq̄t
in casu quo iudex contra iura aut ordine iuris p
uerfo: ferret sententiā s̄ innocentē timore aliquo
mundano agitatus. ne. s. vita corporali. faculta
tib⁹. dignitate aut potestate iudicādi puer. Pa
tet hoc cum dicat. qui pro his rebus quas con
temni oportet. Sed ubi iudex ferret sententiam
contra innocentē p̄ testes sufficiēter examinatos
conuictum: non habens ad superiorem recursū.
nec aliud quod agat s̄m iura: nō id faceret pro
his rebus tpalibus cōtēnendis. sed zelo coactus
legū obseruādarū s̄m q̄s tenet ex debito officij
sibi cōmissi iudicare ⁊ quas nō licet ei preterire.
Et in tali casu loquitur sc̄us thomas. Unde au
ctoritas Augustini nō ē ad ppositū. Et cū dicit
magister Mathias q̄ nullo iure cautū ē p̄mo di
uino iure phibitū iudicare s̄ agnitā ueritatē: di
co q̄ si intelligat s̄ ueritatē in forma iudicij agni
tam seruato ordine iuris scilicet per leges pu
blicas diuinas uel humanas. et per instrumen
ta testesq̄ legitimos ac diligenter examinatos:

Liber:

verū est. Sed nō militat cōtra scūm Lho. Nam
in pposito suo iudex ferens cōtra innocentē sen
tentiā: non iudicat contra veritatem sibi agnitā
isto modo: pmo fm veritatē sibi agnitā in for
ma iudicij. Si vero intelligat cōtra veritatem si
bi agnitā aliter q̄ in forma iudicij. i. fm ppriam
consciētā et tāq̄ priuate persone: falsum ē quod
dicit. Nā lege diuina nō inuenit phibitū eē iudi
cibus tale iudiciū et legibus hūanis est cautū q̄
disponunt iudices iudicare fm allegata et pba
ta. vt lege ciuili. ff. de offi. presi. illicitas. §. veri
tas. lege canonica. is. q. i. vnus ex vobis. et caplo
Deus om̄ps. iij. q. vij. Iudicet. vbi Ambrosi^{us} di
cit bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit et ppo
sito domestice voluntatis. sed iuxta leges et iura
pronūciat. statutis iuris obtēpat. nō indulget p
prie uoluntati. nihil preparatū et meditatū de do
mo defert. sed sicut audit: ita iudicat. obsequit
legibus: nō aduersat. examinat cause merita: nō
mutat. hec Ambrosius ubi glo. tenet q̄ etiam si
conscientia iudicis nō cōcordet: pōt nō delega
re cām. sed determinare fm allegata. qz aliud fa
cit aliquis in eo q̄ iudex est: aliud ī eo q̄ homo
est. Ad quod facit. vj. q. iij. si tñ eps. extra de of
fi. iudi. or. si sacerdos. et multū apte de offi. et po.
iu. dele. pastoralis. §. qz uero. vbi glo. dicit sup
uerbo. tenet eandē. cōtra hugonē et eius seq̄ces
qui dicūt. q̄ iudex nō debet ferre sententiā fm al
legata si hēat cōscientiā lesam in contrariū. hec
glo. Cū autē dicit magister Mathias nō sibi vi
deri q̄ valeat distinctio sci Lho. de duplici pso
na iudicis publica. s. et priuata: dico q̄ et si sibi

Leuitici.

nō videat̃ forte obcecatus passione: non sequit̃
rectā nō esse ⁊ iurib⁹ satis pbatā. nam illa exp̃sse
habet̃ in glo. supra allegata. iij. q. vij. Judicet.
Eā etiā distinctōne facit Aug⁹. ad Bonifaciū co//
mitē. ⁊ hētur. xxiij. q. iiij. si eccla. in fine. Ea etiā
distinctōe de duplici vnius hominis psona. i. q.
vnus duplici fungat̃ persona: vt̃ capitulū su
pra allegatū. si sacerdos. in fine. Unde nō debe//
ret videri isti magistro distinctio sancti Thome
quasi noua quedā adinuentio. Et cū arguit con
tra distinctiōem q si priuata psona peccat: pu//
blica nō eximit̃. dicit̃ q posito sed non cōcesso
q persona priuata peccaret in casu nro: ipse si//
bi respōdet dicēs. nisi sit manifesta lex que eā ex
cuset. quod est in pposito prout supra dedu//
ctū fuit. Et tamē nō est verū q i casu sancti Tho
me priuata psona peccat. qm̃ illa nō occidit aut
iudicat innocentē cū nō habeat iudiciariā pote
statē super eum.

Circa librum Leuitici. Capi. pmo:

N capi. primo Leui. sup illud. ponetq; su
per caput hostie man⁹: Burgen. ⁊ postil
latorē ait. per hāc manuū impositionem
potius videt̃ denotari q hō offerens illud ani
mal esset dignus occisione pro suis peccatis ⁊ q
loco illius illud animal oblatum vel immolatus
occideret̃. vt in pma secūd. q. cij. ar. iij. ad quī
tū. Cōtra quē magr Nathias inqt. Cū postil
lator exponeret ipositionem manuū offerētis sup

Liber.

caput hostie: Burgen. allegādo sc̃m tho. dicit illā impositionē poti⁹ debere intelligi q̃ hō offe//
rēs: se p̃stet p̃ peccatis suis dignū morte. ⁊ q̃ p̃ occisionē aīalis p̃ ip̃m oblatis: vita eius redime//
ret. sed ista expositio est falsa ⁊ ̃ glo. ordinariā dicentē ⁊c. Hec magister aNathias. ¶ In quib⁹ uerbis plane cōvincit q̃ neq̃ sc̃m Tho. legit: ne q̃ dicta Burgen. bñ aduerterit. Nā sc̃s tho. i lo//
co supra notato: nullū de impositionē manuū of//
ferētis sup̃ caput hostie uerbū fecit. neq̃ Burgē. super expositiōe huius impositionis manuum: allegat sc̃m Tho. sed in confirmationē ei⁹ quod secundo subiunxerat. s. q̃ loco hominis qui pro p̃ctis suis dignus erat morte: aīal oblatū uel imolatum occideret. De ip̃a enī occisiōe aīalis p̃ cise locutus est sc̃s tho. in eo loco: nō de manuū impositionē. Et intelligēda sunt uerba sancti tho. nō q̃ aīalis occisio semper offerentē dignū morte significaret: sed qñ p̃ peccato offerebat. Nā ⁊ in eodē ar. in solutione. ad. viij. distinguens triplex sacrificiorum genus: dicit q̃ holocaustū quod totū cōburebat: offerebat dō specialiter ad reuerentiam maiestatis ipsius. ⁊ in amorē bonitatis eius. ⁊ tertium sacrificiū quod hostia pacifica uocabatur: deo offerebatur uel p̃ gratiaz actione: uel pro salute ⁊ prosperitate offerentiū. ⁊ tamen utrobique animal oblatū occidebat. Uñ crederē q̃ fuerit magistro aNathie occasio dece//
ptiōis q̃ Burgen. utrūq̃. ⁊ de manuū impositionē: ⁊ de aīalis oblatis occisiōe: sub uno orōis contextu posuit. Sed si legerat sc̃m tho: singula singul⁹ adaptarat.

Leuitici.

Circa capitulū decimūnonū.

In ca. xix. sup illud. Locut⁹ ē dñs ad moy
sen. Burgen. q̄ plurimis uerbis egit ad de
claratiōem eoz q̄ hoc in loco sup addūc
ad explicāda uel pfecti⁹ adiplēda pcepta deca //
logi. Ex q̄b⁹ quasi in medio digressiōis ifert. q̄
pceptum de dilectiōe p̄xiimi put in lege diuina
tradi^t: nō ē de pceptis iuris naturalis p̄mo p se
notis. Luius tñ dñum dicit ipse sc̄m tho. sensisse
p̄ma secund. q. c. ar. iij. ad p̄mū ubi dixit. q̄ pre
cepta de dilectiōe dei ⁊ p̄xiimi: sunt p̄ma ⁊ coia
legis nature q̄ sunt p se nota rōi humane uel per
naturā uel p fidē. Confirmat Burgen eam fuisse
sancti Thome positionem: ex eadem. q. articulo
xj. ubi sanctus thomas dicit q̄ quedā sunt pre //
cepta rectissima ⁊ adeo manifesta: q̄ editiōe nō
indigent. sicut mandata de dilectione dei ⁊ pro
xiimi. Unde admiratur Burgen. ut ipse inquit. q̄
sanctus Thomas talem dederit in loco allegato
doctrinam. ¶ Sed certe maiori admiratione dī
gnum uidetur q̄ Burgen. talem in uerbis sancti
thome habuerit intellectum q̄ scilicet illa duo
precepta de dilectione dei ⁊ p̄xiimi prout Deu
tronomij sexto et adathe vigesimosecundo da //
ta sunt: sint prima et cōmunia precepta legis na
ture per se nota rationi humane que quia com //
munissima sunt ac manifesta: editione non in //
digent. Nam de pceptis iam actu editis atq̄
traditis ut allegatur: qua mente diceret sanctus
thomas q̄ editione non indigent. significans q̄

Libet.

nec edita sunt. Doceret plane in eodē orōis con-
textu duo cōtradictoria simul esse vera. ¶ Et pre-
terea expresse disputat scūs Thomas utrū de ca-
ritate debuerit dari aliquod pceptū secūda secū-
de. q. xliiij. arti. pmo. et concludit q sic. et articulo
secūdo cōcludit q duo fuerint data pcepta. s. de
dilectiōe dei et de dilectiōe pxiimi. Non ergo fu-
it mens sancti Thome dicere q precepta de dile-
ctione dei et pxiimi prout diuina lege tradita sūt:
sint pma et cōmunia legis nature pcepta que qz
per se nota sunt: editione nō indigent. Unde ru-
dis plane est Burgen. p̄maginatio. ¶ Dicendū
ergo est q scūs Thomas ubi dixit duo precepta
dilectiōis esse pma et cōmunissima precepta le-
gis nature. Que rationi hūane per se nota sunt
ac per hoc q editione nō indigent: loquitur de ill-
pceptis q̄tū ad substātiā actus absolute. i. de di-
lectione dei et pxiimi sine modo determinato p
ut inest homini naturaliter. Est enim de vitami-
ne legis nature omni rationali creature: q dili-
gat deū sup oīa: in q̄tū ē vniuersale bonū. ac p̄i-
cipiū primū et pma causa sui eē. totiusq; perfe-
ctionis naturalis. Item est de vitamine rationis
naturalis: q homo p̄imū diligat. qui intelli-
tur oīs hō. in quātū sibi filis est s̄m naturā spe-
cificā. s̄m illud Ecclesiastici. xiiij. oē animal dili-
git sibi file. Docet hoc scūs Thomas in plurib⁹
locis et multū plane pma pte. q. lx. arti. iij. et v.
Itē pma secunde. q. cix. arti. iij. Unde hoc mo-
do loquendo: dilectio dei et dilectio pxiimi sunt
de primis et cōmunib⁹ legis nature pceptis ra-
tioni hūane per se notis que exteriori nō indigēt

Leuitici.

editione ⁊ prefertim adiuncta fide a quibus oīa
p̄cepta decalogi deducunt̄ sicut conclusiones
immediate ex primis principijs. prout scūs tho.
tradit prima secūde. q. c. ar. iij. ad primū. Sed in
lege diuina Deutro. vj. ⁊ adat. xxiij. tradita sunt
p̄cepta de dilectiōe dei ⁊ p̄imi nō q̄tū ad sub
stantiā act⁹ absolute sed q̄tū ad modū determi
natū. s. q̄ deus diligatur ex toto corde ex tota aīa
aut mēte. ⁊ ex tota fortitudine. ⁊ p̄ximū diligat
quisq̄ sicut seipm. Iste enim modus diligēdi de
um ⁊ p̄ximū: non inest homini a natura s̄ ex gra
tia. Unde indiguit expressa editione p̄ modū p̄e
cepti. cum sit de necessitate salutis. Et inde est q̄
duo p̄cepta de dilectione dei ⁊ p̄ximi: dicūt
p̄cepta caritatis. quia in eis nō solū substanti
a actus: sed ⁊ modus ille diligendi qui ē mod⁹
caritatis: cadit in p̄cepto. ita q̄ sine caritate: ista
duo p̄cepta dilectionis impleri nō possunt. p̄
ut pulcre adducit scūs tho. p̄ma secūde. q. c. ar.
x. Unde Aug⁹. dicit in li. de p̄fectione iusticie q̄
hoc p̄ceptū. diliges dñm deū tuū: in plenitudi
ne caritatis patrie implebit̄. ⁊ q̄ per hoc p̄e
ptū indicat̄ nobis. non quid faciendū sit: s̄ po
tius quo tendendū sit. Ex qua auctoritate seq̄t̄
q̄ dilectio dei cadit sub p̄cepto q̄tū ad modū
caritatis qui ī eo importat̄. cū dicit̄. ex toto cor
de ⁊c. Alias in via posset p̄fectē impleri. quod
tamē negat Aug⁹. Idem exp̄sse tenet scūs tho. se
cūda secūde q. xliiij. ar. vj. ⁊ q. clxxxiiij. ar. ij. ad
secūdū inquit. Perfectio diuine dilectionis vni //
uersaliter quidē cadit sub p̄cepto. ita q̄ etiā per
fectio patrie nō excludit̄ ab illo p̄cepto. Idem

cj

Libet.

tenet in de virtutib⁹. q. ij. ar. x. ad p^mu. Et q^d isto modo intellexerit sc^us tho. p^rcepta de dilectione dei et p^rimi data fuisse lege diuina: patet. qm se cūda secūde. q. xliiij. ubi spālē de his p^rceptis tractatū facit: uocat ea p^rcepta caritatis. Et sub tali p^retitulatione de eis disputat in tota questi one. Si enim darentur ista p^rcepta in lege diuina de dilectione naturali dei et p^roximi uel q^dtu⁹ ad substantiam actus absolute: false dicerentur p^rcepta caritatis. cum sine caritate eē possit ea dilectio. Unde et eadē. q. secunda secūde ar. p^ri. Cū tertio loco obijceret ad probandū q^d nō fu erint danda p^rcepta de dilectione dei et p^rimi. ex eo q^d inter p^rcepta decalogi non continent^r: non soluit obiectionem per hoc q^d sunt de p^rmis et cōmunissimis p^rceptis naturaliter notis quē admodum p^rima secunde. sed soluit. quia omⁿia p^rcepta decalogi ordinātur ad ista duo de dilectione dei et p^roximi tanq³ ad finem. p^rpter quod in omnibus includuntur. Hoc intelligen dum est per modum quo finis includitur in his que ad finem disponunt uel ordinantur. Omnia enim p^rcepta decalogi: ordinabilia sunt et dispo nunt ad duo p^rcepta caritatis. non tamen sicut ad finem adequatum aut cōnaturalem: sed sicut ad finem excedentem et supernaturalem. quem admodum et uirtutes morales ad uirtutes theo logicas disponunt ac ordinantur. Et hoc modo Apostolus dicit p^rima Thimo. p^rimo. q^d finis p^rcepti est caritas. prout sanctus thomas in po stilla exponit. ¶ Sequitur ex p^rmissis q^d ista duo p^rcepta: sunt secundum doctrinam sancti Tho

Leuitici.

me precepta caritatis prout Deuteronomis sexto
et Mathei vigesimo secundo tradita sunt. Quod
et ipse deducit in eodem articulo. ¶ Habetur ex
presse premisse dilectionis dei et proximi distin-
ctio ex dictis sancti thome prima secunde. q. cix
articulo quarto. ad primum et tertium. Et secunda
secunde. q. xciiij. ar. ij. ad primum. Et. q. xcvi. ar.
ti. iij. et pluribus alijs locis. ¶ Satis apparet ex
predictis q Burgen. deceptus fuerit. non aduer-
tens distinctionem quam sanctus thomas habu-
it de dilectione dei et proximi. ¶ Quod autem
Burgen. obicit de philosophis et peripatheticis
qui cum d dictamine naturali rationis maxime scru-
tati fuerit: posuerunt amicitiam inter viros virtu-
osos esse precise: non habet difficultatem. quia
amor aut dilectio naturalis quam ponit sanctus
thomas primum principium comunissimum p se
notum: non est amicitia proprie loquendo. Nam
amor ille naturalis non est uirtus cum se exten-
dat usq ad irracionales creaturas suo modo. unde
de et inuenitur in bonis et malis hominib. Ami-
citia autem perfecta prout philosophi dicunt octa-
uo Ethicorum uirtus est. aut non sine uirtute.
Quod etiam concedit Burgen. Nimirum ergo si
in solis uirtuosis reperiatur. ¶ Item amor aut di-
lectio naturalis fundatur uel super causalitate ee
et nature quibus omnes creature comparantur
ad deum: uel super proprie nature communica-
tione per quam quilibet creatura compatur ad
omnes que sunt sue speciei. Sz amicitia prout de
ea loquitur Burgen. fundatur super comunicati-
one uirtutis. Ac per hoc merito non ponitur a
cij

Liber.

phīs nisi inter hoīes vtuosos. q̄re obiectio Burgen. nō ē ad ppositū. cū aliud sit de naturali dilectione. ⁊ aliud de amicitia. pmo nec idē iudicium est de omni genere amicitie. put scūs tho. ꝛ ducit secunda secunde. q. ꝑꝑj. ar. viij.

Circa librū Deutro. capi. iij.

In Deutro. ca. iij. Burgen. volēs pba re quandā postillatoris cōsequentia mi nus efficacē: induxit dictū scī tho. pma p te. q. lxx. ar. ij. Ad. iij. q. nihil p̄hibet dici digniorem creaturam: propter inferiorem esse factam non s̄m q. in se cōsiderat: sed s̄m q. ordinat ad integritatem vniuersi. Ex quo dicto Burgen. infert contra postillatorem q. etiam si corpora celestia sint facta propter hominē: ex hoc nō tollitur quin sint homine digniora. ¶ Cōtra quē magister a Nathias sic ait. nec deductio scī tho. quā Burgen. adducit: valet. per scolā enī parisiē. re probat ⁊ ad errorem reducit q. celū sit dignius hoīe rē. hec ille cū ceteris. ¶ S; hic reuera valde improprie locutus est magister a Nathias. nō enim deductio cui obsistit scola pisiē. scī Tho. est nec eius dici debet. sed Burgen. quam deducit ex quodam dicto sancti tho. quod verissimū est q̄q. deductio Burgen. ex eo: extra mentē sancti tho. fuerit. nūq. enim sanctus tho. voluit aut docuit celum eē quid dignius hoīe in genere vuentium. Cū in eadē solutiōe per Burgen. allegata dicat q. hō s̄m aīam p̄fert corporib⁹ lūinariū

Deutronomij.

pmo nec celum fm doctrinā scī tho. causalitatez
habet aut influētiā directe supra hoīem in q̄tuz
hō est. ⁊ ab alijs inferioribus se: distinguit. fal
se ergo magister aNathias significat q̄ scūs tho
mas aliud in hoc articulo senserit uel docuerit a
scola parisiē. licuit igit magistro aNathie p de
fensiōe postillatoris pbare deductiōem burgeñ
ex dictis sancti tho. fuisse ineptam ⁊ longe a san
cti thome pposito. aut alias consequentiā po
stillatoris defendere. Nam dictum sancti thome
per burgeñ. allegatum: uerissimum est. neq̄ enī
negari pōt q̄ aliqua sint corpora perfectiora ut
celestia: facta propter esse ⁊ conseruationem cor
porum imperfectiorum. s. istorum inferiorū pro
ut talia sunt partes vniuersi ad cuius perfectio
nem ⁊ consistentiā: corpora celestia condita sūt
sicut ad quēdam finē in genere creaturarū. q̄q̄
omniū creaturarū deus sit vltimus finis.

Circa capitulū. xxiij.

N ca. xxiij. circa questionem motam per
postillatorem. an. s. repudium vxoris fu
isset in ueteri lege illicitum: cum postilla //
tor recitaret duas opiniones famosas: Burgeñ.
uolens probare longa digressione q̄ opinio di
cens repudium fuisse licitum sit magis consona
littere ⁊ rationi: inter alia inducit quandam san
cti thome auctoritatem dicētis prima secūde. q.
cij. ar. v. ad terciū. matrimoniū fuit in ueteri lege
prout erat in officiū nature. nō prout ē sacmētū
c iij

Liber.

cōiunctionis xpi ⁊ ecclie q̄ nōdū erat scā. Un̄ in ueteri lege dabat̄ libellus repudij. quod est cōtra sacramenti rationem. Hec scūs tho. ¶ S3 magister aNathias in replica sua 3 Burgen̄. inqt sic in ca. xxiij. ubi postillatoz disputat de libello repudij ⁊ diuortio sicut ⁊ scotus circa quartū sententiarū ⁊ communiter doctores: sol^o burgē. cū scō tho. se procaciter determinat ad partem minus probabilem uolens q̄ in ueteri lege repudium erat non modo licitum: sed etiam a deo preceptum exp̄sse. Hec magister aNathias in forma. Cuius tñ questionis disputationem remittit ad ea que scripsit infra aDat. xij. Sed qm̄ ibi nō refert ipse magister sicut hic q̄ Burgen̄. cū scō tho ma teneat in q̄stioe de repudio i ueteri lege partem min^o pbabilem. s. fuisse licitū: oportuit hic id qd̄ de sancto thoma tetigit: examinare. ¶ Et certe mirabile est ne dicam abominabile q̄ magister aNathias tam effronte ac aperte imponat sancto thome illud falsissimum. cum ipse nunq̄ dixisse reperiatur q̄ repudium in ueteri lege fuerit a deo preceptum. nec solum hoc: sed neq̄ in partem minus probabilem. ut ipse magister falso refert se determinauit. s. q̄ repudium fuerit in ueteri lege licitum. Nam quarto sentētiarum distinctione. xxiij. q. ij. ar. ij. subar. ij. eam questionem disputat ex proposito. In cuius determinatione recitatis duabus opiniōibus q̄s hic postillatoz tetigit: in fine secūde opinionis q̄ tenet repudiū fuisse licitū ex pmissioe diuina: iquit sic. Et q̄uis hoc pbabiliter dicat: tñ primū cōmuni^o sustinet. Hec scūs tho. fuerat prima opinio

Deutronomij.

q̄ repudium in ueteri lege fuisset illicitum. per //
missum tamen ad maius malum uitandū. s. vxo //
ricidiū. Ecce q̄ expresse apparet q̄ scūs tho. ma //
gis se determinat in p̄babiliorē ptē. q̄ tenet hic //
postillator. s. q̄ repudiū fuerit in ueteri lege illi //
citū. q̄uis dicat aliā opinionē hēre p̄babilitatē //
qđ ⁊ cōiter doctores dicūt. Itē p̄ma secunde. q. //
cv. ar. iij. arguit sic. viij. loco. p̄terea iter uiz ⁊ //
vxoꝝ sicut ē maxima familiaritas: ita debet eē fi //
des firmissima. sed hoc nō p̄t eē si matrimonium //
dissolubile fuerit. incōuenienter igit̄ dñs p̄misit //
Deu. xxiij. q̄ aliquis posset vxoꝝ dimittere scri //
pto libello repudiij. ⁊ q̄ etiā ulteri⁹ eā recuperare //
nō posset. Ecce argumētū. Sequit̄ respōsio. Ad //
viij. dicēdū q̄ lex p̄misit repudiū vxoꝝ. non q̄ //
simpliciter iustū eēt. sed p̄pter duriciā indeoꝝ. //
vt dñs dicit mat. xij. Sed de hoc oportet pleni⁹ //
tractari cū de matrimonio ageꝝ. Hec scūs tho. i //
forma. vbi patet q̄ magis se determinat in opi //
nionē que repudiū dicit fuisse illicitum. ¶ Item //
contra gentiles li. iij. cap. xxiij. in fine sic ait. per //
hoc autem excludit̄ consuetudo dimittentiū vxo //
ꝝ. quod tamen in ueteri lege p̄missum fuit iu //
deis p̄pter eozum duriciā q̄. s. p̄ni erant ad oc //
casionem vxoꝝ. Permissū ergo fuit min⁹ malū: //
ad excludēdū maius malū. Hec scūs tho. in for //
ma. Ex quibus aperte constat q̄ magis teneat re //
pudium fuisse illicitum in ueteri lege. nō enī po //
tuit planius oñdere mentem suam q̄ dicere sicut //
hic. q̄ permissum fuit minus malum: ad exclu //
dendū maius malum. Erubescat igitur ma //
gister Mathias qui plane hoc in loco aut non le //
c iij

Libet.

gisse. aut non intellexisse sc̃m tho. vel maliuolum
fuisse salua pace sua comprobatur. Sed neq; au
ctoritatem doctoris sui scoti fideliter introducit
significans q̃ in eam opinionem se determinet:
que repudium dicit fuisse illicitum. nam in loco
per eū allegato. iiii. sentētiarū. di. xxxij. q. ij. vtrā
q̃ recitat opinionē. nec se in aliquā partē expres
se determinat. pmo nec alteram earū pretulit alte
ri. sed eo magis uidet̃ declinare in eam partem
que repudiū dicit fuisse licitū: q̃ multo plures
ad eius probabilitatem induxit rationes. 7 ar
gumenta in contrariam partē magis sollicitē dis
soluere conatus est. ¶ Auctoritas autem sc̃i tho
me quam Burgen. pro se introduxit: propositus
eius non probat. cum ibi precise dicat sc̃us tho.
q̃ in ueteri lege dabatur libellus repudij. s̃z vtrū
id licitum fuerit aut illicitū: nō determinat neq;
prosequitur.

Circa q̃rtū librum Regū Ca. xx.

In quarto li. Regū ca. xx. sup illud. vis ut
ascendat vmbra. p. lineis. Burgen. allegat
sanctū tho. prima p. q. cv. ar. vl. dicentes
q̃ inter miracula: summum gradum tenent ea q̃
nullo modo natura facere pōt. ut sunt retroces
sio solis. glorificatio corpis hūani 7 similia. Sed
magister adthias qui doctrinā sancti tho. vl in
modico ferre nō ualet. etiā si agnitā ueritatē im
pugnare deprehendat: obsistit dicēs q̃ dictus
illud sc̃i tho. auctoritati augustini cōdicat qui in

Regum.

primo de trini. ca. vj. in q̄t. Maximū miraculū eē
suscitare mortuū. ¶ In quo plane magister a Da-
thias cōvincit manifestā impugnare ueritatem.
Nam si mirabilia nominant prout Augustinus
dicit. xxvj. contra faustū. Cum deus aliquid fa-
cit contra cognitum nobis solitūq; cursum natu-
re: cōsequēs ē q̄ miracula dicāt per compatiōez
ad facultatē nature quā excedūt. Nā ex cōpatōe
ad diuinā potentiā: nihil est qđ possit appellari
miraculū. qm̄ quodcūq; sc̄m: minimū est diuine
potētie cōpatū. Un̄ seq̄t q̄ fm̄ hoc dicat aliqd
maius miraculū: q̄ magis excedit facultatem na-
ture. sed quis negauerit id magis fieri supra na-
turā rei quod naturam excedit. ⁊ q̄tū ad sub-
stantiā sc̄i. ⁊ q̄tū ad modū fiendi: q̄ qđ excedit
naturam q̄tū ad modū fiendi precise: quoz ta-
mē primū in solis retrocessione aut statione con-
tingit. secūdū uero in corporoz mortuoz uiuifica-
tione. Et cōfirmat p̄ ea que aug^o. dicit. xxj. de ci-
ui. dei ca. viij. vbi ex proposito cōferēs de mira-
culo ait sic. quid ita dispositum est ab auctore
nature celi ⁊ terre: quēadmodū cursus ordina-
tissimus siderū? quid tā ratis legibus fixisq; fir-
matum? Et tñ qñ ipse uoluit q̄ summo regit im-
perio ac potestate quod cōdidit: stella p̄ cete-
ris magnitudine ac splēdore notissima: colorem.
magnitudinē. figurā ⁊ quod ē mirabili^o sui cur-
sus ordinē legēq; mutauit curuauit. Hec augusti-
nus. ⁊ post pauca exēplificat de statiōe solis tpe
Josue ⁊ de eius retrocessione tpe Ezechie. ex q̄
auctoritate aug^o. hēt q̄ nihil ita dispositū ē aut
tā ratis legibus fixisq; firmatum: quēadmodum

Liber:

cursus siderū. ⁊ ex hoc pcedit aug⁹ ad pbandū
excellentiā miraculoꝝ q̄ scā sunt circa sidera. se //
quit^r enim si nihil tam fixum ⁊ firmatū ē q̄ cur //
sus sidez: q̄ nihil tā magnū ē aut tā mirabile q̄ //
ipsum stellarū cursum mutare. ¶ Ad auctori //
tem augustini in d̄rium facilis est r̄sio. Nō enī //
augustinus in eo loco p̄tendebat gradus ⁊ dif //
ferentias in miraculis assignare. sed uolens om //
nipotentiam filij ex effectibus demonstrare ac p //
hoc patris ⁊ filij summam equalitatem pbare: //
dixit an quicq̄ maius miraculum est inter mira //
bilis: corporum mortuorum resurrectiones: qua //
si diceret. certe non est maius miraculum quod //
sc̄z p̄e magnitudine sua magis arguat omni po //
tentiam dei q̄ resurrectio mortuorum que scā ē //
per filium. ita ut maiozitas referat^r nō ad mira //
culum in se: sed ad probationem uel attesta //
tionem diuine omnipotentie. ut sit sensus q̄ ni //
hil est maius mirabile resurrectiōe mortuorum //
idest magis diuinā ostēdens omnipotentia. q̄ //
hoc miraculum dei omnipotentiam arguit: quē //
admodum ⁊ alia. Nā ⁊ si grad⁹ sint in miracul: //
oīa tñ diuinā oīpotentiā attestāt. dicit enim au //
gustinus in eplā ad Volusianū. q̄ in reb⁹ mira //
biliter sc̄is: tota rō sc̄i ē potentia facientis.

Circa librū Job In prologo.

In prologo libri Job postillator inquirens
que fuerit intentio auctoris in hoc libro
recitat positionem sancti tho. qui hunc li.

Job.

brum subtiliter et eleganter exposuit dicentis quod intentio sancti Job in hoc libro fuit supposito quod res naturales diuina prouidentia regantur: declarare ulterius etiam actus humanos diuina prouidentia reguntur. **C**um hac sancti thome assertioem postillator declinat dicens eam non fuisse sancti iob intentionem. quoniam totus iste liber procedit per modum cuiusdam disputationis inter iob et una parte et amicos eius et altera. quod tamen in hoc conueniebant cum iob ut ipse dicit quod actus humani reguntur diuina prouidentia cum niterentur probare eum a deo iuste punitum pro peccatis suis. ergo non erat intentio iob idiplum eis per rationes et disputatiue ostendere. Nam intentio disputantis est aliquos: non est probare id in quo cum eo conueniunt. sed aliud in quo ab eo dissentiant. Unde dicit postillator quod intentio sancti iob in hoc libro fuit quod aliquando in presentibus malis eueniunt bona et iustis aduersa secundum ordinem diuine prouidentie ad quam pertinet punire mala et premiare bona in hac uita et in futura. Ad quod probandum procedit ex concessio ab eis. scilicet quod actus humani diuina prouidentia reguntur. Hec postillator in sententia. **A**d que respondet burgen. quod licet aduersarij iob concederent actus humanos diuina prouidentia regi: Sic tamen ponebant modum regendi: quod non competebat deo. in quantum dicebant quod deus premiat iustos et iniustos punit solum in bonis et malis temporalibus huius uite prout patet in processu etiam secundum postillatorem. Nam hic modus regendi non competit diuine iusticie. unde prouidentiam dei circa actus humanos: simpliciter negabant ponentes eam illo modo quo deo non posset competere. licet prouidentiam dei concederent in

Liber.

cōfuso. Hec burgeñ. ⁊ bene ⁊ ad intentionē san-
cti tho. ¶ Intellexit enim scūs tho. amicos Job
negasse prouidentia dei circa actus humanos.
non in se: sed in eo ad quod seq̃t. s. in suo effcū.
est enim effectus quidam diuine prouidentie: q̃
malis in hac uita bona interdū eueniant: ⁊ iusti
sine culpa sua affligantur. Ad horum scilicet ex-
ercitium ⁊ pbationem ac maiorem glam ⁊ in ex-
emplum aliorum. fm illud Aplī. Ro. v. Gloria //
mur in tribulationibus sciētes q̃ tribulatio pa-
cientia opatur. patientia autē pbationē. pbatio
uero spem. Et Jacobi p̃mo. btūs vir q̃ suffert tē
ptatiōem qm̃ cū pbatus fuerit accipiet coronaz
uite ⁊c. Ad aliorū uero maiorem penā fm illud
sapiētie. xiiij. Creature dei in odiū facte sunt ⁊ in
temptationem aīe hominū ⁊ in muscipulā pedi-
bus insipientiū. Unde cum amici Job negarent
hunc ordinem diuine sapientie. quo disponit ali-
quando iustos in hac uita nō pro culpa sua fla-
gellari: quod ⁊ postillator cōcedit: seq̃t q̃ dei p-
uidentia circa actus hūanos ex consequenti ne //
gabāt. quod scūs tho. notauit. ⁊ q̃ iste fuerit in-
tellectus scī tho. patet ex eo q̃ fundamētū ami //
corū Job dixit fuisse iustorum afflictionē in hac
uita. Alit enim sic. id autem q̃ precipue proui-
dentiā dei impugnare uidet̃ circa res hūanas: ē
afflictio iustorum. Nam q̃ malis interdū bona
eueniāt ⁊ si irrōnabile uideat̃ ⁊ puidētie dñiū: tñ
utrūq; hēre p̃t excusatōem ex misatōe diuina. Sz
q̃ iusti sine cā affligāt: certitudinalr uidet̃ sub-
ruere puidētie fūdamētū. Hec. s. tho. ex q̃b⁹ māi-
feste appet q̃ itētio ei⁹ fuit q̃ amici iob explicite

Job.

et immediate negarent. afflictionē iustoz in hac
uita. quod erat implicite destruere fundamentū
prouidentie diuine: Nō enim intellexisset sanct⁹
tho. q̄ esset intentio Job pbare amicis quasi ne
gātibus absolute et simpliciter puidentiā dei cir
ca act⁹ hūanos. cū dicat ca. v. expresse heliphat
eam asseruisse puidentiā dei. sup illud. qui po
nit humiles. et ibi. beat⁹ homo qui corripit et c.
Sed ē modus loquēdi sci tho. in hoc loco. sicut
si fidelis quis credēs totā sacram scripturā: ne
garet per ignoratiā beatum petrum fuisse pisca
tozem. certe talis uere diceretur negare sacre scri
pture ueritatem. quia negat aliqd ex quo sequi
tur sacram scripturā falsum dixisse etiam si illud
neget ignorans q̄ in sacra scriptura contineat⁹.
Ita etiam amici Job cōcedentes diuinam puidē
tiam circa actus humanos in confuso: potuerūt
eam uere negare implicite tñ et ex consequēti ne
gantes in particulari aliquē modum uel ordinē
diuine puidentie quē habet circa actus huma
nos: quēadmodū iudei negātes explicate deum
eē hoc modo. s. trinū et unum: ex consequēti ne
gāt uere deū eē. et negantes hūc modū incarnati
onis filij dei. s. per natiuitatem ex uirgine: ex con
sequenti et implicite negarēt incarnationem filij
dei absolute. Ex premissis satis respōsum est ad
ratiōem postillatoris. non enim Job et amici ei⁹
conueniebant in concedendo diuinam prouidē
tiam circa actus humanos. nā amici Job conce
debant diuinā prouidētiā tali modo: ex quo se
quebatur implicite et ex cōsequēti nullam eē dei
prouidentia circa actus humanos. ¶ Qd̄ autez

Liber.

magister Mathias dicit q̄ si propter implicitatē
negationem intentio Job fuisset pbare deū esse
p̄uisorē actū humanorū: debuisset p̄mo pbare
deū eē qđ sic ip̄licite negassēt amici ei⁹ cū nihil
aliud sit deum esse: q̄ deum esse iustum: nullam
penitus hēt rōem. q̄ etiā si scūs tho. uellet signi
ficare q̄ intentio Job fuerit probare p̄uidentia
dei eē absolute ⁊ simpliciter circa act⁹ hūanos:
non ideo sequeretur q̄ p̄mo debuisset pbare de
um eē. quod etiā ip̄licite negabāt. Nā ad p̄bā
dum cōclusionē nō cōcessam: sufficit in omni ar
gumentatione probare principium p̄mū ⁊ im
mediatū. ex quo sequitur talis conclusio. neq̄ est
necessariū pbare oīa p̄cīpia mediata ⁊ remota
q̄ quadam deductiōe a p̄mo ad ultimū negāt
cōclusiōe negata. nisi forte principiū p̄mū fuis
set negatū quod nō est in proposito. alias q̄li //
bet sciētia debuisset pbare oīa rerū p̄cīpia us //
q̄ ad primas animi conceptiōes ad probandas
proprias conclusiones. quia omnia quodam or
dine negantur una conclusione negata. q̄ eēt sci
entias omnes confundere. ⁊ tamen uerum est q̄
sanctus tho. intellexit fuisse intentionem Job p
bare per rationes p̄uidentiam dei circa actus
humanos eo modo quo eius amici illam nega //
bant scilicet directe ⁊ exp̄licite: secūdm aliquē
modum ⁊ ordinem sicut declaratum est. ⁊ ex cō
sequenti ⁊ ip̄licite: probare absolute ⁊ simpli
citer diuinam p̄uidentiam de actibus huma //
nis quam illi ip̄licite ⁊ ex cōsequenti negabāt.

Circa capitulum tertium.

Job.

¶ ca. iij. scūs tho. exponēs uerba Job q̄
b^o maledixit uite sue ⁊ natiuitati dicit q̄
uerba iob in hoc caplo: nō fuerūt uerba
impaciētis ⁊ blasphemī. sed illa ptulit uolēs si
gnificare dispositionē partis sensitue abhorre
scētis miseras in q̄bus erat. cui ē uita talib^o mi
serijs subiecta tristabilis ⁊ odiosa. ⁊ tñ fm rōem
uitā suā cū illis miserijs acceptabat per uirtutez
patientie ⁊ sub spe p̄mij uite future. Hāc expōsi
tionē scī tho. postillator referēs: dicit pati calū
pniā ex eo quia amici Job cum essent sapientes
⁊ uiri litterati nūq̄ cōtradixissent Job hoc mo
do loquēti. cū scirēt passionē tristabiles eē sim
pliciter sensitue partis. Cū fm hāc expōsitionē
dicit ipse tota eoz disputatio ē iob: pcederet in
equoco. cū nitant^r oñdere iob ex impaciētia ma
ledicū ⁊ blasphemū tāq̄ ex erronea rōe loquēte.
quod uidet^r incōueniēs dici de uiris sapiētibus.
¶ Propter quod ipse postillator aliter expōit di
cens. q̄ iob illa uerba ptulit nō q̄si ex se ⁊ de mē
te prop̄a: sed cōcludēs ē amicos suos ex cōcessis
ab eis ⁊ ducēs ad icōueniēs. Negabāt enī amici
iob ut dicit postillator punitionem peccatorum
⁊ remuneratiōem bonoz in futura uita. ⁊ ex hac
sententia erronea quā nouerat Job: cōcludebat
ē eos q̄ uita sua tot ⁊ tātis miserijs subiecta: esset
sibi odibilis ⁊ onerosa. ⁊ p cōsequens natiuitas
sua cōceptio ⁊ educatio si de hoz tollerantia: nō
la in futurum est expectanda p̄miatio. Hec po
stillator in sūma. ¶ Sz burgen. oñdens expōsiti
onē sancti tho. uerā ⁊ magis rationabilē respon
det ad obiectionē postillatoris dicēs. falsum eē

Libër.

q̄ stāte expositiōe sci tho. disputatio Job ⁊ amī
corū eius pcederet in equiuocō. qm̄ eoz̄ dispu//
tatio circa hoc erat principaliter q̄ Job dicebat
se eē flagellatū sine culpa. amici uero asserebant
ipsum flagellatū eē in penā culpe sue sicut ex pro
cessu patet. ⁊ ita disputatio eorū nō erat in equo
co sed sibi inuicē de directo ḡ dicebāt. alia aut̄ q̄
in hac disputatione iuterposita sunt: nō erāt de
principaliter intētis sed de secūdario supueniēti
bus. vnde ⁊ infra ca. xxxij. ubi cessauit disputatō
triū amīcorū dicit sic. omiserūt autē tres uiri isti
respondere Job. eo q̄ iust⁹ sibi uideret. i. q̄ nō
poterāt ipsum cōuincere de iniusticia sua. Amici
ergo Job q̄ p̄cipaliter p̄tēdebāt in disputa//
tione probare Job p̄ culpa sua flagellatū: nō sūt
p̄secuti utrū uerba q̄ in caplo hoc interposuit:
fuiſſent plata s̄m partē sensitiuā uel alias q̄si nō
curantes de illis. ⁊ sic nec ipi disputabāt in equo
co: nec Job eos detinuit in uerbis ad p̄positum
nō expectātib⁹. vtriusq̄ enī p̄tis intētio: uersa//
bat principaliter circa iusticiā Job qm̄ ip̄e pro
ponebat. alij ḡ dicebant. Quod autē postillatoz̄
dicit q̄ Job in hoc caplo ex sentētia erronea ami
corū suoz̄ quā nouerat cōcludit vitā suā odibi
lē ⁊ onerosam ducēdo eos ad incōueniens: dicit
burgen. eē irrationali dictū. tū q̄ qm̄ hoc ca//
plm̄ p̄posuit: nihil legit̄ audiuisse ab amicis cuꝫ
ipse fuerit p̄mus loquēs de hac matēria. nec de//
buiſſet eis iponere q̄ aliq̄d erroneū credidiſſet:
non habens de hoc certā noticiā. tum etiā quia
si hoc modo loqueret. s. ex aliorū positione. ut
eos duceret ad incōueniēs: debuisset iterponere

Job.

aliquam dictiōem que significaret q̄ hoc loque
retur ex aliorum positione nō ex sua. quod tamē
non facit. sed simpliciter loquitur tāq̄ ex prop̄a
opinione sicut scūs tho. exponit. Hec burgen. ⁊
bene. ¶ Et certe mirabile est vnde postillator ex
positionē suā adinuenerit ac firmauerit cū neq̄
in uerbis iob vel amicorū eius neq̄ in modo lo
quēdi: vllum habeat fundamētū. Sz ⁊ plane ex
positio sua damnat per quā rōem putat exposi
tionem sancti tho. excludere. Nā stante expositi
one postillatoris disputatio iob ⁊ amicorū eius
manifeste pcederet in equiuoco. probat qm̄ si
iob uerba maledictiōis ptulit. nō ex se sed cōclu
dens 3 amicos suos ex cōcessis ab eis ⁊ deducē
do ad incōueniens: hoc illi nūq̄ intellexerūt nec
ipse se exposuit i tota disputatiōe. ymo amici ei⁹
uerba iob acceperant tanq̄ blasphemantis ⁊ im
patientis. ⁊ de hoc ipsum reprehenderūt. Cū in
sequenti caplo rñdēs ei eliphaz p̄m⁹ ait. nūc au
tem uenit super te plaga: ⁊ defecisti. tetigit te:
⁊ cōturbatus es. vbi timor tuus. fortitudo tua ⁊
paciētia tua ⁊ pfectio viarū tuarū. Et i caplo. v
dicebat. virū stultū interficit iracūdia. quod po
stillator exponens dictum esse contra iob: inqt.
ille enim uere stultus ē: qui a uirtute paciētie ca
dit ppter aduersitatis pōd⁹. Itē baldach suites
cap. xviij. rñdens ipi iob qui in caplo pcedente
miserias suas declamauerat: iquit. qd pdis aīaz
tuā in furore tuo: vbi postillator ait. q. dicat ta
lia dixisti ex impetu furoris tui: q̄ aīaz a sapiētia
⁊ uirtute deicit ⁊ sic eam destruit ⁊ pdit. Ecce q̄
amici iob etiā s̄m expositionē postillatoris: neq̄

o j

Liber.

¶ Intellexerūt eum dixisse uerba sua maledica ex
eorz suppōe ut eos duceret ad incōueniens. s; ac
ceperunt illa tāq; blasphemantis ⁊ impaciētis.
Sequit̃ ergo ex his q; eorz disputatio stāte expo
sitione postillatoris: manifeste pcederet in equi
uoco. ac per hoc q; postillator in idē inconueni
ens incidit: ad quod putat sc̃m tho. deducere.
¶ Sed neq; expositio sua vllā uidet̃ habere pro
babilitatem. Nam amici iob penā ac p̃miū futu
re uite negātes: nullū incōueniēs putarēt q; uita
iob tam multis doloribus ac tantis miserijs sub
iecta: sibi eēt odibilis ⁊ onerosa. p̃mo sponte il
lud amitterēt. p̃sertim cum uiderent iob in tali
ac tanto miserie statu: de quo nō apparebat pos
sibilis liberatio via humana prout ipse postilla
tor concedit. probatur illud. qm̃ non eē ⁊ mors
in q̃tum penalis ac misere uite ablatiua sūt: sub
ratione cadunt appetibilis. Tollit enim mors ut
sic miseriam. que est omnium malozum maximū
ac per hoc rationem hēt boni ⁊ appetibilis. Un
de ⁊ dñs adat. xxxvj. dicebat. Bonum erat ei si na
tus non fuisset homo ille. Et Ecclesiastici. xli. ait
sapiens. O mors bonum est iudiciū tuū homini
indigenti ⁊ qui minorat̃ virib; defecto etate ⁊c
per quem modū dicit̃ Apocal. ix. In dieb; illis
querent homines mortem ⁊ non inuenient eam.
desiderabunt mori ⁊c. Non ergo amici iob ha
buissent pro inconuenienti q; uita ipsius tantis
astricta miserijs: esset sibi nolita ⁊ odiosa. ac eti
am q; appeteret non fuisse. frustra itaq; foret et
nihil momēti hēret argumētatio sc̃i Job stāte ex
positione postillatoris. cū illud concluderet: q;

Job.

ultro ab aduersarijs cōcederet. Nec pbat rōna
biliter postillator amicos iob hēre p icōueniēti
uitā ipi⁹ sibi eē p illo statu odiosā ac nolitā: ex
eo qd eū ad pniām iducebāt dicētes qd si hō ue
re penitet: a qbusuis miserijs liberabit^r a dñō.
Nā utrūq; horū simul stare potuit. 7 qd agnosce
rent uitā iob tot miserijs subiectā eē sibi p tunc
odiosā: 7 qd illi ad pniā sub spe salutis recupe
rāde suaderet. Un nulla rōne pabile fit qd iob
vir sapiētissimus uerba sua pferret maledica ar
gumentando ut amicos duceret ad incōueniēs:
quod neq; illi neq; aliquis satis doctus p incō
uenienti hēret. Inq̄t enī hiero. sup illud. Bonuz
erat ei 7c. mat. xxvj. multo meli⁹ ē nō subsistere:
q̄ male subsistere. patet ergo ex his inualidū eē
fundamētū qd postillator in sua habuit expōe.
¶ S; 7 ipe iob cām sue impaciētie 7 vboz male
dicoz q ptulerat: nō aliā dixit eē q̄ flagella dñi
q sustinebat. Ait enim capitulo. vij. vnde 7 ver
ba mea dolore sunt plēa: q; sagitte dñi i me sūt.
quarum indignatio ebibit spūm meū. Et capi
tulo. vij. cum premitteret penas quas pacie
batur: dicit. q̄obrem elegit suspendium anima
mea 7 mortem ossa mea. desperaui. Ecce ex om
nibus premissis qd causaz qua maledixit uite sue
7 natiuitati 7 alia uerba impatientie ptulit: assi
gnat fuisse flagella 7 dolores acerrimos quibus
premebatur. neq; vnq; pro causa assignauit fal
sam amicorum opinionem de nulla retributio
ne fienda pro meritis ac demeritis in vita futu
ra prout postillator exponit. Unde satis vide
tur qd fuerit expositio eius ficticia. ¶ Verum

o ij

Liber.

magister Mathias pro postillatore decertās credit se respondere ad ea que burgen. pro expositione sci thome contra postillatorem supra notauit. Unde ex tota deductione burgen. colligit tria puncta. Primum est q materia principalis disputationis iob fuit q flagellaretur sine causa. Secundum q iob asseruit se iustum et per consequens sine causa flagellatum. Tercium q amici iob solum impugnabant iusticiam iob quas ipse pretendebat. Alia autem que disputationi interposita sunt: q sint accessoria in disputatione. Hec tria dicit magister math. burgen. posuisse quibus comprehenditur tota eius digressio. ¶ Ad quod magister math. respondet dicens q primum dictum est simpliciter falsum neque esse imponendum tam commendabili viro sicut iob. probat illud esse falsum. quia aliquid in rerum natura fieri sine causa: vna omnium philosophorum voce re probatur. ¶ Ad secundum similiter respondet falsum esse q iob se fore iustum asseruit. Nam hoc faciens: foret iniustus quemadmodum ipse iob dicit. ix. h. et prima Jo. i. Si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Unde dicit magister mathias q uerba illa que ad innocentiam uel iusticiam iob tendere videntur: non aliter accipienda sunt nisi sicut uerba christi de ceco nato. Jo. ix. neque hic peccauit nec parentes eius etc. quia iob non dixit simpliciter se non peccasse. Nam hoc esset temerarium. sed dixit se non peccasse ut flagellaretur. ¶ Simili modo dicit q tertium dictum burgen. stare non potest quia amici iob non intendebant eum probare iniustum: sed habebant hoc tanquam euidentem ex flagellis iuxta errores

Job.

illoꝝ quo neminem dixerunt flagellari sine cul-
 pa. Ad quod concludendū tendit eorū disputa-
 tio. Concludit ergo magister ad Nathi. q̄ materia
 disputatiōis in hoc libro: fuit neminē puniri in
 p̄nti nisi p̄ p̄ctis. cui errori iob se opposuit ⁊ nō
 p̄ iusticia sua. s̄ p̄ iniuria deo scā per derogatio-
 nē disputauit. In cuius signū infra ca. ultimo de
 us illos tres amicos increpās nō dicit eos cōtra
 iob locutos: sed ⁊ deū ⁊ dei iusticiā. ideo dicit
 ibi. iratus ē furoꝝ me⁹ in te ⁊ in duos amicos tu-
 os q̄ nō estis locuti corā me rectū. i. dogma ue-
 rum s̄m glo. Si enim locuti fuissent ⁊ iusticiam
 iob dicit ipse. ut sonat tertiū dictū burgeñ. non
 possent reprehendi quasi non rectum locuti fu-
 issent. cum ⁊ iob reprehensibilis erat ⁊ p̄ deū re-
 prehensus. ut patet infra. xxxviij. ¶ Ad primam
 obiectiōem burgeñ. ⁊ postillatoꝝ rīdet magi-
 ster ad Nat. q̄ amici iob fuerūt uiri insignes. ideo
 fama prodente potuit iob scire eoz opiniones ⁊
 doctrinas. ⁊ fortasse tpe p̄speritatis se cōtulit cū
 eis: sic q̄ eum non latebāt errores illoꝝ. ¶ Ad se-
 cundum rīdet q̄ quando maledixit iob diei ⁊ tē-
 satis dedit intelligere q̄ ex suppositione errorū
 quos nouerat maledicebat creaturis dei. nā cū
 esset uoce dñi laudat⁹ ut iustus ⁊ rectus: creature
 dei maledicere non potuit absolute. ¶ Laborat
 consequenter magister ad Nathias refellere ratioē
 quam sanctus tho. assignat de eo q̄ tam parti-
 culariter iob uite sue ⁊ natiuitati maledixit dicēs
 primo q̄ nō uidet sibi conueniens sacram scri-
 pturā poematib⁹ ⁊ poetis cōpare. cū multa so-
 leāt mētiri poete. ¶ Secūdo q̄ nō uidet sibi be-
 o iij

Liber.

ne inferri ex dco bti hiero. passus iste e metricus:
ergo poeticus. qz multa sunt poetica pfaica. mlt
taqz metra no poetica. Nec mgr math. o burgeñ
7 in piudiciu expois sci tho. qda alia notauit o
burgeñ. quoz mea non interest cu doctrina sci
tho. no tagat. ¶ Nec aut que recitata sunt ex di
ctis mgr math. qz facile heant absolutoez: ex di
cedis patebit. primu enim qd ex dictis burgeñ.
colligit. certe false sibi impositu e. no eni in vbis
burgeñ. inuenit dictu q materia disputationis
iob fuerit q flagellaret sine ca sed q flagellaret
sine culpa. mix e ergo quare aut vnde id sibi im
posuerit. Sed 7 si dixisset sine ca: no certe eet ma
le dictu. Na scus eet. i. sine ca culpabili. qm fm
regula hilarij. iij. li. de trini. intelligetia dcoruz
ex causis e assumeda dicendi. Satis enim constat ex
coi vsu loquedi etia sacre scripture q cu dicitur
qs puniri sine ca: intelligatur. i. sine culpa. qz vt
coiter ca pene culpa e. Tali eni mo loquedi vsus
e ipe iob infra. ix. ca. dicēs. 7 multiplicabit vul//
nera mea etia sine ca. i. sine culpa. sic etia ps. iij.
dicit. qm tu pcussisti oēs aduersantes mihi sine
ca. sic 7 in multis locis sacre scripture. No debu
isset igit mgr math. ex illo mo loquedi: calumni
am o burgeñ. suscitare. etia si illud dixerat. ¶ Sz
neqz scdm dcm ronabiliter ipugnat. na qd bur//
geñ. dicit iob se fore iustu asseruisse: veru ee con
stat ex plibus locis hº libri. sed pfertim ex capi.
xvj. ubi expsse dicit. No peccaui 7 in amaritudi
nibº morat oculus meº. Et. xxvij. ca. dicit iob.
neqz eni rephe dit me cor meū i oi uita mea. Item
ca. xxxij. inqt heliu loques o iob. dixisti ergo in

Job.

aurib⁹ meis ⁊ uocē uerboꝝ tuoꝝ audiui. mūd⁹
 sū ego ⁊ absq^{ue} delicto imaculat⁹ ⁊ nō ē iūqtas in
 me. Claret ergo ex his q^{ue} iob se iustū eē asseruit.
 Et cū mgr⁹ math. dicit hec uerba ⁊ filia intelligē
 da eē nō absolute q̄si diceret iob se nullū habu //
 isse pctm: s; sub hoc sensu q^{ue} nō habuerit pctm
 quo dign⁹ eēt sic flagellari: dico q^{ue} ipso eodem
 sensu accipiēda sunt uerba burgen. sicut enī iste
 locut⁹ ē simplr sine determinatōe: ita ⁊ iob. pmo
 ⁊ magis absolute. Qua ergo sapientia mirabili
 mgr⁹ math. iudicauit vba burgē. eē rep̄hēsiōe di
 gna: cū diceret uerba iob merito eē exponēda:
 uidetur plane q^{ue} non rectis oculis id diffinierit.
¶ Quod aut dicit mgr⁹ math. 3° tertiū dcm bur
 gen. q^{ue} amici iob nō intendebant eū pbare iniū
 stū nec circa hoc disputabāt 3° eū s; hēbant hoc
 tanq^{ue} euident ex flagellis: manifeste falsum ē nō
 solum ex processu disputationis ubi singule ob
 iectiones ⁊ responsiones circa iustificationē iob
 versantur pro ⁊ contra prout diligenter conside
 ranti patebit: sed ex fine disputationis. Dicit enī
 ca. xxxij. omiserūt autē tres viri isti r̄ndere iob:
 eo q^{ue} iustus sibi uideret. Ex quibus uerbis ap
 tissime cōstat disputationē eoz versari circa iu
 stificationem iob cum ea cōcessa ab aduersarijs
 cessauerit eorum disputatio. Nam tunc rationa
 biliter cessat disputatio: qñ altera pars 3° dictio
 nis de q̄ fuerat disputatio: cōcedit⁹ ab aduersa //
 rio. Un̄ ⁊ heliu disputationē psecut⁹ ē qm̄ ad //
 huc ptē ipius iob nō cōcesserat s; tenebat iob iu
 stū nō fuisse. pmo p sua iusticia fuisse flagella //
 tum. ⁊ ita super iustificatione iob cepit disputa
 o iij

Liber.

re dicēs sequēti caplo dixisti ergo in aurib⁹ me
is mūdus sum ego ⁊ absq³ delicto ⁊c. Sz ⁊ po //
stillator in eo caplo. xxxij. plane dicit q³ materia
disputatiōis iob ⁊ amicoꝝ eius fuerit uerbū iob
quo dixerat se iustū eē. Inq³t enī sic. cessatio autē
huius disputatiōis: fuit eo q³ tres amici iob su //
pra positi auditis uerbis iob quib⁹ innocēciam
suam multipliciter declarauerat: reputauerūt eū
esse iustū. ⁊ ideo merito tacuerunt quia cū eo di
sputare ceperāt: eo q³ ante cōtrarium tenebant
scz ipsum a deo fuisse propter suam iniusticiam
flagellatum. Helin autē adhuc idē tenebat ⁊ iu //
sticiam quam iob pro se declarauerat simulataz
⁊ non uerā credebāt. Hec postillator in forma .
Ex quibus apparet q³ mgr mathias gratis rep
benderit burgen. cū māifeste falsa assumpserit i
eius reprehensionem ⁊ suo postillatori aduersā
tia. ¶ Signum autem quod magister math. ad //
ducit ad probandum q³ iob se opposuerat ami
cis p iniuria in deum commissa ⁊ nō pro defen
sione iusticie sue: nullam hēt apparentiam. Naz
cū deus sit ueritas prima a qua oē uerū depen //
det ⁊ ē: quicq³ dō aliquā ueritatē dicit: pōt di //
ci nō rēm coram deo. ⁊ ita q³ cū dō ueritatē a iob
ppositam dicebat: merito coram deo non rēm
esse dictum est. Un q³ amici iob opposuerāt cō
tra iusticiam eius pro cuius defensiōe ille certa //
bat: non erat rectum corā deo. quoniam non sic
se habebat rei ueritas. Et cum dicit magister ma
thias q³ iob uere reprehēibil⁹ erat ⁊ a dō fuit re
prehensus infra ca. xxxviii. ⁊ per consequens q³
non erat uera iustificatio eius: dico q³ ad hoc re

Job.

spondet postillator quem ipse defensare conten-
dit super eodem. xxxviii. ca. dicens q̄ quis dca
iob pro quibus a deo reprehendit uera essent:
tamen quia habuerunt speciem mali ⁊ poterat
generare scandalum: quia ex modo loquēdi ui-
debatur dicere aliqua in derogationē diuine iu-
sticie ⁊ presumptuose: ideo reprehendit a deo.
Idem dicit in summa ca. vi. exponens illud. si //
cut seruus meus iob. ¶ potest etiam rñderi p ea
que glo. dicit super illud. neq; enim reprehēdit
me cor meū. ca. xxvij. inquit enim. Sed quo pa-
cto a corde suo reprehendi se negat: qui superi-
us dicit. Peccaui: Peccauit quidem uel cogitan-
do: sed nequaq; se a corde suo reprehendi con- //
fiteatur. quia et si illicita cogitando rectitudinē
defuit: fortiter tamē defuit cogitatiōi. hec glo.
¶ Solutio autem quam magister Mathias dat
ad primam Burgen. obiectionem quantum ha- //
beat insufficiētie: ex aduerbio fortasse cui respō-
sio ipsa innitit plane habetur. Non enim mul- //
tum habet ueritatis: quod proponitur uerū eē
fortasse. ⁊ tamen posito q̄ illud probabile fue- //
rit: non adhuc saluari uidetur expositio postil- //
latoris. quoniam et si iob uel fama pdēte uel ali-
as conferens cum amicis potuit errorem ipsorū
nouisse de futura uita: debuit dubitare an ad //
huc pro tempore quo ad eum uisitandum con- //
uenerant: in errore suo persisterent. Debuisset p-
fecto iob vir doctissimus grauis ac prudentissi-
mus audire pmo eos errorem suū pponentes. uel
ipsis tacētib⁹: exqrere ab eis an forte cōceptū er-
rorem quē olim habuerāt: pro tūc tenerēt. Un nō

Libeꝛ:

videtur q̃ vir sanctus exemplar patientie in tot
7 talia amaritudinis ac maledictōis uerba p̃ci //
pitanteꝛ pꝛoumperet ad amiceꝛum confusioneꝛ
7 reꝓrehensionem: nondum cognito p̃ certitu
dinem q̃ illi partem tenerent aduersam in erro
re suo p̃seuerantes. maxime cum ore dei lauda
tus fuerit infra ca. vl. de rectitudine sua obserua
ta. ¶ Et p̃terea nullo pacto uerisimile ē q̃ sedēs
iob in sterq̃linio percussus vlcere pessimo a plā
ta pedis usq̃ ad verticem capitis: qui ut dicit
ca. p̃cedēte testa saniem radebat: tantā sensuū
ac mentis possideret tranquillitatem: q̃ ip̃e p̃ri
or disputationem contra amicos sponte suscita
ret super eozum erroꝛibus quos nouerat alias.
¶ Item nec probabile est q̃ amicos suos p̃ con
solatione eius pariter ueniētes fletu magno ac
scissis uestibus p̃e compassione ploꝛantes. pul
uerem super capita spargentes ad diuine misera
tionis remedium ip̃i iob impetrandū. sedētesq̃
in terra septem diebus cū eo 7 noctibus septem
nullum uerbum ei loquentes uidentes eius ue //
hementem doloꝛē: ip̃e ad disceptationem super
eozum erroꝛibus ut eos cōuinceret atq̃ reꝓrehē
deret: cōcitaret ip̃is p̃e doloꝛe eius mēte cōster //
natis. Talis certe disputatio: imprudentie ip̃i
ingratitudeꝛ atq̃ impaciētie: merito posset im //
putari: quod de tanto uiro existimare fas nō ē:
Unde aperte constat q̃ responsio magistri ma //
thie ad primam rōem burgeñ: nullā habeat effi
caciā. sed neq̃ uerisimilitudinē. ¶ Neq̃ secū
da responsio eius alicuius est momenti. Nō enī
ex eo q̃ maledixit iob diei 7c. signum fuit q̃ ex

Job.

amicorum erroribus quos olim nouerat: loque-
retur. cum ex alia causa potuerint maledictiones
ille procedere absq; preiudicio iusticie sue ⁊ re-
ctitudinis: volēs. s. significare dispōez ptis sēsitū
ue miseras i q̄b⁹ erat abhorrescētis put. s. tho.
exponit. ¶ Et q̄ ipsa uerba iob maledica non
fuerint sufficiens signū q̄ ex amicorum opiniōe
erronea loqueret: ex hoc manifestum est q̄ amī
ci sui audiētes uerba illa: nihil tale cognouerūt.
sed acceperunt ea ut blasphematoria ⁊ ex impa-
cientia prolata. prout supra ex littera ipsa dedu-
ctum fuit. Necesse igitur habuisset iob supposi-
ta expositiōe postillatoris aliquod aliud signū
uerbis suis interponere quod sufficienter osten-
deret ipsum ex suppositione errorum illorum fir-
mis locutū. Quod cum non fecerit: euidenter cō-
cluditur q̄ uerba iob nō id pretendebāt quod
postillator cōcepit: neq; ali⁹ intellect⁹ in v̄bis
illis facile dari pōt salua ipsius iob iusticia ac re-
ctitudine iuxta uerbū dei ca. vlti: nisi is quē ha-
buit scūs thomas. ¶ Ad illa que obicit magi-
ster mathias contra rationem sancti thome quā
assignat de tam particulari et acerrima maledi-
ctione iob: dicitur ad primum. q̄ sanctus Tho-
mas non compat sacram scripturam per omnes
modum poematibus aut poetis. sed dicit ex au-
toritate beati hieron: q̄ in libro iob scriptura
vrit⁹ modis aut rōibus poematib⁹. qđ ad digni-
tatē sacre scripture ptinet. cū dñā sit cui omnes
scientie humane famulantur. ⁊ a q̄ sumpserūt ex
ordium prout Cassiodorus ait. et habetur in
Dee. xxxvij. di. legimus. s. sed econtra legitur.

Libeꝛ:

Inq̃t enim. Ois splēdor rethorice eloquētie. ois
mod⁹ poetice locutiōis q̃libet varietas decore p
nunciatiōis: a diuinis scripturis sūpsit exordiū.
Uñ Judi. ix. scriptura modū loquēdi hēt poeta
rū. cū dicit. ierūt ligna ut vngerēt sup seregē. vi
perūtq; oliue. impa nobis rē. Itē ibi. si dormia
tis inter medios cleros pēne colūbe deargēate
r posteriora dorsi ei⁹ in pallore auri rē. ps. lxxvij.
Sic r in multis locis sacre scripture repit mod⁹
loquēdi poetarū. Uñ r Ap⁹. p̃ma Corin. xv. et
ad titū p̃mo puerbijs q̃busdā vti⁹ poetarū. Et
Actu. xviij. ip̃e ap⁹. inq̃t. Sicut r q̃dā ṽroz poe
tarū dixerūt. ip̃ius enī r gen⁹ sumus. q̃ si poete
in suis carminibus multa mētiant: sacre scriptu
re nō nocet. nā talia i testimoniū sue ueritatis nō
inducit. sed illa p̃cise: que uera poete docuerūt.
q̃ nō modo nō illicita: sed r ualde nobis vtilia
sunt. Ex eis q̃ppe ut inq̃t beda r hēt dec. xxxvij
di. turbat. si q̃ inuēta sūt utilia: q̃si sua sumere li
cet alioquin neq; etiā ip̃e magister gētiū aliquot
uersus poetarū suis uel scripturis uel dictis indi
disset. ¶ Ad secundum dicit q̃ scūs thomas nō
infert ex hoc solo q̃ uersus q̃b⁹ liber iste cōscri
pt⁹ ē sunt metrici: q̃ ideo sint poetici. s; ex eo q̃
metrici sūt r cū hoc figuris ac colorib⁹ cōstāt. q̃
mod⁹ loquēdi: poetarū ē prout ysidorus tradit
ethimo. libro. viij. capi. vij. Uñ verba scī tho.
sunt hec. Et sic patet q̃ liber iste per modū poe
matis conscriptus est. Uñ p totū hūc libz figu
ris r colorib⁹ vti⁹ q̃b⁹ poete uti cōsueuerūt. hec
s. tho. ¶ Ea aut̃ q̃ mgr adat. fingit se iducere p
cōsolatiōe burgē. ex ṽcis postillatoris Iheremie

Job.

xx: magis in rei ueritate uidentur sophistarū uerba q̄ cōsolatoris. Nā oīa q̄ ad ppositū nrm postillator ibi dicit. p̄us ⁊ plenius scūs tho. scripserat hic ⁊ in multis alijs locis a quo ip̄e postillator accepit. S; neq; p̄ illa q̄ ibi postillator tradit poterat r̄nderi ad obiectiōem suā quam hoc loco s̄ scm̄ tho. fecerat ex suo falso p̄supposito. Cū neq; eius neq; sui defensoris indigemus auxilio nos qui doctrinam scī tho. tenentes: colim⁹ ueritatem. Hoc unū tñ negari non pōt q̄ postillator hoc loco impugnāt qđ hie. xx. docet apte ubi uerba iob ex hoc caplo inducit fm̄ intellcū scī tho. expōita. At enī sup̄ illud hie. maledicta dies ⁊c. Nō sunt impaciētis ⁊ despantis uerba: sed in hoc exp̄mit horrorem sensualitatis respectu mali imminētis. Qđ tñ pacienter tollerat. sicut scūs iob exēplar paciētie dixit. pereat dies in qua natus sum ⁊c. Et sic est sensus. maledicta dies ⁊c. i. si sequeretur sensualitatis horrore: tpi natiuitatis mee maledicerē. Hec postillator in forma.

Circa p̄dictū capitulū tertiū.

In eodē caplo. iij. sup̄ illud maledicant ei qui maledicūt diei ⁊c. postillator recitat uerba scī tho. expōes dicēs. Hoc thomas exponit dupliciter. Cū mō q̄ p̄ leuiatā intelli // gitur magnus piscis qui alio nomine uocat ce // tus quem propter sui magnitudinem piscatores non audēt inuadere de die ut dicit sed de nocte

Liber.

tantum. et ideo quando intendunt eius captionem
si superueniat dies: maledicunt ei et sic suscitare le
uiatan: est eum inuadere. Alio modo ut per leui
atam intelligatur diabolus quem suscitare habet
mali homines ei obedientes. et isti odiunt lucem
diei. secundum quod dicitur Iohannis tertio. om
nis qui male agit odit lucem. ¶ Sed prima
expositio non uidetur uera quia audiui ab illis
qui nouerunt captionem illius piscis quod nun
quam inuaditur de nocte sed magis in clara die
ita quod piscatores alonge possint contra eum re
la directe proiscere. quod si appropinquaret: essent
in periculo submersiois ex motu illius piscis ma
re notabiliter perturbantis. Secunda uero exposi
tio uidetur mystica et ideo pono aliam litteralem
quam ponunt hebrei dicentes quod hec est uera litte
ra. maledicant ei qui maledicunt diei expectantes
orbem de societate sua etc. hec postillator. ¶ Con
tra quem burgen. volens primam sancti thome
expositionem defendere: dicit quod et si piscis ille
magnus non possit capi nisi de clara die put po
stillator dicit sibi fuisse narratum a piscatoribus:
tamen si contingeret quod aliqua dies in qua pesca
tores captioni illius piscis intenderent finire
tur ante eius captionem: maledicerent illi diei.
eo quod non fuit protensa usque ad finem sui ope
ris. et de talibus intelligitur illud qui maledi
cunt diei qui parati sunt suscitare leuiatan secun
dum proprium motuum sancti thome licet mu
tetur tempus congruum ad captionem utrum

Job.

noꝝ uel dies. quia hoc consistit in facto. ideo nō
 variat motiuum expositionis. hec burgeñ.
C Sed quia iste modus dicendi burgeñ. et si sal
 uet textus ueritatem: non tamen saluat ea que
 sanctus Thomas circa eius expositionem dicit:
 ideo aliter uidetur dicendum q̄ et si piscis ille
 magnus scilicet cetus de die capiatur prout cō //
 muniter aut in partibus in quibus postillatoꝝ
 de captione eius interrogauit: non ideo sequi //
 tur q̄ aliquando uel in alijs regionibus in qui
 bus sanctus Thomas de illius captione percō //
 tatus est: non capiatur de nocte. ut sic commo
 dius et securius: sub noctis silentio et obscurita
 te repente ipsum dormientem inuadant. ne ipse
 de die alonge uidēs et presentiens inuasores uel
 tela quibus mactatur: fugiat uel mare pre ma //
 gnitudine sua et ferocitate conturbans: horribi
 les excitet undas ita ut inuasorum nauem sub
 mergat. Nam ut fertur a piratis et piscatoribus
 tantus ac tam grauis est somnus ceti: q̄ magni
 tudo eius mirabilis ac pinguedo multo magis
 somno q̄ cibo nutrimentali fouetur. Unde fili //
 um eius moꝝ cum nascitur: per annum dicunt
 dormire. Exemplum erit ad propositum no //
 strum quoniam et si aues ut cōmuniter et apud
 nos ac anialia cetera de die capiāt: nō ideo tol
 litur quin aliquando uel secundum regionum
 diuersitatem sub noctis tenebris capi possint.
 Non enim vnus modus certus est capienda //
 rum auium aut ferarum etiam que sunt eius //
 dem speciei. neq̄ in omni regione neq̄ in omni

Liber.

tpe idem ē modus neq; ubiq; eadē sunt instru-
menta. igit' neq; necesse ē q' idē mod' sit deter-
minat' ita q' nō alius: pisces capiēdi in oī tpe ⁊
in oī maris regiōe etiā si eiusdē spēi pisces sint. s;.
captiōis eoz ⁊ ars ⁊ instrumenta s'm diuersitatē
tpm regionū ⁊ mariū poterunt uariari. Un' satis
leui ratione postillatoz s' expositionem sci tho.
ductus ē. ¶ Sed neq; multū utilis aut necessaria
erat disputatio sua circa eiusmodi piscis captu-
ram in qua tñ non modicā ipse facit vim. Nam
poterat textus legi eq' bene siue de die fieret illi'
piscis captura siue de nocte. ¶ Ad id autē q' po-
stillatoz dicit secūdam expōem sci tho. mysticam
ēē ⁊ nō l'alem: Rñdet burgen. ⁊ bñ q' falsum ē.
qm parabolice locutōes aut figuratiue: sensū lit-
teralē faciūt. Et accipit' hec rñsio ex his q' sanct'
tho. tradit p'ma p. q. p. ar. vl. ⁊ quolz. vij. ar. xv.
Nō enim uoces pabolice aut figuratiue ad l'ram
significāt figurā s; figuratū. Nā cū scriptura no-
minat dei brachiū: nō ē l'alis sensus q' in deo sit
mēbrum huiusmōi corporale quod ē figura qm
uoces primo designāt: sed litteralis sens' ē q' sit
in deo uirtus operatiua que ē figuratū. Unde in
proposito n'ro sub figura leuiatā: dyabolus ad
litteram intelligit' ⁊ nō s'm sensum spūalē. qz ut
scūs tho. notauit ex auctoritate beati hieronimi
totus iste liber fere coloribus ⁊ figuris poeticis
constat. Ipse etiam postillatoz infra. xl. capitulo
per leuiatā ad litterā intelligit demonē. quod tñ
hic nō bene aduertens improbauerat.

Circa capitulum quartum.

Job.

In caplo. iiii. sup illud. porro ad me dñm
est uerbū abscōditū. scūs tho. sub dubio
relinq̃t utrū reuelatio quā sibi eliphat di
cit scām fuisse: vera fuerit aut ab eo cōficta. qđ
burgen. inq̃t rōnabiliter scūm eo q̃ nihil refert
in pposito an hec reuelatio fuerit uera uel ficta.
¶ Sed magister math. dicit necessariū fuisse cō
siderare an uera fuerit illa reuelatio uel falsa. et
cōcludit cū postillatore q̃ fuerit cōficta ab eli
phat nulla in re exīte. reuelatōe. Probāt hoc qz
alias deus p talem reuelationem auctorizaret di
cta ipsius eliphat quoz tamen multa falsa sunt
cū dñs in fine libri dixerit ad eū. iratus est furoz
meus in te ⁊ in duos amicos tuos qz nō estis lo
cuti rectum coram me. ¶ Item quia reuelatio il
la inducit ad falsum intellcū. s. q̃ nullus a deo
punit in pñti: absqz culpa precedente. falsū au
tem non potest a deo reuelari. hec mgt mat. p
postillatorē. ¶ Sed certe ambo in hac eoz argu
mentatione decipiūt. Supponunt enim q̃ reue
latio eliphat si vera fuit ⁊ non ab eo cōficta: q̃
fuerit a deo. quod tñ nō ē necessariū. Nam reue
lationes etiam per angelos malos fieri possunt
in quibus multa astruūt falsa ⁊ ad falsum intel
lectum ⁊ iterum ad malum finem. Sepe enim sa
thanas se trāffigurat in angelum lucis ut ap^o. di
cit secunda Corin. xj. ⁊ visibiliter ⁊ inuisibiliter:
ymagines circa fantasiā formando faciens appa
rere quod nō ē. ⁊ aliqn uocē audibilem forman
do. conceptus ⁊ ymaginatiōes proponendo et
inspirādo. sensus exteriores illudēdo ⁊ alijs mo
dis sibi possibilibus. Nā dyabolus in uirtutes

ej

Libet.

corporeas aut corporeis organis affixas impme
re pōt. fm hanc demonum reuelatōem ppheta //
bant prophete de quibus dñs dicit Jere. xxij. ⁊
in pphetis samarie. vidi saturitatem. ⁊ ppheta
bant in baal ⁊ decipiebāt pplm meū isrl. Talis
etiā dicit reuelatio q̄ scā est vxori pilati adat.
xxvij. prout etiā postillator ibi expōit. Un q̄ re //
uelatiōes hoībus fieri pnt per demones: monet
brūs iohānes pma Jo. iij. dicēs. carissimi nolite
oi spiritui credere. sed pbate spūs si ex deo sint.
Ad huiusmōi demonū reuelatōes valz ⁊ nccāria
est grā que ab aplo dicitur discretio spirituum.
¶ Quia ergo reuelatio eliphat poterat fieri opa
tione demonis: ideo merito scūs tho. reliqt sub
dubio an uera fuerit uel ab eo cōficta. tū q̄ iu //
dicari nō poterat p certo. Nam oīa q̄ ptulit eli
phat ⁊ falsa ⁊ ad falsū intellcm: potuerūt eē ⁊ cō
ficta ab eo nulla exñte sibi scā reuelatiōe: ⁊ etia;
habita per reuelatiōem nō a deo sed a demone:
ut probatū est. Lū etiā q̄ siue ficta uel uera eēt
talis reuelatio: nihil refert ad ppositū. ¶ p̄ ita
q̄ nullitas argumētatiōis postillatoris ad pbādū
certitudinalr fuisse fictam cū pcedat ex fūdamē
to nō certo sz ualde dubio. s. q̄ reuelatō eliphat
si uera fuit ⁊ nō ab eo cōficta: q̄ fuerit a deo. Et
q̄uis in capitulo sequēti cū diceret eliphat ⁊ ad
aliquē scōz conuertere: aliquo mō significauerit
se spiritu dei habuisse illā reuelatōem: id tñ non
exp̄ssit prout magister mathias sibi imposuit. sz
⁊ si exp̄ssisset: non ideo certum esset nobis. cuz
⁊ alia falsa in reuelatione sua tradiderit.

Job.

Circa capitulum quintum:

In caplo. v. sup illud. uoca ergo si ē q̄ ti-
bi r̄ndeāt. burgen. inducit expōez. s. tho.
dicentis. uoca ergo si est qui tibi respon-
deat. quasi dicat si mihi hoc reuelatum non cre-
dis: tu ipse inuoca deum si forte ipse tibi ad hāc
dubitationem respondere uoluerit. ⁊ si per me-
rita propria hoc obtinere a deo non putas: ad
aliq̄ scōrū cōuertere. ut eo mediāte hui⁹ rei ue-
ritatem a deo cognoscere possis. Hec scūs tho.
¶ Quā expōem q̄ burgen. p̄fert expōi postil-
latoris: ideo magister mathias se illi opponit di-
cens q̄ stante expōitione sci tho: non debuit eli-
phat remittere iob ad alios pro acquirenda fi-
de de reuelatione sibi facta. sed tenebatur pro-
bare reuelationem sibi factam fuisse: vel per si-
gna sicut moyses fecit Exodi tertio. vel per scri-
pturas quemadmodum xps probauit se missus
a deo. quod etiam probauit per multa signa. Ex
quo magister mathias uult concludere q̄ expo-
sitio sancti thome fuerit minus rationalis. qm̄
ea stante: sequeretur predictum inconueniēs. s.
q̄ eliphat remitteret iob ad alios pro fide habē-
da de eius reuelatione. ⁊ non eam probaret suffi-
cienter per signa uel per scripturam ad quod te-
nebatur. **¶** Sed ad ista dupliciter r̄ndetur. pri-
mo q̄ assumptum magistri mathie falsum ē nisi
plus addatur. Nō enī uerū ē q̄ q̄ sibi factā reue-
latōem denunciāt: teneatur illam per signa uel p
scripturam probare. q̄ nullus tenetur ad id qd
cij

Liber.

non est in p̄tate sua. sed si ignorantī scripturas
fiat reuelatio: vel etiam scienti: sed de his q̄ non
dum in scripturis hēnt: nō hēt in p̄tate sua illā
probare p̄ scripturā. cū scripturarū dicat̄ igna-
rus. vel nulla de tali re p̄cesserit scriptura. neq̄
p̄ signa: q̄ facere miracula donū dei ē quod gra-
tis datur. neq̄ est ī p̄tate hoīs nisi a deo detur.
ergo r̄c. ¶ Sed forte dicet̄ q̄ cū reuelatiōe sem-
per datur a deo ad eius cōfirmatiōem: uel scrip-
turarū noticia si de ea re hētur: vel gr̄a miraclo-
rū. Sed hoc directe est d̄ apl̄z p̄ma corin. xij. di-
centē. diuisiōes gr̄arū sunt ⁊ alij dat̄ p̄ sp̄m ser-
mo sapiētie. alij aut̄ sermo scie. alteri fides. alte-
ri opatio uirtutū. alij p̄phetia. alij discretio sp̄i-
rituum. alij genera linguarū. ⁊ alij interpretatio
sermonū. ubi ap̄. oīa ista dona diuidit ⁊ separat
ad iuicē ita q̄ quodlibet dari pōt a deo et ple-
rūq̄ datū ē sine alijs. In qua re null⁹ theologo-
rum varie sensit. Unde ioseph reuelationē suam
quam pharaoni denūciauit circa somniū gen̄.
xij. neq̄ scriptura. neq̄ signis comprobauit. ne-
q̄ daniel cōfirmauit scriptura aut signis: reuela-
tionē sibi scām a deo de somnio nabuchodono-
sor. cū etiā expresse sibi dixisset se a deo habuisse
talem reuelationem danielis secūdo. Nullius er-
go efficacie est rō magistri mathie d̄ sc̄m tho. cū
sumpserit pro fundamento q̄ falsum est. Uerū
est tñ q̄ si q̄s uelit fidē facere p̄ se ip̄m de reuela-
tione sua ut ab alijs inconcusse credatur: q̄ tene-
tur eam signis aut scriptura efficaciter probare.
Sed hoc eliphat noluit put̄ patet ex textu. Nam
ip̄sum iob pro fide reuelationis sue habēda: ad

Job.

alios remisit. ¶ potest etiam secundo responde
ri q̄ posito sed nō cōcesso q̄ eliphat per scriptu
rā uel signa teneretur probare reuelationem suā
quod tñ non fecit: nullum inde sequitur incōue
niēs expositiōi scī tho. nō enī ē necē excusare ip
suz eliphat a negligētia ignorātia uel dēscū quez
in confirmatione sue reuelatiōis habuerit: cum
in nōnullis sue reuelationis dogmatibus errasse
conuincatur p̄sertim ex intentione finis.

Circa capitulū sextum.

In caplo. vi. ubi dicit̄. q̄re detraxistis ser
monibus ueritatis. burgeñ. expōem po //
stillatoris declinans: recitat approbatq̄
expōem scī tho. dicentis detractiōez eliphat eē
intelligendam qua in derogationem fame ipi⁹
iob: d̄dixit sermonibus eius ueris quos primo
protulerat in sua lamentatione. ⁊ detractio illa
fuit in q̄stum eliphat visus est reprehēdere iob
quia se innocētē dixit ⁊ sine culpa sua punituz.
huius expōis maiorē approbatiōez ⁊ laudē ma
gister math. egre ferens: se burgeñ. ac scō tho.
opponit dicens. primo q̄ expō scī tho. uidetur
impropria. quia detractio fame consistit in scō
⁊ nō in sermone. In l̄ra autē nō dicit̄ detractum
facto fame: sed sermonibus ueritatis. ergo ⁊c.
¶ Secūdo qz nō inueniūt̄ alij sermōes ueritatis
quibus eliphat detraxerit nisi illi q̄bus iob ob
iurgabat errores amicoz ab olim sibi notos scz
q̄ nulla futura sit in alia uita p̄ bonis aut malis
e iij

Liber.

retributio put in hoc passu postillatoz exponit.
hec magister mathias. ¶ Sed certe in prima ha-
rum obiectionum magister mathias nō satis do-
cte se videtur habere. nam cū dicit q̄ detractio
fame consistit in facto ⁊ non in sermone: si intel-
ligat sicut modus loquendi sonat q̄ detractio q̄
aliquis detrahāt fame alterius fiat per scā ipsius
detrahentis ⁊ non per uerba: manifeste est falsū
⁊ contra vsum ac doctrinam loquentiū. Diffini-
tur enim detractio q̄ ē aliene fame denigratio p
occulta uerba. Un̄ prouerb. iij. remoue a te os
prauū ⁊ detrahentia labia sint procul a te. ⁊ ca.
xxiij. dicitur. ventus aq̄lo: dissipat pluuias ⁊ fa-
cies tristis. linguam detrahentē. Lingue aut ⁊ la-
bijs vba accommodāt: nō scā. Et sup illud Rō.
i. detractores deo odibiles. dicit glo. quod iō
additur: ne leue putetur detractio: propter hoc
q̄ consistit in uerbis. Item gregorius sup ezechi-
elem omel. ix. ait. linguas detrahentium sicut no-
stro studio non debem⁹ excitare ne ipi pereāt:
ita per suam maliciā excitatas debemus equani-
miter tollerare: ut nobis merituz crescat. ecce q̄
gregorius linguis attribuit detractiōē. Sunt ⁊
alie q̄ plurime auctoritates sacre scripture ⁊ san-
ctorum doctorum in quibus detractio non nisi
uerbis aut lingue accommodatur. ¶ Si autē in-
telligat q̄ detractio fame consistit in facto ⁊ nō
in sermone. i. q̄ factis alterius detrahatur ⁊ non
eius uerbis: non minus falsum est. nam sicut fa-
ma uel nomen bonum habetur de factis alteri⁹
si recta sint: ita ⁊ de sermonibus eius si cōsonāt
ueritati. fama enim aut nomen bonum: a p̄sona

Job.

usq; ad facta eius ⁊ uerba cōsuevit extendi. Lau-
damus enim non solum hominē: sed uerba eius
⁊ facta si uera ⁊ recta sint s̄m illud. In deo lau-
dabo sermones meos. ps. l. ergo per oppositū
denigratio fame que est detractio nō solum fie-
ri pōt de benefactis alterius: s; ⁊ de eius sermōi-
bus ueris. ⁊ sicut factis: ita etiam ipi sermoni de-
trahitur. Et hoc loco iob ipis sermōibus prout
est datui casus: dixit fuisse detractū ut etiā ma-
gister math. cum postillatore exponunt. Un pa-
tet prime obiectiōis inefficacia ⁊ nullitas. Ad
secundam dicit q; sermones quibus eliphaz de-
traxerat: sermones ipius iob sunt. sed nō sunt il-
li quos postillator notauit. nam illos iob nōdū
protulerat. sed quos scūs tho. expressit. illi. s. q;
bus iob dixerat se innocētē ut flagellaret ibi. nō
ne dissimulaui. nōne silui. nonne q̄eui ⁊ uenit su-
per me indignatio supra ca. iij. ubi scūs tho. in-
quit. Si quis colligere velit que in hac deplo-
ratione iob dicta sunt: sciēdū ē tria in ea cōtineri.
primo enim ostendit sibi vitā suā eē tediosam.
Secūdo magnitudinem miserie quā paciebat.
ibi anteq; comedo suspiro. Tertio ostēdit suam
innocētiā ibi. Nōne dissimulaui. Nec scūs tho-
mas. ea igitur uerba iob sunt de quibus in cap.
isto dicit. quare detraxistis sermonibus uerita-
tis. quos magister math. inuenire non poterat.
prout ex mō interrogatōis sue accipit. illis enim
v̄bis iob: detraherat eliphaz i ca. iij. ibi. Reco-
dare obsecro te: q̄s vnq; inocēs perijt. prout eti-
am postillator exponit.

Circa capitulum. xxiij.

e iij

Liber.

In caplo. xxiiij. super illud. nec abulet per
viam vinearū. burgeñ. pōit expōem sācti
tho. exponētis uerba illa de pctis impio
rū. sed magister mathias dicit expōem postilla
toris illa exponētis de pena reproborum: eē ma
gis consonam littere. Sed cum id nō probet: ea
dem facilitate qua dictū est: pro nulla reputat.
vnū tñ est q̄ cū scūs tho. exponit illa uerba de
pctis impiorum: non est expositio sua aliena a
penis reproborum in vita ista. de quib⁹ p̄p̄e fi
unt imprecatiōes seu maledictiōes. Nā pctā: ple
rumq; pene sunt precedentium pctōrum prout
sanctus thomas declarat prima secunde questi
one. lxxxvij. arti. ij.

Circa capitulum. xxxvj.

In caplo. xxxvj. qđ dicit in manibus ab
scōdit lucē. scūs tho. expōit de luce spūa
li. Dicit tñ q̄ illud annunciat de ea ami
co suo. pōt etiā exponi de corporali luce s̄m opi
nionem platonicozum. quozum sententiam reci
tat de animarū efluxu ab aīabus stellarū ⁊ de ea
rum reditu ad siderum claritatem. ¶ Cōtra hāc
sancti thome expositionem magister mathias di
cit. primo q̄ postillator cū beato gregorio ⁊ glo
sa ordinaria legunt illud. Immanibus prout est
datiui casus nominis immanis ⁊ hoc immane.
Sed scūs tho. aliter. quia prout ē ablatiuus no
minis man⁹ cū p̄p̄oe. in. quod sibi uidet absq;
rōe sc̄m. ¶ Secūdo q̄ expōez secūdā de luce cor

Job.

porali sup illud. anūciat rē. pbat p qdā q fm
fidē nřaz falsa sūt r erronea. s. q aie deriuēt a na
tura stellaz r ad earū claritatē rē viuēdo reuer
tant. q opinio fuit platonicoz. hec mgr math.
¶ In quoz pmo qd dicit postillatozē exponere
illud Immanibus prout ē datiui casus. r sanctū
thomā prout est ablti casus: nescio vnde acce//
perit. Nā sicut in uerbis sci tho. dicit ad expōez
illius pticule in manib⁹. i. p sue uirtutis opa vl
ex ptate dei q in scripturis figurat per manus:
ita in vbis postillatoz dicit. i. p ei⁹ vtutē. s. dei
q silt p manū significari cōsueuit. Un nō minus
uidet ex uerbis postillatoz q in manib⁹ fuerit
ablti casus: q ex vbis sci tho. neq; magis q fue
rit casus dī: pmo si bene pōderēt verba postil
latoz simul cū textu: satis apparet q postilla //
toz legerit. In manibus: put ē ablti casus. alias
nō consonaret expō eius: textui. Dicit enī in lra
In manibus abscondit lucē r precipit ut r rur //
sus adueniat. Certū ē aut q aduerbiū rursus: p
prie denotat reiteratiōem respēū eius quod pre
cessit. Un si immanibus eēt datiui casus: signifi
catur in littera q lux immanibus idest supbis
aut crudelibus semel abscondita: rursus. i. iterū
ad eos rediret. nā respēū alioz: nō diceret rur //
sus. Un gregori⁹. xxvij. mora. qz legit immanib⁹
dī casus: hysdē. s. supbis expōit lucē spūalē qn
qz abscondi r rursus aduenire. Hoc aut postil //
latoz nō vult ex sua expōe. Nā dicit q lux grē et
glie aliquib⁹ abscondit vt reprobis: r aliqb⁹ cō
cedit vt electis. Itaq; vult q nō eisdē cōceditur
a qbus absconditur. Nō ergo li. in manibus in

Libet.

tellexit postillator eē dñi casus sed ablti. vt sit sē
sus. In manib⁹ .i. in vtrute dei ⁊ dispōe. ut ip̄e ex
ponit: abscōdit lux bonis ⁊ cōcedit malis. Ex
q̄bus etiā appet q̄ si scūs tho. exposuit. In ma
nibus put ē ablti casus nois man⁹: nō id fecit si
ne rōe. Nā multū cogit ad sic exponēdū aduer
biū rursus put deductū ē. ⁊ tūc meli⁹ ē expone
re illud de recessu ⁊ reditu lucis corporalis que
cōiter fit oib⁹ hoib⁹ put scūs tho. expōit: q̄ de
recessu lucis resp̄cū quorūdā ⁊ reditu ei⁹ resp̄cū
alioz sicut postillator expōit. ⁊ hoc pp̄t aduer
biū rursus. ¶ Illud uero qđ secūdo obicit mgr
math. ē expōem secūdā sci tho. de luce corporali:
certe nō aliud oñdit q̄ q̄ ip̄e mgr malo ē factū
tho. moueat affcū. ita ut nō erubescat etiā i q̄b⁹
scūs tho. fm alioz opiniōem apte p̄cedit: calū
pniosas sibi rōes obicere. Lū. n. scūs tho. secun
dā expositionē de luce corporali probet p̄ dicta
plōnicoy q̄ ip̄e in q̄plib⁹ sue scripture locis cō
dēnat: q̄s nisi aut maliuol⁹ aut penit⁹ ignorans
nō cognoscat q̄ eā expōem det p̄supposita falsa
sententia heliu quā cōem cū platonice hēret de
aiarū efluxu ab aiab⁹ stellarū. ¶ Un̄ scūs tho. nō
dicit absolute q̄ illa uerba heliu: de luce corpa
li debeāt expōi. s̄ q̄ sic p̄nt expōi. s. p̄supposito
q̄ heliu falsam plōnicoy opiniōē de ortu aiay
teneret. Atq̄ ita nō declarat scūs tho. p̄ ea que fi
des catholica dānat: illa q̄ in sacra scriptura cō
tinēt tāq̄ in se ⁊ absolute uera. sed ea q̄ i scriptu
ra sacra hēnt dicta fm falsā quorūdā ⁊ erroneā
opiniōē. Talia enī falsa ⁊ erronea: scripturaruz
omētatores nō verēt p̄ alia erronea dēā expōēt.

Psalmorum.

pmo id recte fit. nā et si sic pcedat ex falsis: pcedi
tur tñ ex cōcessis. Nō enī verit⁹ est postillator s.
ca. iij. p falsa et erronea dicta amicoꝝ iob fm suā
expōem: pbare ea q̄ de maledictōe vite iob et na
tiuitatis in ca. i. cōtinēt. qz. s. p̄suppōit ip̄e: q̄ te
ptus ibi loq̄t fm eoꝝ falsā sniaz quā hūerant de
punitiōe et remuneratiōe hoīm a deo.

Circa librū Psalmorū in plogo.

In plogo sup libꝝ psal. postillator mo
uet qōnē de cōpatōe dauid ad alios p
phetas. In c^o p̄secutiōe cōmēorat qd̄ scūs
tho. sc̄psit s̄za s̄ze. q. clxxiij. ar. iij. vbi disputās
de cōpatōe ppharū ad inicē. dicit q̄ et si dauid
q̄rtū ad aliqd̄ fuerit excellētior pph̄a moyse i eo
sc̄z q̄ pleni⁹ cognouit et exp̄ssit misteria icarnati
onis xpi: simplr tñ loquēdo de pph̄ia: moyses
fuit excellētior illo et ceteris pph̄is veteris testa
mēti. ¶ Primo q̄rtū ad visiōē itellcūalē. eo q̄ ui
dit ip̄am dei eēntiā sicut paul⁹ i raptu. Secūdo
ex pte denūciatiōis qz moyses denūciauit pph̄iaz
suā toti pplo fidelīū ex p̄sona dei q̄si legē ppo
nēs. nō sic aut dauid nec ceteri pph̄e. Tertio q̄
rtū ad opatōēz miracloꝝ q̄b⁹ pph̄ia confirmat.
qm̄ maiora signa fecit moyses toti pplo: q̄ da
uid et alij pph̄e. hec. s. tho. ¶ S̄z q̄cqd̄ sit de cō
clusiōe iqt postillator. rōes iducte nō uidēt vale
re ad ppositū. Nō p̄ma qz claritas cognitionis
actū pphetādi excludēs: nō pōt constituere ex
cellētiorē gradū pphetie. Nam sic idem consti
tueret et excluderet. S̄z visio diuine essentie exclu
dit actum pphetādi sicut et actū fidei qz vterq̄
est enigmaticus ergo rē. ¶ Preterea si p̄dicta rō

Libeꝛ:

ualeret dicit ipe: seq̃t q̃ moyses fuerit excellēti
or oib⁹ aplis p̃ter paulū q̃bus non ē cōcessū
uidere diuinā eēntiam in uita p̃nti. quod tñ san
ctus tho. negat ī loco p̃allegato. ¶ Nec secūda
rō uidet̃ ualere. q̃ denūciatio p̃phetie ē aliqd
sequēs p̃pheticā cognitōem. id eo nō uidet̃ ua
riare gradū p̃phetie ex hoc q̃ p̃lib⁹ uel paucio
rib⁹ denūciat̃. ¶ Et eadē rōe dicit ipe tertia rō
scī tho. nō ualet q̃ cōfirmatio p̃ signū: seq̃t p̃
phetiā. vñ ⁊ iohānes baptista nullū signū fecit
vt dicit̃ io. x. ⁊ tñ. s. tho. cōcedit q̃ fuerit maior
p̃pheta ip̃o moyse. Vñ cōcludit postillator q̃ p̃
babilr p̃t dici q̃ dauid fuerit excellēti⁹ p̃pheta
moyse. ad quod cōfirmādū arguit tripl̃r. ¶ Pri
mo q̃ licet moyses quēadmodū ⁊ dauid acce//
perit ueritatē sup̃ naturalē absq̃ q̃buscūq̃ figu
ris ⁊ signis sēfibilib⁹: nō tñ totiēs nec ita cōter
hūit t̃lēs illustratōes sicut dauid. ¶ Secūdo q̃
put. s. tho. dicit dauid plen⁹ ⁊ clari⁹ exp̃ssit mi
steria x̃pi q̃ moyses. s̃z lex uet⁹ ⁊ p̃phete ordina
bāt ad x̃pm sicut ad finē. q̃ ut ap⁹ dicit gal. iij.
lex pedagog⁹ n̄r fuit ī x̃po. ergo dauid excellēti
or p̃ph̃a fuit q̃ moyses. cū finis sit nobilioꝝ h̃is
q̃ sūt ad finē. Uidet̃ enī p̃ph̃ia dauid q̃dā h̃ere
excellētiā ex hoc q̃ x̃pi misteria sic exp̃ssit. ¶ Ter
tio q̃ br̃s grego. exp̃sse dicit q̃ dauid clari⁹
cōgnitōez q̃ moyses h̃uerit omel. iiii. s̃r ezechielē
Nec postillator in sn̄ia s̃ sc̃m tho. ¶ In quoz ab
solutōez ⁊ si burgeñ. m̃lta dixerit. non tñ re uera
mentē scī tho. sicut neq̃ postillator aduersarius
eius concepit. Non enim fuit mēs scī thome in
questiōe proposita: ex clara visiōe diuine eēntie

Psalmorum.

quā hūit moyses: pbare pphetiā moysi fuisse
excellētiore aut perfectiore: pphā dauid sumen
do pphetiā fm ppam ⁊ formale eius rōem. Nā
q pphetia fm formale rōem dicat enigmatica
cognitiōez fm aliquē modū. ⁊ q clara visio diui
ne eēntie ut sic rōem ppam excedat pphetie: ex
presse docuit sanctus tho. scōa secūde. q. clxxiij.
ar. i. ⁊ q. clxxiij. arti. v. ⁊ in de veritate. q. xij. ar.
vij. ⁊ xij. ⁊ in pluribus alijs locis. Sed mens ei⁹
fuit dicere q q moyses vidit diuinā eēntiam: ex
cellentior propheta fuit q dauid q̄tum ad rōez
generis prophete: quod ē cognitio. i. q fuerit
excellētiō cognitio moysi: cognitiōe dauid q̄
uis propter diuine essentie claram visionem: co
gnitio illa moysi: min⁹ ppe dicat pphā. Et q
ista distinctio de rōe pphie generica ⁊ specifica
fuerit de mēte sci tho. p3 expresse in. q. de verita
te. q. xij. ar. xij. in corpe qōnis vbi sic dicit. Rñ //
deo dicendū q cū natura spēi cōsistat ex natura
generis ⁊ natura differētie: ex vtraq; dignitas spe
ciei pōt pensari. ⁊ fm has duas cōsideratōes. in
ueniūtur aliqua se inuicē in dignitate excedere.
qnq ⁊ q̄tū ptinet ad rōem spēi: semp illud pti
cipat pfectius spēi rōez: in quo differētia forma
liter speciem cōstituēs: nobilius inuenit. s3 fm //
pliciter loquendo qnq ē nobilius id in quo na
tura generis ē pfectior. qnq vero id i quo ē pfe
ctius natura differētie. Lū enī natura differentie
addit aliquā pfectiōem supra generis naturam:
peminētia q ē ex pte differētie: facit aliqd eē sim
plicit nobili⁹: sicut i specie hoīs q ē aīal rōnale
simplr ē dignior ille q ē potior in rōnalitate q̄ q

Liber.

ē potior i his q̄ ad rōez aīalis spectāt. vtpote sen
sus ⁊ mor⁹ ⁊ alia hmōi. Qñ uero dīa aliq̄ iperfe
ctōem iporitat: tūc id ī quo ē cōpleti⁹ natura ge
neris: ē simplr nobili⁹. vt pz ī fide q̄ ē cognitio
enigmatica eoz. f. q̄ nō uidēt q̄ enī habūdat in
natura generis ⁊ deficit ī fidei dīa vtpote fide //
lis q̄ iā pcipit aliq̄ itellcm credibiliū ⁊ quodā
mō iā ea uidet: hēt simplr nobiliorē fidē eo q̄ mī
n⁹ cognoscit. ⁊ tñ q̄rū ad rōez fidei ptinet: ma //
gis ppe hēt fidē ille q̄ oīno nō uidet illa q̄ cre //
dit. ⁊ sic etiā ē ī pphetia. p̄ph̄ia. n. uidet eē q̄
dā cognitio obūbrata ⁊ obscuritati admixta fm
id qd hēt. ij. pe. j. hētis firmiorē p̄pheticū ser
monē ⁊c. Nec. s. tho. Et cōcludit q̄ si cōparem⁹
p̄ph̄ias q̄rū ad dīam q̄ rōez p̄ph̄ie cōplet: illa
iucit pfectōez p̄ph̄ie hēre ⁊ magis ppe: cui yma
ginaria visio admisceat. Sic enī ueritatis p̄ph̄eti
ce cognitio obūbrat. Si autē opem⁹ p̄ph̄ias fm
id q̄ ptinet ad naturā generis. f. cognitiōem uel
visionē: cōcludit. s. tho. q̄ illa p̄ph̄ia ē pfectior
⁊ dignior q̄ hēt iudiciū ⁊ acceptionem supnatu
ralē fm visionē itellectualē sine ymaginaria visi
one. cui cōclusiōi cōsonat qd dicit secūda. ij. q.
clxxiij. ar. ij. Inqt. n. dignitas eoz q̄ sūt ad finē:
pcipue cōsiderat ex fine. finis autē p̄ph̄ie ē māife
statio alic⁹ ueritatis s̄ hoīem exntis. Un q̄to h⁹
modi māifestatio ē potior: tāto p̄ph̄ia ē digni //
or. Māifestū ē at q̄ māifestatio diuine ueritatis
q̄ fit p nudā cōtēplatōez ipius ueritatis: potior
ē illa q̄ fit sub silitudine corpaliū rerū. magis. n.
appropiāt ad visionē patrie fm quā ī eēntia dī
uitas cōspiciat. Et in ē q̄ p̄ph̄ia p quā aliq̄ sup //

Psalmorum.

naturalis ueritas cōspicit̃ fm̃ itellcūalē uisionē:
ē dignior q̃ illa i q̃ ueritas sup̃natural̃ māifestat̃
p̃ similitudinē corporaliū rerū fm̃ p̃maginariā uisi
onē. Hec. s. tho. Ex q̃b⁹ liq̃de appet q̃ aliq̃s di
ci p̃t excellētiōr p̃ph̃a altō: q̃ tñ min⁹ p̃p̃e ⁊ nō
fm̃ formalē rōem recipit denotiatiuā p̃dicatiōez
prophetie. ⁊ in hoc sensu accipiēda sunt ūba sci
tho. in loco p̃allegato de cōpatione moỹsi ad
alios p̃phetas cū dixit q̃ moỹses ea rōe fuit ex
cellētiōr ceteris p̃phetis ueteris testamēti: q̃ u
dit ip̃am dei eēntiā. Nō. n. itellexit q̃ ab illa cla
ra uisiōe denotiaret̃ moỹses p̃pheta magis p̃p̃e
⁊ formaliter q̃ dauid ⁊ ceteri. sed q̃ excellentior
eēt p̃pheta. s. q̃tū ad naturā generis. i. dignior
⁊ p̃fectior cognoscēs aut uidēs. eo q̃ i p̃ph̃ia et
fide ⁊ silibus q̃ ex sua d̃ra specifica dicūt ip̃fecti
onē: tota dignitas ⁊ p̃eminētia accipit̃ simplici
ter loquendo: a natura generis put̃ s̃ deductus
est. Nō enī ex eodē ē q̃ aliq̃s denotiēt̃ p̃p̃e ⁊ for
maliter p̃ph̃a: ⁊ excellētiōr p̃ph̃a. Uñ. s. tho. se
cūda. ij. q. s̃. allegata. clxxiij. ar. ij. ad. iij. sic di
cit. Ad tertiū dicēdū q̃ nihil p̃hibet aliqd̃ esse
simpl̃r melius: quod tñ minus p̃p̃ie recipit ali
cuius p̃dicationē. sicut cognitio patrie ē nobili
or q̃ cognitō uie q̃ tñ magis p̃p̃e dicit̃ fides: eo
q̃ nomē fidei ip̃ortat ip̃fectōez cognitiois. Simi
liter aut̃ p̃phetia ip̃ortat quādā remotōem ⁊ ob
scuritatem ab intelligibili ueritate. ⁊ ideo magis
p̃p̃e dicūt̃ p̃phete: q̃ uidēt̃ p̃maginariā uisio
nē q̃uis illa p̃phetia sit nobilior: que est per itel
lectualem uisionē. dum tamen sit eadem ueritas
utrobq̃ reuelata. Hec scūs tho. i forma. ¶ Et si

Libet.

¶ hoc instet q̄ pari rōe bti in patria existentes
poterūt denotari excellentiores prophete id ē p
fectius uidentes ⁊ cognoscētes: rñdet scūs tho.
arti. v. qōnis s̄ notate. clxxiiij. vbi arguit sic pñ //
mo loco. moyses vidit diuinam eēntiam qui tñ
ppheta dicit. ergo pari rōe bti possunt dici p //
phete. ecce argumentū. Seq̄t rñsio. Ad p̄mū di
cendū q̄ visio illa moysi: fuit raptim per modū
passiōis. nō autē pmanens per modū beatitudi
nis. Unde adhuc vidēs erat pcul. ppter hoc nō
totaliter talis visio amittit rōem prophetie. hec
scūs tho. ¶ Ex qua solutōe duo accipiūt. Unū
est q̄ fm intētōem sci tho. in illa visiōe clara di
uine eēntie ppter quā moyses dicit excellentior
propheta ceteris: modicū fuit de rōe p̄pā ⁊ for
mali pphetie. patet hoc cū dicat q̄ tal visio nō
totaliter amisit rōem prophetie quasi signās q̄
multū de formali rōe pphetie amiserit. quod fa
cit ad ea q̄ s̄ dicta sunt fuisse de mēte sci thome.
¶ Aliud quod seq̄t ex p̄dicta solutōe ē q̄ actus
visiōis clare diuine eēntie nō oīno phibet: quin
sic videns possit dici ppheta si viator sit. Et h̄
ratio ē. qm̄ ⁊ si vidēs in illo actu vidēdi nō sit p
cul ab eterna ueritate in se ip̄a: ē tñ pcul fm sta //
tū suū. cū nōdū puenerit ad ultimā pfectiōem ⁊
cōiunctionē ad deū. Un̄ ap̄. ij. corin. v. q̄ diu in
corpore sum⁹: peregrinamur a dño. Est etiā sic
videns pcul a cōi hoīm sensu cum quibus con
uersatur que distātia cōsequit̄ pphetiā tam in //
trinsece ⁊ de per se: q̄ illa sola sufficit ad hoc q̄
supernaturaliter vidēs denotetur propheta: Un̄
scūs tho. iij. pte. q. v. ar. viij. arguit sic secūdo lo

Psalmorum:

co. Sicut fides ē eoz q̄ nō uidēt̄ ⁊ spes eoz que non habentur: ita pphētia ē eoz que non sunt pntia. sed distant. Nam pphēta dicitur q̄si procul fans. sed in xpo nō ponitur fides nec spes ut s̄ dictū ē: ergo pphētia nō debz poni ī xpo. ecce argumentū. Seq̄t rñsio. Ad secundū dicendū q̄ fides est eoz q̄ non videntur ab ipso credēte. et s̄līr spes est eoz q̄ non habēt̄ ab ipso sperante. sed pphētia est eorum que sunt pcul a cōi ho//minum sensu cum quibus prophēta cōuersat̄ ⁊ cōicat ī statu vite. ⁊ ideo fides ⁊ spes repugnāt perfectioni beatitudinis xpi. non aut̄ pphētia. Nec scūs tho. ¶ Ex his rñdet̄ per ordinē ad argumenta postillatoris s̄ rōes scī tho. Ad primam dicitur q̄ maior est uera de illa claritate cogni//tionis que simpliciter excludit actum prophetā di. sed minor est falsa in proposito nostro. nam visio diuine essentie qualem habuit moyses: nō excludit actum prophetandi simplr sicut supra declaratum est. tum qz fuit raptim ⁊ per moduz passionis. tū etiam qz fuit viatoris pcul existen//tis ab eterna ueritate fm statum suuz. pmo talis visionis claritas constituit excellentiorē graduz prophetie q̄tum ad rōem generis ipius prophe//tie. de quo mō excellētie scūs tho. intellexit sicut s̄ satis deductum est. ¶ Ad secundū negatur cōsequentia. Nam ⁊ si alij apostoli xpi p̄ter pau//lum non habuerint in hac vita claraz diuine eēntie uisionem: omnes tamen habuerūt per doctri//nam xpi ⁊ reuelationem spūs sancti pleniorē no//ticiam de misterijs fidei ⁊ rebus diuinis q̄ moy//ses ⁊ ceteri prophēte ueteris testamenti. post ad

fj

Libet.

uētū enim xpi maior fuit plenitudo gr̃az q̃ añ .
q̃ gr̃a ⁊ ueritas p̃ ihesum xpm sc̃a ē. Jo. i. Unde
math. xiiij. dñs dixit aplis. uobis datū est nosse
mysteriū regni celoz. ⁊ infra. Multi prophete et
iusti cupierunt uidere que uidetis ⁊ non uide //
runt ⁊ audire que auditis ⁊ nō audierūt. quod
exponens hyla⁹. ait. apostolici t̃pis beatitudi //
nem docet quozum oculis atq̃ auribus contin
git dei salutare uidere ⁊ audire: prophetis atq̃
iustis cupientibus uidere ⁊ audire in plenitudi
ne temporum destinatum. Et inde ē quod ap⁹ .
dicebat ephē. iij. alijs generationibus nō ē agni
tum filijs hominū. sicuti nunc reuelatum est san
ctis aplis eius ⁊ pphetis in spū. ⁊ Ro. viij. de se
⁊ alijs aplis dicit. sed ⁊ nos p̃mitias spūs habē
tes. i. perfectōez spūaliū gr̃arū. Quare bt̃s gre
gorius dicit q̃ fm̃ incrementa t̃pm: creuit sc̃ia s̃a
ctorum patrū. ⁊ q̃to uiciniores aduentui salua
toris fuerunt: tanto sacramenta salutis plenius
pceperunt. Neq̃ visio clara diuine essentie quā
habuit raptim moyses: arguit efficaciter q̃ i eo
fuerit excellentior cognitio prophetica q̃ in apo
stolis. aut q̃ plura de diuinis misterijs in ea co
gnouerit. quoniam uidentes diuinam essentia
etiam bt̃i: nō oīa uidēt in ea. quanto igitur pau
ciora uidebunt qui quodā priuilegio ad talem
uisionem eleuātur dum hac uita mortali uiuūt.
Et est specialis ratio de moyse. quia ut doctores
communiter dicunt sequentes augustinū. moy
ses adhuc uiuens ad uisione diuine essentie ad
missus fuit: eo quia doctor erat ⁊ magister iude
orum. Unde tm̃ de rebus prophetadis sibi i ea

Psalmorum.

visione ostensa uidentur fuisse: q̄tū oportebat
pro tempore illo populo iudeorum tradi. Nam
fidei doctoribus datur māifestatio spūs ad uti-
litatem prout dicitur prima Cor. xij. Un̄ satis vi-
detur dicēdū q̄ paulus in raptu uidēs diuinam
eēntiam: plura uiderit in ea de misterijs fidei et
clariorem hūerit cognitōez de eis: q̄ moyses q̄n̄
habuit silem diuine essentie visionem. quia tem-
pore plenitudinis gratie habuit illam visionem
paulus. Non enim tempus post aduentum xpi
appellatur tempus gratie reuelate: nisi quia i eo
copiosior facta est reuelatō misterioz gr̄e. Unde
nulli patri veteris testamēti nec etiā moyse tot r̄
tā explicate misteria fidei reuelata sūt. prout pul-
cre deducit scūs tho. secūda secūde. q. i. ar. vij.
r. q. clxxiij. ar. vl. ubi dicit q̄ moyses pleni⁹ fu-
it instruct⁹ de simplicitate diuine essentie q̄ alijs
patres veteris testamēti. Sed postmodū tpe gr̄e
ab ipso filio dei reuelatum est misterium trinita-
tis. Idem expresse dicit eusebius exponens illud
luce. viij. exijt qui seminat r̄c. Inquit enī moy-
ses etiam r̄ prophete post eum nō inferuerūt ho-
minibus regna celoz. sed retrahendo insipiētes
ab errore nequicie r̄ ydolorum cultu: quasi cole-
bant animas hominum r̄ noualia redigebāt. so-
lus aut oīm sator verbū dei exiuit euāgelizatur⁹
noua semina. s. misteria regni celorum. Hec ille.
Ad argumenta ō secundam r̄ tertiam ratōem
sci tho. dicit q̄ non aliud pbāt nisi q̄ gradus
essentiales prophetie nō uariāt fm diuersū mo-
dū enūciatiōis aut confirmationis p̄ miracula:
s̄ nō obstāt quin ex earū diuersitate: accipiātur

f ij

Liber.

diuersi gradus dignitatis ⁊ perfectionis pphē
tie tanq̃ ex quibusdam sibi accidentibus. Nam
neq̃ in rebus naturalibus tota pulcritudo per //
fectionis que debetur rei: est sibi a forma substā
tiali que dat spēm. sed multum superadditur ex
accidentibus superuenientibus. sicut in homine
ex figura ⁊ colore ⁊ alijs quorum si aliquod de //
sit: contingit malū ⁊ defcūs. neq̃ etiam in actōi
bus tota plenitudo perfectionis ⁊ bonitatis cō
sistit in earum specie que sumitur ex obiecto. s; //
aliquid addit̃ ex his que adueniunt tanq̃ acci //
dētia que circūstantie dicunt̃. Uñ si aliqd̃ desit
quod requiratur ad debitas circūstantias: seq̃
tur actio mala ⁊ deficiēs. ¶ Qd̃ autem magister
mathias in fauorem postillatoris addit. s. q̃ gra
dus rei est ip̃i rei modus intrinsecus qui per ni
hil extrinsecum pōt variari: nullam addit diffi //
cultatem. sed est eiusdem inutilis repetitio. Un //
de dicitur q̃ veritatem habet de gradu rei essen
tiali ⁊ specifico. quem gradus scūs tho. dixit ua
riari s̃m maiorem ⁊ perfectiorem illustrationem
luminis prophēti. Sed gradus accidētales nō
sunt ip̃i essentie intrinseci. quare ⁊ a causa extrin
seca eētie rei: consequi ⁊ variari p̃nt. Et si dica
tur q̃ gradus rei ⁊ si sit modus extrinsecus essen
tie saltem est ip̃i rei intrinsecus. i. inherens: non
obstat q̃ etiam si denunciatio ⁊ confirmatō per
miracula sint extrinseca prophē: ordo tamē pro
phetie ⁊ relatio ad ea sicut ad finem: est quid in
herens prophētie ⁊ intrinsecum q̃uis nō de eius
essentia ⁊ ex illo ordine diuerso: variatur grad⁹
qui est modus intrinsecus prophētie. Et est sile

Psalmorum.

quod scūs tho. dicit in alio pposito pma scde
q. xvij. ar. iij. arguit enim sic secūdo loco. Boni
tas actus est aliqd in ipso exns. finis aut ē cā ex
trinseca. non ergo fm finē dicit actio bona uel
mala. Ecce argumētū. Seqt rñsio. ¶ Ad secūdū
dicēdū q̄ q̄uis finis sit cā extrinseca: tñ debita p
portio ad finem ⁊ relatio in ipm: inheret actiōi.
hec scūs tho. ¶ Quod aut vltcrius dicit mgt
math. q̄ denuntiatio prophie vni uel pluribus
non solum est accñs extrinsecū sed accñs p acci
dens: falsum est. nam causa per accidens ē put
dicitur secūdo phisicoy ad quā effcūs qui seq̄
tur nullum hēt ordinem. Sed pphetia: ad denū
ciatiōem ordinat tanq̄ ad quēdā finē fm illud
pma Corin. xij. vnicuiq̄ dat manifestatio spūs
ad vtilitatem. ⁊ infra. xiiij. q̄ pphetat: hoib⁹ lo
quit ad edificatiōem ⁊ exhortatiōem ⁊ cōsolatiō
nem. ¶ Un ⁊ ysidorus dicit li. vij. ethimo. capi.
viiij. q̄ pphete dicūt quasi pfatores. eo q̄ por
ro. i. a remotis fanē ⁊ de futuris uera pdicunt.
Lum ergo ordinē pphetia ad denūciationem ⁊
vtilitatē: seq̄tur q̄ dignio: sit illa q̄ ad vtilitates
plurium plib⁹ denūciat. qm fm dionisiū ⁊ phi
losophū. bonū tanto diuinius est: q̄to cōmuni
us. ¶ Silr ⁊ ad id q̄ addit magister math. de cō
firmatione que est per miracula: dicitur q̄ q̄q̄
facere miracula sit accñs extrinsecum nō sequēs
de necessitate spūm ppheticū: tñ q̄ ordinat ad
prophetie confirmatiōem fm illud adar. vlt. ser
monē cōfirmāte sequētib⁹ signis: multū confert
ad eius dignitatē. ac p hoc pfectio ⁊ excellentia
pphetie merito variat fm diuersum modum et
f iij

Liber.

genus miraculorum. Dictum est. n. q̄ ex accidē
tibus que etiam extrinseca rei sunt: aliqd̄ digni
tatis ip̄is rebus accedit. Unde ad excellentiā p̄
phetie moysi inducūt deut. vlti. miracula que
per eū scā sunt. dicitur. n. non surrexit propheta
ultra in israel quem nosset dñs facie ad faciem ī
omnibus signis atq̄ portentis. Et inde est q̄ p̄
phetare: nonnunq̄ in sacra scriptura pro opera
tione miraculorum accipit: eo q̄ miraculorum
operatio argumētū ⁊ cōfirmatio est prophetie.
dicit̄. n. Eccl. xlviii. q̄ corpus helisei mortuū p̄
phetavit. i. miracula fecit. ~~scilicet q̄ ip̄e dñs fuit ⁊ p̄pheta fuit~~
~~scilicet q̄ ip̄e dñs fuit ⁊ p̄pheta fuit~~ ¶ Illud autem
quod postillator obicit de iohāne baptista q̄
scz nullum signum fecit cū tñ ponat a scō tho. ex
cellentior p̄pheta moysi ⁊ ceteris veteris testa //
menti bñ pbat q̄ nō hūerit eius p̄phā illā per
fectōem que accrescit prophetie ex cōfirmatōne
miraculorum. excelluit tñ p̄phas veteris testa //
menti in alijs duobus. s. in cognitiōe quā habu
it expressiōe ⁊ p̄fectiōe ⁊ denunciatiōe dignio
rem. ipse enim xpm̄ filium dei ⁊ mūdi saluatorez
cognouit explicite non solū in spū: sed presentia
liter. vnde dixit. ecce agnus dei ecce q̄ tollit pctā
mūdi. Jo. p. i. ⁊ infra. ⁊ ego vidi ⁊ testimoniū p̄
hibui quia hic est filius dei. Item missus ē pre //
cursor ⁊ denunciator aduentus xpi toti pplo iu
deorum quibus preparauit viā. nec alōge vt ce
teri prophete prenūciauit: sed quē denunciabat
digito demonstrauit fm̄ illud. ⁊ tu puer p̄phā
altissimi vocaberis p̄cibis enim añ facie dñi pa

Psalmorum.

rare vias eius. Luce. i. vbi dicit Criso. Alij enim prophete eminus xpi misterium predicauerunt. hic uero propius predicauit vt eum ceteris indicaret. Et q̄tum ad hec duo ponit a scō tho. iohannes baptista excellentior antiquis pphētis. non q̄tum ad miraculorum confirmatiōem. Non enim ē necē q̄ qui excellētior dicit pphēta: in omnibus que ad pphetiā cōcurrūt pcellat. **C**Ad ea q̄ postillator adducit pro cōfirmatiōe sue opinionis: Ad primū rñdet burgen. ⁊ bñ q̄ dictū postillatoris nullū hēt fundamentū ex sac̄ scriptura neq̄ aliquam auctoritatē ipse allegat id probantes. vnde nec cogit. sed neq̄ magister mathias propugnator eius id ratione aliqua vlt̄ auctoritate probauit. quare respōsione nō eget. **C**Ad secundum ipse scūs tho. responderet in pre annotata qōe. clxxiiij. ⁊ ar. iij. Ad primū. Lōcedit. n. q̄ pphetia dauid excellētior fuit q̄ pphetia moyſi q̄tuz ad hoc q̄ dauid plenius cognouit ⁊ magis expressit misteria incarnatiōis xpi. S; excellentia ista est fm̄ vnum aliquid. moyſes vero habuit excellentiam q̄tum ad plura ⁊ potiora vt ibi deducitur. Unde merito dicitur moyſes propheta excellentior simpliciter. dauid autem fm̄ quid. Sed magister mathias in fauores postillatoris probat q̄ dauid fuerit excellentior propheta simpliciter ex eo q̄ excelluit fm̄ aliquid intrinsecum prophetie. s. fm̄ cognitionem. quod reuera non est satis erudite dcm̄. Non. n. qui in vnus rei particularis cognitiōe p̄stātor est: dicitur in mentis acumine aut in scie habitu excellere simplr̄ alterum qui in pluriū cognitiōe

f. iij

Liber.

rerum difficilium et in doctrina et in ceteris que ad habitum scientie et ingenij nobilitatem faciunt : doctior et subtilior inuenitur etiam si cognitio illius rei sit aliquid de his que intrinsece probant et scientiam habitualemente esse in aliquo et mentis perspicacitate. Neque enim dicimus ptholomeum ipso aristotele doctiorem fuisse simpliciter propterea quod de motu orbium et planetarum a ceterorum situ plura et docuit et cognouit. Unde in proposito nostro et si dauid excellenter dicatur ipso moysen quantum ad aliquid prophetie intrinsecum: non ideo dicitur excellentior illo simpliciter cum ille in exemplaribus et in eo quod potius est ipsum precellat. sed dicetur excellentior propheta secundum quod non in parte accensum. sed in parte aliquid periclare. Ad auctoritatem gregozij quam ultio inducit postilla totum rident burgen. et bene. quod intelligenda est quantum ad cognitionem misteriorum christi quam habuit clariorem et expressius tradidit quam moyses. et quantum ad hoc excellenter dicitur propheta. et sumitur ratio ista ex his que sanctus thomas scripsit exponens aliam gregozij auctoritatem huic similem. In de ueritate. q. xij. ar. ultimo. Ad primum.

Circa psalmum quinquagesimum:

Tercia pars. quinquagesimum burgen. in prima additione sequens doctrinam sancti thome. prima secunde. q. cxiiij. dixit quod iustificatio per gratiam: est causa remissionis culpe. Item quod si gratie infusio et remissio culpe considerentur quantum ad substantiam actus: idem sunt. quia eodem actu deus largitur

Psalmorum.

grām ⁊ remittit culpā. sed si considerent ex pre
obictorum sic differunt fm differentiam culpe
que tollitur ⁊ grē que infundit. ¶ Harū asserti
onum prime: magister math. obsistit dicēs q de
cōi lege prior ē remissio culpe q̄ iustificatio. nā
⁊ vulgo dicit q expulsio vitij uirtutis meret in
gressum. nullū autē posteri⁹ est causa prioris ut
sic. Secundam improbat per hoc quia stat q de
tur grā ⁊ nō remittat culpa sicut in brē uirginis
conceptione. In quo magister math. ipm etiam
postillatorē cuius se defensorē pclamat: apio
ore impugnat. In p̄cipio. n. h⁹ ps. postillator
idem eē dicit fm re duo ista. s. remissionem cul
pe ⁊ grē restitutōem sola rōe differre. ¶ Sed cer
te has magistri mathie obiectiones nō erit diffici
le soluere. Et ad primā negatur assumptum. s. q
de lege cōi prior sit remissio culpe q̄ iustificatio
loquēdo de prioritate simplr ⁊ ad dictū vulga
re. Rñdet scūs tho. iiii. li. sniarū. vi. xvij. q. i. ar.
iiij. subar. i. in pede qōnis dicens q extirpatio
viciozū dicit opari uirtutis ingressū: p modum
cause materialis fm quē ordinē p̄or ē naturaliter
remissio culpe q̄ iustificatio per grām qz ē qdā
dispō materialis ad eā. sed per modū cause effi
cientis formalis ⁊ finalis: infusio grē aut iustifi
catio per grām: p̄or ē naturaliter q̄ remissio cul
pe. ⁊ qz talis prioritas est fm plura ⁊ potiora ge
nera causarū: dicit infusio grē: p̄or simplr ipsa
culpe remissioe. ⁊ p cōsequens eius cā simplr lo
quēdo. Eādē doctrinā tradit p̄ma scōe. q. cxiiij.
ar. viij. ⁊ in de ueritate. q. xxviij. ar. vij. ¶ Ad ob
iectōez ei⁹ d̄ secūdū dcm sci tho. rñdet q q̄cqd

Libeꝛ.

fit de ueritate casus dati: non est tamē ad propo-
situm. qꝫ scūs tho. in qōne allegata per burgeñ.
loquitur de iustificatione per grām que impoꝛ//
tat transmutationem quandam de statu iniusti//
cie ad statum iusticie: ut de iustificatione impij.
sicut ipse premitit in ar. pmo eiusdem qōnis. in
qua iustificatōe sp verū ē qꝫ grā remittit culpaz.
De doctrina auteꝫ scōle fratrū minorū circa cō-
ceptōez btē uirginis quā mgr math. allegat: nō
est pntis propositi disputare.

Circa psalmum. lxxviij.

Upra ps. lxxviij. burgeñ. volens assigna//
re rōes quibus xps orare disposuit: idu-
cit uerbum xpi Jo. xj. dicentis. ppter po-
pulū qui circūstat dixi ut credant qꝫ tu me misi-
sti quod dicit intelligendum eē etiā fm deitatē.
Ad quod allegat scm tho. iij. pte. q. xxj. ar. pmo
¶ Sed magister math. sitiens contra scm thomā
calumpnias utcūqꝫ suscitare: commemorat deā
burgeñ firmans eum iuxta intentōem sci thome
fuisse locutum. qꝫ scūs tho. in loco supra alle-
gato talem intentionem neqꝫ ostenderit neqꝫ ha-
buerit. Unde 3 magistrū mathiam stabit qꝫ uel
sanctum tho. non uidit uel nō intellexit ne dicaꝫ
qꝫ maliciose ueritateꝫ quā nouit: reticuerit. Nus-
qꝫ enim scūs tho. scripsit nec uerbis significauit
qꝫ xpus fm diuinitatem aut fm qꝫ deus: orauit.
pmo id apte negat qōne ⁊ articlō p burgeñ. alle-
gatis. Inquit enī in corpore qōnis. orō ē quedā

Psalmorum.

explicatio pprie voluntatis apud deum vt eam
impleat. Si igit in deo esset vna tantum volūtas
scz diuina. nullo mō competeret sibi orare. qz
voluntas diuina p se ipsam ē effectiua eorū que
vult fm illud ps. omnia q̄cūq; uoluit fecit dñs.
sed qz i xpo ē alia volūtas diuina ⁊ alia hūana.
Et volūtas humana non est per se ipam efficax
ad implendum que vult nisi per uirtutē diuinā:
manifestum est qz xpo fm qz est homo ⁊ hūanā
voluntatem habens: competit orare. Itē eadem
iij. p. q. liij. ar. iij. ad secūdū inqt. Ad secunduz
dicēdū qz xps orando petijt ⁊ meruit suā resur //
rectōem in q̄tū hō. non in q̄tū deus. Hec sact^o
tho. in forma. false ergo iponit mgr math. sactō
tho. qz fm eius intētoem: burgen. dixerit xpm se
cundū deitatē orasse. Sed p̄terea ut fratri necessi
tatem patienti succurram^o iuxta illud ps. Eripi
te pauperem ⁊ egenum ⁊c. Dicimus qz nec bur
gen. xpm fm deitatem orasse scripsit. Non enim
tanti erroris atq; dementie: senex presul argua //
tur. Sed illud uerbum domini Iohannis vnde
cimo. vt credant quia tu me misisti: dixit intel //
ligendum esse etiam secundum deitatem. in hoc
sensu. vt credant qz secundum deitatem a te pro
cessi. ⁊ ad hoc propositum est auctoritas illa. p.
de trinitate quam allegat. s. nobis orauit: ne fi //
lius ignoraretur. s. qz a patre sit missus. Utrū au
tem hilarius intellexerit de ignorantia missionis
temporalis filij a patre: vel eternalis sicut dicere
videtur burgen. viderint qui pro eo certamen
assument. Nostri quidem laboris est veram san
cti tho. doctrinam a calūpnijs ⁊ fallacib^o rōib^o

Liber:

defensare. ¶ Unde glosa supradicta ad vba xpi
Jo. xj. s. q. intelligitur etiam fm deitatem: burgeñ.
est non sancti thome.

Circa psalmum. cx.

In ps. cx. burgeñ. in prima additiōe alle//
gat scm tho. iij. p. q. lxxv. ar. viij. Ad ter//
tium dicentem q. circa sacramentum eu//
charistie in conuersione panis et vini in corpus et
sanguinem xpi: plura difficilia sunt q. in creatio//
ne. ¶ Contra quod magister mathias ad solam
sancti thome vt uidetur nominationem concita//
tus ueluti cecus qui vocem inimici sonantem cō//
fusus baculi sui iactibus a dextris et a sinistris p//
sequitur: obicit probans a sufficiente diuisione
q. maior sit difficultas in opere creationis q. in
transsubstantiatiōe panis et vini in substantiā cor//
poris et sanguinis xpi. ¶ Sed certe magister ma//
thias vano occupatur labore. cum argumētatio
sua extranea fuerit a proposito sci tho. Non enī
scūs tho. in loco prenotato comparat difficulta//
tem transsubstantiationis memorate ad creatio//
nis difficultatem: q. tum ad intensiōem. ut ue//
lit dicere q. maior difficultas sit in transsubstanti//
atione q. in creatiōe. sed facit cōparatiōem q. tū ad
numerum dicens. q. plures difficultates cōcur//
runt in illa transsubstantiatiōe q. in creatiōe. q. in
creatione hoc solū ē difficile: q. aliquid sit ex ni//
hilo. In transsubstantiatiōe nō solū ē difficile q.
hoc totū conuertatur in illud totum: ita q. nihil

Psalmorum.

prioris remaneat: sed etiam est difficile q̄ acci//
dētia remaneāt corrupta substātia ⁊ multa alia
que in illa cōuersione sunt difficilia. ¶ Patet er
go q̄ argumentatō magistri mathie: dictum san
cti tho. non tangit. ¶ Utrum autem difficilius
sit aliquid ex nihilo creare: q̄ panem ⁊ vinū in
corpus ⁊ sanguinem xp̄i conuertere. aut ecōtra:
alia questio est.

Circa psalmum. cxviij.

Upra. ps. cxviij. cū postillator diceret q̄
meritum congrui est q̄n homo ex uirtu//
te naturali studet bonum opari. ⁊ sic fa
cit quod in se est ⁊ per cōsequens meretur de cō
gruo q̄ deus det sibi grām: burgeñ. notat ex dī
ctis sci tho. p̄ma secūde. q. ci. ar. vi. in corpore
q̄onis q̄ hō ex sola uirtute naturali: nō pōt ali//
quod opus facere p̄ quo d mereat de cōdigno
aut de congruo q̄ deus det sibi grām. q̄m ipsa
preparatio ad grām habitualement: non est ex sola
uirtute naturali cum presupponat aliquod aux
ilium gratuitum ex parte dei interius aiam mo//
uentis. licet tale auxilium non sit per donū habi
tuale. ¶ Sed contra hāc sci tho. doctrinā magi
ster math. sic arguit. Nō minus rñdet de^o homi
ni hñti per uirtutē naturalē bonū vsum liberi ar
bitrij: q̄ angelo. sed angelo in prima morula exi
stenti in beatitudine naturali que nihil ē nisi bo
nus vsum rōis: respondit deus per collationem
gratie in secunda morula: igitur ⁊ homini. Nec

Liber.

oportet huiusmodi vsum precedere aliquod donum gratuitum uel dispõem gratuitam. sed solum gratis datam que continetur sub naturali facultate. hec magister math. Ad que rñdetur negando presuppositum. s. q̄ angelus in prima morula fuit br̄us br̄itudine naturali gr̄az nō habens. loquendo de morulis t̄pis uel successiōis realis. Nam ut cōius tenetur ⁊ magis dictis sanctorum consonū est: angeli creati fuerunt in gratia. Dicit. n. aug⁹. xij. de ciuitate dei q̄ deus creauit angelos simul in eis condens naturā ⁊ largiens gratiam. neq̄ mgr̄ sniarum ubi eum magister mathias allegat expresse dicit q̄ āgeli in puris naturalibus creati fuerunt. sed hoc solum q̄ angeli per ea que in prima sui conditione acceperūt: proficere non potuerunt. Ad quod tamē scūs tho. rñdet di. iij. eiusdem secūdi li. arti. iij.

¶ Ad scōm q̄ dicūt a magistro angeli non potuisse pficere: non quia mereri non potuerūt: s; quia per suam uirtutem in glām transferri nō potuerunt nisi ampliori lumine infuso. Et cū dicit arguens q̄ bonum vsum liberi arbitrij in homine non opz aliqđ donum gratuitum uel gratuitam dispõem precedere: sed sufficit facultas naturalis: falsum est ⁊ contra uerbum dñi. Jo. vj. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eū. Ubi augustinus dicit. magna gratie commendatio nemo venit nisi tractus. ¶ Itē cōtra illud Jo. xv. sine me nihil potestis facere. ubi glo. interlinearis dicit. neq̄ parum. parū autem dicitur: opus moraliter bonum quod ē modicum quid: respectu operis meritorij. quo lo //

Esaye.

co dicit aug^r. magna gratie commendatio cor^r //
da instruit humilium. ora obstruit superbiorum.
nonne huic resistunt veritati: ad bona opera fa-
cienda deum sibi necessarium non putantes: nō
assertores: s; precipitatores liberi arbitrij. Hec
augustinus. et in li. de correctione et gratia ait. si-
ne gratia: nullus proorsus siue cogitando. siue vo-
lendo et amando siue agendo: faciunt homines
bonum. et accipitur gratia in dictis augustini p
speciali et gratuito dei auxilio naturalibus super
addito. Lōsonat premissis quod habetur tren.
vlti. Conuerte nos dñe ad te et conuertemur. Et
illud apli Ro. ix. non est uolentis neq; currētis.
sed dei miserentis. Item phili. ij. deus est q̄ opa-
tur in nobis velle et proficere pro bona volun //
tate. vbi dicit glo. hoc nobis expedit et credere
et dicere quia pium est et verum est vt sit humi //
lis confessio et totum detur deo. Per proprium
enim arbitrium nisi gratia dei inuuetur: nec ipsa
bona voluntas esse in homine potest. Hec glo.

Circa librum ysaye. Ca. iij.

Ircā librum ysaye. in cap. iij. sanct^r tho-
mas et post eum postillator exponit p //
phetiam que incipit. ecce dñator dñs.
de captiuitate babilonica. contra quam expōez
burgen. arguit. quia in captiuitate babilonica
multi fuerunt prophete sicut hieremias. Eze //
chiel. Daniel. et alij. Et tamen in ea auctoritate

Libeꝛ:

dicatur. ⁊ auferet ab hierlm ⁊ iudā iudicē et pro
phetam ⁊ ariolū ⁊c. Et intelligit scūs tho. de ve
ro ppheta. sicut bñ sonat lra. Un̄ uidet̃ burgeñ
q̃ prophetia illa non ptineat ad statū babiloni
ce captiuitatis. ¶ Sed ad hāc burgeñ. instātiā:
facile patet respōsio. qm̃ textus pphetie nō sic in
telligi debet q̃ dñs auferet simpliciter a gēte iu
deorum uel israhelica iudicem ⁊ prophetā ⁊c.
ita q̃ nullus vltra in orbe surrexerit de populo
illo. sed sensus est q̃ auferet dñs. i. transferet ab
hierusalem ⁊ iudaz. i. a terra illa duarum tribuū
iudicem ⁊ prophetam ⁊c. qm̃ omnes iudices et
prophete ⁊ omnes principes ⁊ viri fortes robu
sti ⁊ bellatores ⁊c. translati sunt per medos a ter
ra hierusalem ⁊ iuda in babiloniam fm̃ qđ pla
ne habetur. iij. Regū. xxiij. Nam ut ibi dicit̃ nī
hil relictum est exceptis pauperibus populi ter
re. Unde scūs tho. postq̃ exposuit lram usq̃ ad
illud uerbum. et prudētem eloquij mistici. ostē
dens quō impleta fuerit prophetia: ait. Et de oī
bus his habetur. iij. Regū. penul. q̃ trāslati sūt
a nabuchodonosor in babiloniam. ecce q̃ pbat
uerbum superius. s. auferet: per id quia transla
ti sunt.

Circa capitulum. viij.

In caplo. viij. scūs tho. circa expōs signi
dati in principio capli: dicit q̃ hoc signū
iudei exponūt de filio esaye. per c^o nomē
dñs significare uoluit destructionem. ⁊. tribuū

Esaye.

quorum scz iudeorum expōem subiungit. dein //
de pōit obiectiones quorundā catholico ꝛ dicē
tium qꝫ non possit signum illud intelligi de filio
esaye. sed de xpo tm̃. quemadmodum ꝛ signum
primum quod ponitur supra ca. vij. ecce virgo
conciptet ꝛc. vnde ꝛ consequenter exponit hoc
secundum signū per ꝑriculas suas de xpo. demū
compans expōem vtriusqꝫ signi ait sic. hec autē
expō. s. secunda non est tātē auctoritatis sicut su
perior que fuit s. ca. vij. qꝫ magis extorta ē ꝛ ex
scripturis non habet auctoritateꝫ sicut illa mat.
p̃mo. vnde quidam dicūt nō eē inconueniens si
hoc intelligatur ad lram de filio esaye. ita tm̃ qꝫ
puer iste sit figura xpi sicut etiā supra dictū ē i q̃
dā glo. vij. ca. super. ecce uirgo. hec scūs tho. ꝛ
cōsequēter rīdet fm̃ hanc opinionē ad obiectō
nes supra positas in d̃rium. ¶ Sed 3 hec uerba
sci tho. postillator magnam suscitāt calumniam
dicēs qꝫ dicta sancti tho. nimis fauent errori he
breorum dicentium qꝫ in istis tribus caplis. vij.
viij. ꝛ. ix. non fiat mentio de xpo. Unde inducit
quedā uerba fm̃ caldaicam translatōem ad ꝑro
bandum qꝫ uerba illa signi ꝛ adhibui mihi te //
stes ꝛc. Et illa. ꝛ accessi ad prophetissam ꝛc. nō
fuerint uerba esaye: sed dei. ꝛ ꝑer consequens qꝫ
filius conceptus de quo loquitur signū: sit xps
ad lram. non filius esaye. ¶ Ad hoc tamē respō
det burgeñ. ꝛ satis sufficienter qꝫ uerba sci tho.
in nullo fauent hebreorum errori. qm̃ scūs tho.
non improbat expōem que dicit signum hꝫ ca //
pituli intelligi ad lram de xpo. sed dicit qꝫ nō ē
tātē auctoritatis talis expō sicut superior i caplo

81

Liber.

precedente. Cuius rōem assignat manifestā. Nā
prima habet auctoritatem ex euangelio. Mat. p̄
mo ubi dicitur. hoc totū sc̄m est ut ipleret̄ qđ
dictum est per prophetam. ecce uirgo concipi //
et ꝛc. sed expositio huius signi non habet tāta
auctoritatem. cum in sacra scriptura non conti //
neatur: qđ hoc quod dicit̄ hic: accessi ad p̄phe
tissam: intelligat̄ de beata uirgine. ¶ Itē princi
pale fundamentū postillatoris ad firmādā hāc
expōem est illud quod continet̄ in translatōne
caldaica. quod licet verum sit: nō tamē est tāte
auctoritatis sicut si in littera contineret̄. ideo v̄
ba sc̄i tho. sunt manifeste rōnabilia nec ī aliquo
fauēt errori hebreoz. nec burgeñ. ¶ Sed ō hāc
rñsionem magister mathias zelo quodam. s; nō
caritatis excitatur. ita ut in uerba p̄orūpat ama
ritudinis. Unde probare contendit qđ ex tribus
appareat dicta sancti tho. errori hebreorum fa //
uere. ¶ Primo q; friuolis ac falsis assertiōibus
niritur soluere argumenta catholicoz. ¶ Secun
do quia non roborauit argumenta catholicoz
nec aliquid facit pro eorum uera expōe sed l̄raz
exponit ꝛ diuidit pro perfidia iudeorū. ¶ Ter
tio quia dicit catholicam expōem extortā ꝛ non
esse tante auctoritatis sicut illa supra ca. vii. ubi
ille passus. ecce uirgo cōcipiet: exponit̄ de xp̄o
auctoritate euangeliste. ¶ Postremo querit iste
magister de auctoritate quā sc̄us tho. p̄fert an
sit apud iudeos auctentica magis: an apud xp̄i
anos. sed certum est dicit ip̄e qđ non apud iude
os. quia translatio caldaica cui innitit̄ expō hu
ius littere: est apud iudeos maxime auctoritatis

Esaye.

Exemplum aut cui innitit expō. vij. ca. nulli⁹ ē auctoritatis apud hebreos. igit maioris ē auctoritatis apud iudeos expō h⁹ capli q̄. vij. qm̄ ad faciendū fidē infidelib⁹ p euāgeliū qd nō recipiūt: nihil cōcludim⁹. nisi cū hoc innitamur eorū fundamētis q̄ negare nō cōsueuerūt. Hec magister ma. ¶ Que certe q̄ idocte et puerilr dicta sint: facile erit ondere. ¶ Un̄ ad p̄mā ei⁹ p̄batio nē dici⁹ p̄mo q̄ r̄siones date a scō tho. sūt fm̄ opinionē exponētū signū h⁹ capli de filio esaye p̄z quia quasi imediate p̄miserat. Un̄ qdā dicūt nō eē icōueniēs si hoc itelligat ad l̄ram r̄c. ¶ Secūdo dī q̄ et si ponāt r̄siones date fuisse de mēte sci tho. et q̄ ip̄e uoluerit signū hui⁹ capli posse exponi ad l̄raz de filio esaye put ē figura xpi: nullū icōueniēs ē. qm̄ i sacra scriptura idē text⁹ pōt exponi ad l̄raz de duob⁹. in q̄tū vnū ē figura alteri⁹. put magis dicet i articlo sequēti. s. ca. ix. esaye. Sz nec postillatoz r̄siones. s. tho. sufficiēt i pugnat. Nō p̄mā; qz fm̄ illā opinionē zacharias de quo ē hic sermo nō ē ille filius barachie qui vn⁹ ē ex. xij. p̄ph̄is. sz ali⁹ q̄ tūc t̄pis natus erat put in r̄sione. iiii. fm̄ illā opinionē scūs tho. recitat. quod tñ et si postillatoz neget: nulla tñ rōe aut auctoritate irrefragabili illud impugnat. ne q̄ suus magister mathias post eum. Nam ex trāslatione caldaica: non trahitur efficax argumentū. Neq̄ impugnatio responsionis secunde ualeat. qz et si postq̄ dicitur. et adhibui mihi testes: non dicatur. et scripsi: satis fuit premissum eē in mandato dñi illud. et scribe in eo r̄c. ita ut non fuerit necessarium postea dicere et scripsi. certuz
g ij

Liber.

est enim q̄ iuxta preceptum dei scripsit. ad quā scripturam: intelligit illa opinio q̄ adhibuit testes. ¶ Qd̄ etiā obicit 3̄ tertiā r̄n̄sionē: nihil est q̄ supponit q̄ in r̄n̄sione falsuz assumat. s. q̄ fuerit alius zacharias qui propter auctoritatem sacerdotij: diceretur fidelis. 7̄ tñ postillator nō p̄bat efficaciter illud falsum esse. sed sup̄pōit fm̄ intellectum quem habuit in translatōe caldaica qui nō cōvincit ut dictū ē. ¶ Ad illud aut̄ qd̄ postillator inducit contra quartā r̄n̄sionē: r̄ndet burgē. 7̄ bñ q̄ 7̄ si theglaphalasar nō expoliavit totū regnū samarie: satis uere pōt dici q̄ expoliavit samariam. ea rōe q̄ expoliavit aliq̄s ciuitates regni isrl̄ cuius metropolis erat samaria. Lō suetū est enī in huiusmōi locutōibus q̄ ponat totum pro parte per sinodochem. ¶ Sed 3̄ solutōem hāc burgeñ. instat magister mathias q̄ per spoliū factum per theglaphalasar non est ablata fortitudo damasci 7̄ samarie prout innititur l̄ra. sed fuit p̄ticularis inuasio. Nec mḡr mathias. ¶ Que plane nō satis p̄te dicta sunt. putat. n. magister math. q̄ ablatio fortitudinis damasci 7̄ spoliatio samarie: vna 7̄ eadē deuastatiōe facta fuerint 7̄ sic deceptus arguit q̄ per spoliū samarie non est ablata fortitudo damasci. sed littera non dicit q̄ simul vtrumq̄ factum fuerit neq̄ q̄ propter spoliū samarie: ablata fuerit fortitudo damasci. nam non pertinebant ad eandem prouinciam neq̄ ad idem regnū. cū damascus esset metropolis sirie. samaria autem metropolis regni israel. Sed est sensus littere q̄ añ q̄ sciret puer uocare patrem suum et matrē: au //

Esaye.

ferenda esset fortitudo damasci. quod impletur
fuit quando theglaphalasar ascendit in dama //
scum ⁊ deuastauit eam ⁊ transtulit habitatores
eius cirenem ⁊ rasin regem occidit prout habet //
iiij. R. xvj. ¶ Item q̄ ante q̄ sciret puer ⁊ c. ause //
renda erant spolia samarie. quod fuit impletur
regnante facee quādo theglaphalasar cepit abi //
on ⁊ abel domum maaca ⁊ alias ciuitates pro //
ut habetur. iiij. R. xv. q̄uis inter eas non nomi //
netur ipsa ciuitas samarie. sed intelligitur per sy //
nodochem vt supra dictur est. ¶ Ecce patet eui //
denter q̄ rñsiones date a sancto tho. fm opinio //
nem exponendum signum huius capituli de fi //
lio esaye: non sunt per ea que postillator obicit //
euacuate. Unde magister math. gratis pmo ad //
verecūdiam suam dicit eas friuolis ⁊ fallis asser //
tionibus esse inixas quas tamen ⁊ ipse intactas //
reliquit. ¶ Itē neq̄ scōa eius mgrī pbatio 3 vi //
ctū burgen. q̄ scūs tho. in nullo fauet iudeorū //
errori: aliquid hēt momenti. Nā false ⁊ maligne //
dictum est q̄ nihil scūs tho. faciat pro uera xpi //
anorum expōe. sed pro perfidia iudeorum. qm //
totam litteram signi huius capituli distinguit. //
diuidit ⁊ exponit per ptes suas de xpo ⁊ btā uir //
gine melius certe ⁊ plenius q̄ postillator vt rcō //
oculo inspicienti patebit. Ueruz est q̄ dicit hāc //
expōem magis extortam esse ⁊ minus habere au //
ctoritatis q̄ expō illa. ecce virgo concipiet. ca //
pituli precedentis q̄ ex textu mat. primo proba //
tur. Sed quis nisi insaniens aut omnino desipi //
ens arguet sanctum tho. sceleris propterea q̄ p //
fert auctoritatem euāgelij auctoritati trāslatiōis
g iij

Liber.

caldaice cui soli initit in sua expōe postillator? neq; enim ē aliquis textus sacri canonis ex quo talis expositio habeat auctoritatem. ¶ Item cuz dicat scūs tho. qd expositio que intelligit signuz de filio ysaye non hēt incōueniens dum tñ puer ille sit figura xpi: satis approbat primā expōem de xpo. Nam illis uerbis aperte significat qd expositio que est de filio esaye nō ē conueniēs: nī si intelligat puer ille esse figura xpi. ¶ Et p̄terea expō illa de filio esaye recitat a scō tho. ut est catholicorum quorūdam expō. quibus uidet nō eē incōueniens qd sic textus exponat. Non enim ab eo recitaretur eo qd a iudeis acceptat. cū eorū scūs tho. acerrim⁹ fuerit impugnator sicut ex doctrina sua liq̄t et ex scitate eius pbat⁹ existit. ¶ Quod aut obicit magister math. pro magno inconuenienti qd scūs tho. nō roborauit argumēta catholicorum: popularis qdā uidet aclamatione. quasi iam piclaretur fides incarnatōis xpi: nisi argumēta illa vim suā et robur hērent. aut nī si signū h⁹ capli exponeret ad lram de solo xpo. et nī catholici doctores omnes vno i hoc passu ore loquāt tāq; multitudine se armātes. certe obiectio ista salua pace dixerim m̄gri mathie rudis ac puerilis ē. Nā alie auctoritates sunt q̄ ples q̄ veritatē fidei de conceptu uirginis et incarnatōe xpi exp̄ssius ac efficacius pbāt. ita ut ueritas ipsa sine hoc signo de xpo expōito: satis bñ atq; i cōcusse subsistat. ut ē illa auctoritas. nō auferet sceptrū de iuda rē. gen. xlix. Itē illa p̄cedētis capituli. ecce uirgo cōcipiet rē. Et illa agei p̄phete. et ueniet desiderat⁹ cūctis gētib⁹. agei. ij. et plu

Esaye.

res alie que cā breuitatis omitto. ¶ Un̄ ⁊ postil
lator in qōnibus suis q̄s edidit iudaicā pfidiā
circa xpm ⁊ eius aduētū improbātes: cum in se //
cūdo ar. induceret auctoritates sacri canonis ad
probandum persone diuine incarnatiōem. et in
iij. articulo alias ad probandum tempus aduen
tus xpi iam p̄teritū: nullā de auctoritate h̄ si
gni fecit mentiōem: quam neq̄q̄ omisisset: si ad
xpi incarnationis probatiōem: multum haberet
efficacie ⁊ euidentie. Sed hic mgr̄ math. obicit
sancto tho. tanq̄ crimē lese maiestatis hoc solū
q̄ non roborauerit argumēta quorūdā doctoz
catholicoz vbi plane nullū iminebat piculū fi
dei: ⁊ ubi eozū expōem ad plenū tradidit neq̄ il
lam in aliqua sui pte tāq̄ falsā aut nō l̄alē exclu
serit: postillatorem tamen suum irreprehensibilē
p̄dicat qui illud Gen. p̄mo. In p̄ncipio creauit
deus celū ⁊ terrā. expōit ad l̄am de p̄ncipio tē //
poris aut duratiōis. nulla mētiōe scā de expōe ca
tholicorum qui exponunt ad l̄am. in p̄ncipio
id est in filio. Ex qua auctoritate cōiter p̄bāt tri
nitatem personarū. vt in p̄mo li. sniarū di. ij. Itē
ecclā cōiter tenet q̄ vbi d̄r gen. xvij. ⁊ apparue
runt ei. s. hab̄ae tres uiri: facta fuerit illi reuela
tiō de trinitate p̄sonarū ⁊ de unitate eēntie. vñ cā
tat ecclā. abrahā tres uidit ⁊ unū adorauit. vbi
ābro⁹ ait. vide p̄mo fidei misteriū de⁹ illi appa
ruit ⁊ tres asperit cui de⁹ refulsit trinitate nō sine
filio p̄ez suscipit nec sine spū scō filiū cōfiteatur.
hec ābro⁹. Et tñ postillator de tali reuelatione
⁊ de misterio trinitatis: nullā facit mētiōem s̄ ex
pōez hebreoz ibi approbat ⁊ p̄tractat ¶ Itē illō
g iij

Liber.

uerbo dñi celi firmati sunt. ps. xxxij. doctores catholici exponunt de trinitate personarum. ut p[er] li. p[ri]mo s[er]m[on]u[m] di. ij. In cuius tamen exp[os]it[i]o[n]e postillator nullam habuit de distinct[i]o[n]e personarum considerationem. ¶ Item illud ps. iij. Ego do[mi]ni miui ⁊ soporatus sum. ad litteram exponitur secundum doctores catholicos de xpi morte ⁊ resurrectione. Unde ⁊ Eccl[esi]a. illud cantat in die s[an]cto pasce. sed postillator nulla facta mentiōe de xpo illud exponit de dauid quando fugit a facie absalon. secutus titulum ps. s[ecundu]m hebreos. ut ipse fateatur in principio ps. ¶ Item in hoc libro esaye ca. xlv. illud. Rorate celi desuper ⁊ nubes pluant iustum. vniuersalis ecclesia intelligit dictum esse de xpo ⁊ de nullo alio. vnde ⁊ in officijs diuinis illud cantat de xpo p[re]cise. sed postillator exponit illud etiam de rege ciro ad litteras sub figura xpi. ¶ Item circa librum Lanti. a p[ri]mo ca. vsq[ue] ad. vj. inclusiue exponit postillator de ecclesia ueteris testamenti sub figura sponse s[ecundu]m intellectum hebreor[um]. cum tamē doctores catholici totum librum exponant cōiter de ecclesia noue legis ut sp[os]a ⁊ de xpo sponso. ut ipse met postillator ibi fateat[ur]. quor[um] catholicor[um] exp[os]it[i]o[n]e: non veretur q[ui]ntum ad hoc defectuosam asserere. ⁊ q[uod] plus est quia in sex cap[itu]lis p[ri]mis illius libri que postillator de ueteri testamento p[re]cise exponit: sunt nonnulle auctoritates quas ecclesia de beata uirgine concinit ut in ca. i. illud. In odorem unguentor[um] tuor[um] currimus. Item illud Ecce tu pulcra es amica mea ⁊c. Et illud. sicut lilium inter spinas. Illud etiā in ca. ij. surge p[ro]pera

Esaye.

amica mea ⁊c. Et illud. que ē ista q̄ ascendit per
desertum sicut virgula fumi. Et illud ca. iij. tota
pulchra es amica mea ⁊ macula nō ē in te ⁊c. vsq̄
ad finē fere capli. Et plura alia sunt in dictis ca
pitulis: que de beata uirgine cōis ecclia cantat.
que oīa postillator exponit de sinagoga que di
citur ecclesia veteris testamēti. Multi alij passus
possent notari in sacra scriptura in quibus po
stillator plane diuertit a cōi doctorū catholicorū
expōe quos ne arguar prolixitatis: placuit sub
ticere. ¶ Unde iuxta uerbū dñi admiro. cum po
stillator tanto trabis pondere oculis suis cecuti
at: quō in oculo fratris sui festucaz clamat vide
re. Qua etiam fronte magister math. audet sc̄m
tho. probis afficere pro eo q̄ in hoc passu non
se exhibuit illorum propugnatorem: a quib⁹ po
stillator quem ipse defensat sepe recedit. ⁊ quo
rum se constituit nonnūq̄ impugnatores: iudi
cet dñs. ¶ Allegat etio s̄ sc̄m tho. magister ma
thias q̄ dixit expōem catholicorum in hoc capi
tulo extortam. sed non aduertit iste magister q̄
illud dictum sit per compatiōem non ad aliā ex
pōem que intelligit de filio esaye: sed per cōpa
tionem ad aliam auctoritatem precedentis capi
tuli. Ecce uirgo concipiet ⁊c. Unde uerba sācti
tho. sunt ista. Hec autem expō non est tante au
ctoritatis sicut superior que fuit supra. vij. de il
lo signo. quia magis extorta ē ⁊ ex scripturis nō
hēt auctoritatem sicut illa adat. p̄mo. Hec sc̄s
tho. ¶ Item obicit magister math. q̄ dixerit san
ctus tho. expōem h⁹ capli de xpo nō eē tātē au
ctoritatis sicut illa. ecce uirgo concipiet. supra. vij.

Libet.

que exponitur de xpo auctoritate euangeliste. Sz
cu expo h^o capli non habeat auctoritatem ex sa
cra scriptura ⁊ alia sic aDat. pmo vt mgr math.
bn concedit: nō videt mibi q sit alia rñsione di
gnus. nisi q pcendū ē illi. ¶ Arguit tertio ipse
mgr querēs an illa auctoritas quā pfert sanctus
tho. sit auctentica magis apud iudeos: an apud
xpianos. ⁊ probat q non apud iudeos. quod ⁊
nos concedimus: sed dicimus q est magis au
ctentica ⁊ fm se: quoniam ab ipsa ueritate est in
euangelio probata. ⁊ apud xpianos qui textum
euangelicum sincera ac inconcussa fide tenent et
firmiter confitentur ⁊ non sic caldaicam transla
tionem. Quod nunc inconueniens putat magi
ster mathias hoc esse: nullum certe. sed nec ipse
inuenit.

Circa capitulū nonum.

In caplo. ix. scūs tho. exponit principiu
capituli. pmo tpe rē. ad lram. usq ad il
lam partem. populus qui ambulabat rē
de duplici captiuitate filioꝝ israel. Nā pma fuit
facta p theglaphalasar regnāte facee in samaria
q captiuauit duas trib^o cū dimidia q erāt trās
iordanem respēu hierlm. ⁊ de tribu zabulon et
neptalim q erāt citra iordanē: tm qd posset eq
parari dimidie tribui. de q captiuitate or. iiii. R.
xv. ¶ Secūda fuit scā p salmanasar. ix. āno osee
q captiuauit residuos ex. x. tribub^o q erāt citra
iordanē respēu iudee. Et de hac hēt. iiii. R. xviii

Esaye.

CS; postillator hanc expōem dicit eē incōpeten-
tem propter quatuor. primo quia implicat ōria
saltem in modo loquēdi. qz p̄mā captiuitatē no-
minat alleuiatōem: ⁊ secundā aggrauatōem. cuꝫ
tamen fuerint eiusdē ratiōis. **C** Item qz si loq̄re-
tur de secunda captiuitate: cū dicit̄. Et nouissi //
mo aggrauata est ⁊c. non fieret ibi mētio de ga-
lilea que in prima captiuitate fuit captiuata sal-
tem in magna parte. sed magis de samaria q̄ erat
ciuitas metropolis regni ⁊ principaliter fuit ob-
sessa ⁊ capta per salmanasar. **C** Tertio quia ma-
theus. iiii. ca. dicit hanc prophetiam fuisse com-
pletam ad litteram in x̄po. dicens sic de x̄po. Et
relicta ciuitate sua nazareth venit ⁊ habitauit in
ciuitate capharnaum maritima in finibus zabu-
lon et neptalim: vt adimpleretur quod dictum
est per esayam prophetam. Terra enim zabu //
lon ⁊ terra neptalim via maris transiordanē ga-
lilee gentium. Populus qui ambulabat in tene //
bris vidit lucem magnam ⁊c. **C** Item cum om //
nes expositores catholici dicant q̄ necesse est de
x̄po intelligi illud quod dicitur supra septimo.
Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium ⁊c. Eo q̄
dicitur ad mat. primo. Hoc autem totum factū ē:
vt adimpleret̄ quod dictū ē a dño per prophe-
tam dicentē. Ecce virgo habebit in vtero ⁊ pa-
riet filium ⁊c. Eadem necessitate compellit̄ qui
libet doctorum catholicus exponere de x̄po qd̄
dicitur hic. primo tempore alleuiata est ⁊c. Luz
matheus dicat hoc impletū eē in x̄po. Hec po //
stillator. **C** Que q̄stum efficacit̄ hēant ō expōez
sancti tho. ex rñsonibus ad ei⁹ obiecta patebit.

Liber.

¶ Unde ad primū dicitur secundum intellectum sancti theodori. quod quis utraque persecutio captiuitas fuerit ac per hoc eiusdem rationis: non tamen eiusdem grauitatis fuit utriusque afflictio. Nam in prima fuit terra israel minorata habitatoribus suis. non penitus expoliata. et propterea alleuiatio appellatur per comparationem ad secundam captiuitatem que fuit generalis totius residui. x. tribuum que regnum israel exterminauit. ubi omnis populus translatus est cum rege suo in terram assiriorum prout iosephus etiam narrat antiquita. Iuda. li. ix. ca. xv. Unde satis proprie et uere dicitur quod terra que primo fuerat alleuiata. id est minorata non totaliter vastata: ac per hoc leuiter percussa per teglapha lasar: fuerit nouissime aggrauata. id est grauissime cesa per salmanasar qui totam terram expoliavit et omnes transtulit habitatores. et ita merito appellatur prima captiuitas: alleuiatio respectu secunde. ¶ Ad secundam obiectionem duplex potest esse responsio. Una quod in textu non dicitur galileam fuisse captiuatam in secunda captiuitate prout postillator fingit. sed quod via maris id est regio per quam itur ad mare quod mare est trans iordanem galilee: aggrauata fuerit. Tota enim terra. vij. tribuum cum dimidia que post primam captiuitatem relicte fuerant per cuius aliquam partem erat via ad mare trans iordanem: fuit in secunda captiuitate penitus vastata. Unde illa via non solum per prouinciam galilee transibat: sed etiam per aliquam partem. vij. tribuum cum dimidia quod per dicitur hic aggrauata modo expōitor non ipsa galilea potest. ij. rationi quod in prima captiuitate non tota gali

Esaye.

lea fuerit captiuata: sed maior pars a q̄ tota ap-
pellatur translata. sicut tota ciuitas dicitur face-
re: q̄ maior pars ciuitatis statuit. In secūda aut
captiuitate fuit galilea penitus consumpta ⁊ de-
populata. ⁊ propter hoc dicitur nouissimo ag-
grauata. ¶ Ad tertium duplex silr pōt esse respō-
sio. Una est q̄ q̄rtum est ex lra adat. iiii: nō pba-
tur efficaciter textū h' capli esaye ab illa pte. p̄i-
mo tpe. vsq; ad illā. ppl's qui ambulabat in te-
nebris: debere exponi ad lram de xpo. Nā apō-
matheū ubi prophetia huius capituli allegat: :
nulla fit mentio aut de duobus ⁊ diuersis tēpo-
ribus: aut de alleuiatione ⁊ aggrauatione terre
de quibus in hoc caplo esaye est sermo. sed illis
omissis: inducitur ex hac prophetia esaye id p̄-
cise. s. ppl's qui ambulabat in tenebris vidit lu-
cem magnā. quod erat ad ppositum euangeli //
ste. Dixerat enī euāgelista q̄ ihesus venit ⁊ ha //
bitauit in ciuitate capharnaum maritima in finī-
bus zabulon ⁊ neptalim. ex quo infert q̄ imple-
tum est dictum esaye prophete. qz. s. ex presētia
xpi in terra illa in qua cepit predicare: populus
qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnā
⁊ c. vt predixerat esayas. Quod autem dicit in
euāgelio. terra zabulon ⁊ terra neptalim via ma-
ris ⁊ c. non responderet ibi ad illud quod dicitur
in hoc capitulo esaye. primo tempore alleuiata
est terra zabulon ⁊ terra neptalim: sed ē expō illi-
us. populus qui ābulabat in tenebris. vt sit sen-
sus in euāgelio mathei. q̄ ihesus vēit ⁊ habita //
uit in ciuitate capharnaū in finibus zabulon et
neptalim vt adimpleret quod dictum ē p esayā

Liber.

prophetam terra zabulon ⁊ terra neptalim ⁊c.
qui ppls ambulabat in tenebris: vidit lucē ma-
gnam ⁊c. s. ex pntia ⁊ predicatione xpi. itaq; fm
proprium sensum littere mathei: id precise ex p-
phetia esaye inducitur: quod scribitur ab illa p-
te. populus qui ambulabat in tenebris vidit lu-
cem magnam ⁊c. sed premittitur terra zabulon
⁊c. tanq; expositio. ad denotandum qui popu-
lus erat ille. ¶ Et cōfirmatur quia apud mathe-
um nihil differenter dicit de terra zabulon ⁊ ter-
ra neptalim: ⁊ de via maris transiordanē s; vnū
ponitur vt expositio alterius. Sed in hoc caplo
esaye: aliud refertur ⁊ pro alio tpe ad terram za-
bulon ⁊ terram neptalim: ⁊ aliud ⁊ pro alio tpe
refertur ad viam maris transiordanem. Un̄ qdā
glo. dat. iiii. dicit sic. hic autē in euāgelio diuer-
si noīatim: ad idem uerbum reducūt ita. ⁊ terra
zabulon ⁊ terra neptalim que est via maris que
est trāsfordanē. s. populus galilee gentiū q; abu-
labat in tenebris. Hec glo. vbi exp̄sse legit illud
via maris expositiue ⁊ totā litterā refert ad vnū.
¶ Glo. etiā. Raba. ait hoc loco. qd pmo posi-
tū est: p̄termittit euāgelista. s. primo tpe alleuia-
ta est terra zabulon ⁊ terra neptalim sicut ⁊ qd i
medio ē. s. nouissimo aggrauata ē via maris: qd
ideo facit. quia intendit ostendere initiū predi-
cationis xpi. ⁊ ideo quod mysticū ē tangit. Hec
glo. vbi aperte dicit q; euangelista non allegat il-
lud quod de alleuiatione ⁊ aggrauatione scribi-
tur in pph̄ia esaye quod tñ postillatoz legit gra-
tis ut uidet. ¶ Sed q; scūs tho. etiā illud. ppls
qui ambulabat in tenebris. refert ad liberatiōez

Esaye.

factam iudeis per angelum a persecutōne tertia
excitata per senacherib. de q̄ habet. iiii. R. xviii
ideo videtur q̄ stet adhuc instantia contra san-
ctum tho. sed ad hoc p̄ solutio ex secūda r̄sio-
ne que iam ponetur. ¶ potest secūdo r̄nderi q̄
q̄uis euāgelista adat. iiii. exponat principiū h̄
capituli ysaye ad l̄ram de xpo: non ideo sequit̄
q̄ non possit uere exponi ad l̄ram de duab̄ he-
breoz captiuitatibus. ¶ Ad c̄ intellectū aiad //
uertendum est q̄ fm augustinū. xij. cōfe. in fine.
quencūq̄ sensum in sacra scriptura hoīes inueni-
re possunt: credendū ē spūm sanctū qui auctor
sacre scripture est: habuisse. ⁊ q̄ sensus l̄ralis est
quē auctor l̄re intendit: inferunt doctores. et est
doctrina sc̄i tho. p̄ma pte. q. i. ar. vlti. q̄ in vna
l̄ra sacre scripture plures nōnunq̄ sunt sensus lit-
terales ⁊ nō solū respectu dei qui sub vna litte //
ra plura pōt intelligere: sed ⁊ de p̄phetis inquit
Hieronimus sup olee. q̄ ita loquebantur de fa-
ctis p̄ntibus: q̄ etiā itēderūt futura significare.
a qua intentione vtraq̄ expositio ⁊ de factis p̄e-
sentibus ⁊ de futuris: vere pōt dici l̄ralis. Nam
nō p̄pe dicit̄ sensus l̄ralis quē voces significāt:
sed magis quē auctor l̄re itēdit. ⁊ inde ē q̄ inter
vij. regulas exponendi sacram scripturam quas
ysidorus tradit li. p̄mo de summo bono. xxv. ca-
pitulo: vna est fm intellectū postillatoris q̄ ea-
dem littera aliquando habet duplicē sensum lit-
teralē put ip̄e p̄mittit in secūdo p̄logo suo sup
Ben. qua regula postillator sepe iuuat. ⁊ nisi ue-
ra eēt: argumētatio sua q̄ hoc loco vti ē s̄ctū
tho. in se ipsum retorq̄ret. Nā illud Exodi. xvij

Liber.

percutiesq; petrā rē. postillator expōit ibi de pe-
tra materiali. sed ap^o. i. Corin. x. dicit illud intel-
ligendum esse de xpo. inquit. petra autē erat
xps. Item illud Deutro. xxv. non ligabis os bo-
uis terētis in area fruges tuas: postillator ibi ex-
ponit ad litteram de animalibus brutis quibus
non debet fieri iniuria. sed ap^o p^{ma} Corin. ix. ex-
ponit ad litteram dictum esse de predicatoribus
fidei quibus necessaria ministranda sunt. ymo
videtur apo^o. primam expōem a l^{ra}li sensu ex //
cludere cū dicit: nunquid de bobus cura ē deo?
an propter nos utiq; hec dicit? ¶ Item illud. iu-
sta te est sermo ualde in ore tuo et in corde tuo.
Deutro. xxx. postillator exponit ibi ad litteram de
uerbo preceptorū decalogi. que quodāmodo scri-
pta sunt in cordibus nostris. sed ap^o Ro. x. illō
exponit dictum esse de uerbo fidei ihesu xpi qd
predicabat. ¶ Item illud. Ego ero illi in patres:
et ipse erit mihi in filiū: ap^o. in q^{to} dictum esse de
xpo heb. i. sed postillator ibi et. ij. R. vij. vñ su-
mit auctoritas: exponit illud ad l^{ram} de xpo et
de salomone. In quibus locis expōsse dicit q^o ali-
qua sunt in sacra scriptura que ad l^{ram} sunt in-
telligenda de duobus. quorum tamen vnum fi-
gura sit alteri^o. ¶ Item illud osee. xj. ex egipto uo-
caui filiū meū. postillator ibi exponit ad litterā
de populo isrl. sed mat. scōo euāgelista exponit
illā pphetiā ad l^{ram} de xpo qui post mortē he-
rodīs uocatus fuit de egipto. vbi et postillator
dicit auctoritatem istam duplicē hēre sensum lit-
teralem sicut et supradictam. ego ero illi in p^{res}.
Ex supradictis satis patet solutio ad tertiam ob-

Esaye.

iectionem postillatoris. Nam nullum inconueniens est q̄ euangelista exponat prophetiaz huius capituli ad litteram de xpo: & exponatur etiam ad litteram de persecutione hebreorum modo quo dictum est. Et per idem patet rñsio ad quartam obiectōem. Concedimus. n. q̄ ista pphetia presertim ab illa parte. populus qui ambulabat i tenebris. debeat exponi de xpo eo q̄ euangelista id intellexit. sed non sequitur q̄ non possit etiam intelligi de persecutōe iudeorum ante xpi aduentum. nam utrumq̄: auctor illius lre intellexit. ut supra deductum est.

Circa capitulum. xiiij.

In caplo. xiiij. burgen. fm doctrinam sci tho. dicit probabiliozem esse illā opinio-
nem que ponit diabolus peccasse statim post primū instans sue creatōis. Lōtra quā sententiam magister math. arguit. quia motus spīrituum non mensuratur tempore. Nam in euo ut communiter ponit non est prius & posterius instans: nisi nature pfectōis vel o.iginis. nō successionis. qm̄ ut dicit eadem est mensura opatiōis rei: que ē nature. vnde cū natura angeli fm esse sit indiuisibilis: erit etiam indiuisibilis fm operari. ¶ Sed certe in hac argumentatione tria magister mathias assumit falsa. ideo argumēta-
tio est nulla. vnum falsum est q̄ motus spirituum non mēsuretur tpe. Hoc enī ē s̄ augustinū. viij. super gen. ad lram dicentē q̄ deus mouerit crea-

b j

57

Liber.

turam spūalem per tempus. quod ⁊ postillatoꝝ
pro quo ille certat supponit. di. super illud. qui
mane oriebaris. quia inter creatōem ei⁹ ⁊ lapsū:
fuit modicum tēpus. Verum ē qd eē ⁊ natura an
gelozum non mensurantur tpe. neq; opatio eoz
beatifica. quoniam in istis nullam habent trans
mutationem. sed alie operationes fm quas in //
uenitur in angelis transmutatio: tempore mensu
rant cum in eis sit prius ⁊ posterius. Non tñ tē
pus illud est eiusdem rōis cum tpe quo res cor
porales ⁊ earū mot⁹ mēsurāt: cū nō dependeat
a motu celi. ¶ Secundum falsum est qd eadez est
mensura opatōis rei: q̄ ē nature. Hoc enim est s̄
phm. iiii. phiz. qui dicit qd instans est mensura
substantie mobilis in toto motu. ⁊ tñ motus q̄
ē eius opatio nō instāti: sed tpe mēsurat vt ibi
probat. ¶ Item corpora celestia que intrāsinu //
tabilia sunt fm suam substātiā ⁊ eē: euo mēsurā
tur. sed eoz motus non euo: sed tpe mēsuratur.
vt etiam phi docuerunt. ¶ Item in euo nō ē p̄us
⁊ posterius successiōis vt etiā mgr math. conce
dit. quo euo substātia angeli mēsurat. Et tamē
multe operatōes sunt angelozum quas nō simul
a principio habuerunt neq; nunc hñt ut opatio
nes ille quas hñt circa nos. Itē ⁊ opatōes imma
nentes ut sunt noue illuminatiōes quas non sp̄
neq; fil hūerunt. Itē ⁊ eoz intellectōes que dicū
tur vespertine que nō oēs sunt simul ⁊ sp̄. prout
aug⁹. vult. viij. super gen. ad lram. Et cū omnes
hmōi opatiōes non sint simul in angelis ⁊ semp
a sui principio: manifestum est qd erunt in succes
sione. ⁊ p cōsequens qd nō mensurant euo: qd ē

Esaye.

totū simul quo substantie angeloz mēsurantur.
¶ Unde assumptū illud falsissimū ē. ⁊ p conse-
quens obiectio eius nullius ē momēti. Sed con-
tra morulas ipas quas mgr math. tetigit: plura
se offerebant. nisi a principio me constituissem
veritatis sancti thome defensorē: non aduer-
santium vbi etiam errasse eos constaret: offen-
sorē.

Circa capitulum. xlvij.

In ca. xlvij. cum postillator exponeret il-
lud. laude mea infrenabo te ne intereas:
de impositione cerimonialium quib⁹ de⁹
occupauit populum iudeorum ac per hoc infre-
nauit ne ydolis seruiens interiret. burgen. dicit
magis pprie exponi sic. qz per diuinā laudē hō
ascendit in deū per affectū. in tantum q per hoc
retrahitur ab hijs que sunt cō deū. Ad quod al-
legat scm tho. secūda scde. q. xcj. ar. pmo. ¶ Cō-
tra quam expōem mgr math. arguēs inducit po-
stillam sci tho. in hoc loco que oīno cōformis ē
expositioni postillatoris. ⁊ in fine vt aliqd in sā-
ctū thomā reprehēsiōis retorqat: dicit burgēs
relinquere dicta sci tho. in cōdictōe quasi cōdictō
sit inter expōem suā hic ⁊ ea q dixerat secūda se-
cūde. ¶ S3 certe hic magis ē arguēdus mgr ma-
thias mali affect⁹ qz falsi intellcūs. Nā nō igno-
rabat q ⁊ si textus huius capituli ad litteram et
historice intelligēdus esset fm expōem quaz ha-
buit scūs tho. in hoc caplo ⁊ post eū postilla-
tor: q moralr exponi possit de quocūq; q occu-
b ij

Liber.

patus in laudibus diuinis retrahitur ab his q̄ sunt d̄ deum. In quo sensu allegat sc̄us tho. auctoritatem huius capituli in sc̄da sc̄de. ¶ Unde cōstat q̄ nulla in dictis eius est d̄dictio nisi dixerit magister math. q̄ sensus sp̄uales. vt allegoricus. anagogicus. ⁊ moralis contradicunt sensui litterali. Quod eēt nouam ⁊ extraneam theologiā ne dicam erroneam inuenire.

Circa librū Iheremie Capitulo. x.

In caplo. x. ihere. burgeñ. in sua additōne allegat sc̄m tho. dicentem p̄ma par. q. lxx ar. iij. q̄ inter ponentes corpora celestia esse animata. ⁊ ponentes ea non animata: puta uel nulla differentia est in re sed in uoce tantuz. ¶ Cōtra quod magister mathias arguit q̄ plato ⁊ alij p̄hi ponentes corpora celestia eē aīata: dixerūt mūdū esse animal. ac per hoc positio gētilium uoluit aīas cōiungi corporibus celestib⁹ sic vt cōstituerent vnū per se cū eis ⁊ tāq̄ forme Sed positio catholicorū ē q̄ aīe mouētes corpora celestia vniantur eis ut motores precise ⁊ nō ut forme. vnde concludit manifestum eē q̄ non sit modica differentia inter predictas opiniōes nec vocis tantum: sed rei. hec mgr math. ¶ In quibus plane constat q̄ de opinionibus aristotelis ⁊ platonis circa aīatōem celestium corporū: non recte senserit. Nam plato vt grego⁹. nisen⁹ refert quod ⁊ tāgit aristoteles. ij. de aīa: posuit hominem nō eē aliquid cōpositū ex aīa ⁊ corpore. sed q̄ ē aīa vtens corpore ut intelligatur esse

Jeremie.

in corpore sicut nauta in naue. vnde nō solū cor
pora celestia: sed etia3 corpora hūana dixit non
aliter aiata nisi in q̄tum anima vnī corpori si //
cut motor mobili. 7 inde est q̄ posuit animā in
tellectiuam vniri corpori per spūalem contactū.
ymo posuit vt phs dicit secūdo ce. 7 mū. q̄ mo
ueret celum per quandam coactōem 7 violētā.
quod est cōtra rōem forme substācialis alicuius
corporis. De aristotele vero manifestū ē ex. viij.
phisicoz 7. ij. de celo q̄ nō posuit in corporib3
celestibus de uirtutib3 aīe: nisi itellectiua. vnio
aūt itellectiue pris. put a sensitiua 7 vegetatiua
sepatur: ē sicut dirigētis mouētis 7 gubernātis.
vñ euidenter pz q̄ aristotel. 7 plonici nō docuerūt
aias celestiu corporoz eē eoz formas substāciales
nec cū eis aliqd vnū p se 7 substācialiter cōstitu
ere. s3 eis vniri sicut motor mobili p̄cise. Ex quo
seq̄t catholicorū positōez 7 illozū phoz: sola uo
ce differre. nō in re put scūs tho. dicit. ¶ Qd au
tē arguēs obicit ex dictis aug3. q̄ plonici posue
rūt mūdū eē aīal: nō obstat. q3 plonici sic dicen
tes: i uocis appellatōe errauerūt appellātes ani
mal: aggregatū ex aīa pro motore 7 corpore pro
mobili. Quod ualde improp̄e ymo 7 false dictū
ē. Nō enī qualitercūq3 cōiūgāt aīa 7 corpus: cō
stituūt aīal. sed si cōiūgāt ut forma 7 materia qd
illi negabāt. vnde in uoce 7 nō in re deficiebāt.
7 ē silis mod3 loquēdi cū mgt sniarū dixit. xxiij
di. tertij libri. xpm in triduo mortis fuisse hoīez.
Nō enim errauit in sensu credēs aīam xpi in tri
duo mortis eius nō fuisse a carne uere 7 realr se //
paratā. q3 hoc eēt erroneū. sed errauit in uocis

b iij

Euangelium.

appellatōe putans aīam ⁊ corpus etiam nō con
iuncta: sufficere ad hoc q̄ suppositum diuinum
cui utrūq; vnitū māsīt: denominaretur hō.

Circa Euāgeliū Mathei ca. iij.

In ca. iij. mat. sup illu d. maritima in fini
bus zabulon. postillator reprobāt expo
sitionem que intelligit illā esayę pphiaz;
de duabus captiuitatibus hebreorum. quā po
suit scūs tho. supra esa. ix. ⁊ obicit hic postilla //
tor hīsdem rōibus quibus ibi. sed de responsio
ne p scō tho. vide ibi esa. ix. Rō aut q̄ hic p po
stillatorem addit q̄ q̄ illud. puulus natus ē no
bis exponit ab oībus de xpo. q̄ ideo totū pre //
cedens capli debeat de solo xpo exponi: nō co
git. qm̄ fm̄ regulas traditas ab yfidozo de mo //
do exponendi sacram scripturam. q̄s etiā postil
lator premisit in secundo plogo sup gen: aliquñ
scriptura simul cōtexit sermones qui ad diuersa
referunt. Un̄ ⁊ in eodē ca. esa. cū exponat illud
puulus natus est nobis de xpo ad lram: statim
sequentē. §. verbū misit dñs ⁊c. ipsemet postil
lator exponit de liberatione populi iude a regi
bus israhel ⁊ sirie ipsum persequentibus.

Circa capitulum. xj.

In capitulo. xj. burgen. in sua additione
induxit ad propositum suum q̄ xps in sci
entia acquisita ac experimentalī p̄fecerit

Mathei.

fm processum etatis. Quod dictum est fm do-
ctrinam sancti tho. iij. par. q. xij. ar. ij. q̄q̄ bur //
gen. illud non alleget. ¶ Sed magister math. ne
aliquid de doctrina sci tho. suis calumpnijs re-
linquat intactum: Inquit. dictum illud ea rōne
esse dubium: quia si xps aliquid didicisset p ex-
perientiam quod priusvel qualiter prius nō no-
uit: sequit̄ q̄ non fuit ab instanti cōceptōis sue
omnisciens. quod est contra sc̄tōs doctores et
magistrum sniarū li. iij. Hec magister mathias.
¶ In qua argumentatione si accipit omnisciens
fm propriam significatōem ⁊ cōm vsum loquē-
di scōrum doctorum. prout. s. dicitur omniscies
id est omnia sciēs: certe non esset magnū quod
mediocriter doct⁹ in dialecticis plene atq; in p̄m-
ptu rōem suam euacuaret. diceret. n. q̄ in argu-
mento committitur fallacia figure dictiōis. nam
mutatur quid in qualiter. cum dicitur xps ē om-
nisciens ab instanti conceptōis: ergo per p̄ces-
sum etatis non alio modo nouit aliquid q̄ pri-
us. Unde concedimus q̄ nihil xps nouerit per
scientiam experimētalem quod ante per scienti-
am inditā ac btām non sciuerit. Sed cū hoc stat
q̄ per scientiā acquisitam uel experimētalem sci-
uerit alio mō. s. per actōem intellectus agētis ab-
strahentis species intelligibiles a fantasmatib⁹.
¶ Si forte accipit arguens omnisciens: abusive
⁊ extra mentem loquētium. i. omnia ⁊ omnimo-
do sciens: sic nō cōcedit̄ q̄ xps ab instanti con-
ceptionis fuit omniscies. nec illud sci doctores
vnq̄ dixerunt.

Circa capitulum. xix. h iij

Euangelium.

N ca. xix. cum burgeñ. de indiuisibilitate
matrimonij tractaret contra modũ dicen
di postillatoris: induxit ad ppositũ suũ
quoddã scĩ tho dictũ ex pma secũde. q. cij. ar. v
ad terciũ. scz q mrimonium fuerit in ueteri lege
put est in officiũ nature. nõ aut put ẽ sacramen
tũ cõiunctõis xpi ⁊ eccle. q nõdũ erat scã. ¶ Sz
mgr math. sua mirabili sapiẽtia obicit in õriũ.
pũmo qz vt btũs gregori⁹ ait. eccleã incepit ab
abel iusto. ergo icõueniẽs ẽ dicere q in ueteri le
ge non fuisset deo coniũcta. ¶ Secũdo qz vet⁹
testamẽtũ frequẽter õndit synagogã deo despõ
satam. que desponsatio est in vna spõsa vsqz ad
nouissimum iustuz. cui ecclesie totali: xps ut spõ
sus fm deitatem ab initio coniunctus ẽ. Nã xps
⁊ si ex tpe est scũs homo: eternaliter tamen fuit
xps. qz a patre vnctus put vnctio significat cõ
municatõem per generatõem. ¶ Item fm magi
strum ⁊ doctores li. iij. mrimoniũ fuit sacramẽ
tum ante pctm. igit alicuius sacre rei signum et
non nisi cõiunctionis dei ad aĩam iustã q ẽ eccleã
uel in eccleã. hec mgr math. ¶ In quibus admi
ratione dignũ hẽt quo spũ de sacris lris ac sac
mẽtis diuinis: argumẽtis dũtaxat sophisticis su
scitet disputatõem. Lũ enĩ scũs tho. dicit q i ve
teri lege nondũ facta fuerat cõiunctio xpi ad ec
clesiam: loquitur ut commũiter doctores loquũ
tur de xpo ⁊ eccleã. De xpo: fm q nominat subst
stẽs in duab⁹ naturis. diuina. s. ⁊ humana. Qd
⁊ propria nominis significatio importat. Itẽ lo
quitur de coniunctione xpi et eccle que facta est
mediante incarnatione per quam factũ ẽ vnum

Mathei.

corpus ecclesie fm cōformitatem nature c^o xps
 est caput prout ap^o. ait p^{ri}ma Corin. xij. 7 ephe.
 p^{ri}mo 7. v. Unde m^{ag} li. iij. xxvj. di. exponēs illō
 apostoli ephe. v. ego autez dico in xpo 7 ecclia:
 ait. ecclesia xpo copulatur volūtate 7 natura qz
 idem vult cum eo 7 ipse formam assumpsit de na
 tura hoīs. Item loquit^r scūs tho. de cōiunctione
 spūali que fit per nouitatem grē in sacramentis
 ex opere operato collate: per quē modū aplūs
 dicit p^{ri}ma corin. xij. etenim in vno spiritu omīs
 nos in vnum corpus baptizati sumus. De q̄ etiā
 coniunctione dñs dicebat Mat. vl. ecce ego vo
 biscum sum omnibus diebus usqz ad cōsumma
 tōem seculi. qui modus coniunctionis. s. p. gra
 tiam datam in sacramentis ex opere opato: non
 fuerat ante xpi incarnatōem. ¶ Item loquit^r de
 ecclesia prout dicit multitudinem fidelium no
 ua lege gratie 7 nouis gratie sacramentis aduna
 tam. de qua ap^o. dicit ephe. v. q^o xps dilexit ec
 clesiam 7 seipsum tradidit pro ea ut illam sctifi
 caret mundans eam lauacro aque in vbo vite.
 De qua etiam dñs inquit petro. tu es petrus et
 super hāc petrā edificabo ecclām meā. Mat. xvj
 Ecclā eniz in hac significatōe: nō fuit añ xpi icar
 natōem sed formata fuit profluētibus vndis aq̄
 7 sanguinis ex latere xpi dormientis prout habe
 tur expresse de summa trini. 7 si. catho. in clemē.
 ¶ Secūdu has exceptōes xpi ecclē 7 coniūctōis
 q̄ sunt proprie 7 in cōi vsu loquendi doctorum:
 patet euidenter equocatio cōmissa in p^{ri}mis du
 obus magistri mathie sonhismatibus in quib^o
 accipitur xps pro supposito filij dei. nō ut sub

Euangelium.

sistit i natura humana: ⁊ ecclesia generaliter pro
quacunq; fidelium congregatione: ⁊ coniunctō
pro vnione aīe ad deum per grām cōiter dictā.
¶ Quod autem dixit xpm eternaliter fuisse: sub
hoc intellectu quia filius est a pfe vnctus pro //
ut vnctio significat cōcatōem per generatōem :
noua quedā adinnētio est ⁊ modus loquēdi pe
riculosus. nam ut scūs tho. notabiliter dicit con
tra gentiles li. iij. ca. xxxiij. nusq; ante incarnati
onem dñi: scriptura noīat deum aut dei uerbū :
xpm. qm xps vnctus interpretat. xps autē ihe //
sus: vnctus dicit spū scō prout btūs petrus ex
ponit act. x. Unde cum filius dei ab eterno non
sit vnctus spū scō quia sic spūs sanctus esset ma
ior filio vt sanctificans sanctificato. vel filius p
cederet a spiritu scō. vocādo improprie ⁊ abusi
ue vnctionem emanatōem quod est erroneum :
Sequitur q; filius dei non fuerit proprie loquē
do xps ab eterno nisi fm dei predestinatōem .
¶ Ad tertium quod est ex auctoritate magistri
⁊ doctorū li. iij. dicit q; ante peccatum utiq; ue
rū est: matrimoniū fuisse sacramētū ut cōiter di
citur. i. sacre rei signū. Non solum coniunctiōis
dei ad aīam vt arguēs minus subtiliter obiecit :
sed etiam coniunctionis xpi ad eccliam tempore
plenitudinis grē realiter fiende. fm quem mo //
dum non negat scūs tho. mrimoniū ante pecca
tū fuisse sacramētū: sed expresse illud docet se //
cūda scōe. q. ij. ar. vij. quod sacramētū dicit pri
mū hoīem nō ignorasse. idē sentit. iij. par. q. pri.
ar. iij. Et multū expsse. q. lxx. ar. ij. ad tertium. Et
tñ nō ideo sequit q; mrimoniū vt ē sacramētū

noue legis: fuerit añ pctm̄. Certū ē. n. m̄rimoniū
eē sacramētū noue legis vnū de septem sacramē
tis ecclesie. Cū hoc teneat ecclā ⁊ oriū dicere sit
hereticū p̄ capi. ad abolēdā de hereticis. ⁊ per
cōsequēs q̄ institutōem habuit a xpo sicut ⁊ cete
ra ecclē sacra. In q̄ acceptōe nō fuit realiter et in
actu añ xpi incarnatōem al̄ nō fuisset institutum
a xpo. Et in hac significatōe loq̄t scūs tho. de
sacramēto ubi in loco p̄allegato p̄ma scōe dicit
matrimoniū in ueteri lege nō fuisse sacm̄. Un̄ et
iij. p. q. lxxj. ar. ij. ad tertiū vtrūq̄ cōcedit. et q̄
añ pctm̄ nō fuit sacm̄. ⁊ q̄ fuit signū cōiūctiōis
xpi ad ecclām. In q̄t. n. sic. ¶ Ad tertiū dicēdum
q̄ m̄rimoniū fuit institutū in statu innocētie nō
fm̄ q̄ ē sacm̄: sed fm̄ q̄ ē i officiū nature. ex cō
sequēti tñ aliqd significabat futurū circa xpm ⁊
ecclām sicut ⁊ oīa alia in figura xpi p̄cesserunt.
Hec scūs tho. adale ergo iēpte ⁊ sophisticē ma
gister math. impugat dictū sci tho. In quorū ap
te ingro scoto aduersat cui⁹ doctrinā ip̄e colit q̄
xxvj. di. iij. li. tenet q̄ m̄rimoniū añ pctm̄ nō fu
it sacm̄ p̄p̄e loquēdo. Itē ⁊ postillatorē c⁹ se fa
tet defensorē: nō minus q̄ scm̄ tho. reprehende
re comprobat. Nā sup̄ illud ephe. v. Ego autē
dico in xpo ⁊ ecclā. sic ait postillator. licet enim
filius dei patrē nō reliquerit q̄ sp̄ est in sinu pa
tris vt dicit Jo. p̄mo: tñ fm̄ quādā apparētiā
dicit̄ p̄rem reliquisse in q̄tū apparuit in mūdo
visibilis in forma sui ad cōiūgēdū sibi ecclesiā
per misteriū incarnatōis ⁊ passiōis sue sicut spō
sam. Hec postillator. vbi cōiūctōem xpi ⁊ ecclē
dixit fuisse per incarnatōem filij dei.

Euangelium.

Circa capitulū. xxi.

In ca. xxi. occasione illius uerbi. Hic ē heres. postillator mouet qōnem utrū iudei cognouerint ih̄m nazarenū eē xpm sibi promissum. In cuius absolutione recitat opinionem que sancti tho. ē. iij. par. q. xlvij. articlo. v. scz q in pplo iudeoz ij qui dicebantur minores ut layci ⁊ vulgares ea dūtaxat scientes que sunt de necessitate salutis: subtilia tñ scripturarū ⁊ pphetarum dicta ignorantes: non cognouerunt ih̄sum esse xpm prophetam in lege promissum. ea ratione quia scripturas ignorabant que de tēporis determinatione ⁊ de signis aduētus sui loquuntur. Sed maiores qui principes eorum dicebantur: cognouerunt eum esse prophetā a deo promissum ⁊ missum. quia cum scirent scripturas que de signis ⁊ tempore sui aduentus loquuntur: uidebant omnia in eo impleri que scripta erant. ipsum tamen esse deū nō cognouerūt. Un̄ ap^o. dixit pma coz. ij. Si enī cognouissent nūq̄ dñm gl̄e crucifixissent. q̄si diceret. nūq̄ ei^o dñitatem cognouerunt. ¶ Hoc tñ secūdū postillator declinat ⁊ tenet q̄ maiores ac principes iudeoz cognouerunt xpm esse deum. ⁊ pbat illud s̄ positōem sci tho. tū qz iohānis. xv. xps ait. nūc autē uiderūt ⁊ oderunt me ⁊ patrem meū. quod autē uidet: manifeste cognoscitur. tū qz super illō q̄ dicit in hoc ca. Agricole videntes filiū dixerūt intra se. hic est heres: Dicit hieronim^o. manifeste probat dñs his uerbis iudeorum principes

Nathai.

non per ignorantiam sed per inuidiam dei filiū
crucifixisse. tum etiā per rōem. quia sicut scriptu
re determinate loquunt de tpe aduēt⁹ xpi dñi.
ix. et de signis sui aduentus. gen. xlix. et de modo
eius ueniēdi in paupertate et humilitate. zacha.
ix: ita expresse uel expressius loquuntur scriptu
re prophetarum de eius diuinitate. ihere. xliij.
ecce dies ueniunt etc. In qua auctoritate ubi po
nitur dñs: habetur in hebreo nomen tethagra //
maton. quod nullo mō pōt dici de alio nisi de
deo uero. Unde cū ista auctoritas etiam fm do
ctores hebraicos exposita sit de xpo. sequit ipm
esse uerum deum. ¶ Item esaye. ix. paruulus da
tus est nobis etc. Sequit. et uocabitur nomē ei⁹
admirabilis consiliarius. deus fortis. que aucto
ritas etiam fm hebreos intelligitur de xpo in q̄
fit expressa mentio de eius diuinitate. Ex quib⁹
concludit postillator q̄ maiores de populo iu //
deorum sicut habuerunt noticiam de tempore et
signis aduentus xpi: ita noticiam per scripturas
habuerunt de eius diuinitate. et sic dicit q̄ in pñ
cipio predicationis xpi: iudeorum maiores ve //
ram de ipso habuerunt extimationem et in habi
tu et in actu q̄. s. esset deus: sed cum incepit cōtra
eos predicare: passionibus ire inuidie et ranco //
ris excitati sunt contra eum. quibus passionib⁹
impediti ab actuali consideratione eius uerita //
tis quam prius habuerāt de xpo: machinati sūt
in eius mortē ad modum incontinentis qui pas
sione concupiscibili absorptus: elegit fornicari.
quod alias nouit esse malum et fugiendum. hec
postillator in summa. ¶ Que tamen reuera mo

Euangelium.

dicam scō tho. afferūt difficultatem. Nā ad p̄i
mas duas auctoritates ip̄e scūs tho. r̄ndet exp̄s
se. iij. par. loco p̄allegato. Ad p̄mā q̄ in ea au
ctoritate. li. viderunt: nō refertur ad diuinitatez
neq̄ ad p̄sonā xp̄i: sed ad miracula que āte eos
fecerat. ex quib⁹ q̄ eū nō cognoscerent filiū dei:
ex odio ⁊ inuidia p̄cessit. Unde ante illa uerba
p̄mittit si opera non fecissem que nemo alius fe
cit: peccatuz non haberent. Sequit̄ immediate.
nunc autem uiderunt. s. opera. vnde non dicitur
viderunt me. ⁊ ita auctoritas illa non facit p̄ p̄
te postillatoris. Ad secūdā r̄ndet q̄ principes iu
deorum in persona colonū dixerunt xp̄m eē he
redem: quia cognouerunt ip̄m eē xp̄m p̄missum
in lege. ⁊ eē filium dei. non per naturā: sed p̄ ex
cellentiam gr̄e singularis. nō enim poterant mē
te concipere q̄ crucifigerent eum si ip̄m eē filius
dei per naturam cognouerant. Nam vt bene di
cit burgeñ. nullus in tantam deuenit insaniā: q̄
credat diuinam maiestatem in propria persona
supare. ¶ Ad rōem postillatoris r̄ndet burgeñ.
⁊ bene. q̄ q̄q̄ scripture sacre prophetarum que
mentionem exp̄ressam faciunt de diuinitate xp̄i
sint fm̄ verum intellectum satis euidentes fidei
bus ad eiusmodi misterium ostendendum: ex il
lis tamen non sumitur efficac̄ argumētū ad hoc
q̄ principes iudeorum tale misterium de diuini
tate xp̄i cognouissent. quia hoc misterium in tm̄
capacitatem hūanā excedit: q̄ raro uel nūq̄ sine
auxilio dei speciali intelligi p̄t. Un̄ p̄missas au
ctoritates veteris testamenti maiores iudeoz va
rie poterant exponere non ualentes tantam excel

Mathei.

lentiam capere. nisi quibus diuina fiebat de eo
reuelatio. Poterant enim putare q̄ essent intelli //
gende non s̄m propriam significatōem: sed simi
litudinarie. sicut cum deus in sacra scriptura leo
appellatur vel agnus aut lapis. Nec est simile
quod postillator iducit de alijs x̄pi cōditōib⁹.
vt de tempore ⁊ signis aduentus eius. de uirtuti
bus ⁊ eius excellētia respectu aliorū p̄phetarū et
filiū. Nā cognitio harū cōditionū: nō excedit
cōem humane intelligētie capacitātē vt de se p̄z.
¶ Sed m̄gr math. hāc solutōem putat eē minus
sufficientem dicens. q̄ ubi sacra scriptura plane
dicit aliquid ad fidē ⁊ mores p̄tinens: ibi fides
debet adhiberi prout dicit b̄t̄s augustinus. x̄j
de ci. dei. Unde cū sacra scriptura clare dicat p̄
ut etiam a doctoribus hebreorū exponit x̄pm fo
re deum: ei fides accomodāda ē. ⁊ per cōsequēs
non erat necessaria specialis reuelatio apud do
ctos ⁊ principes iudeorū ad illud sciendū. sed
sufficere potuit fides acquisita nō impedita per
prauā volūtātē. ¶ Et preterea dicit ipse dissimi
litudo inter noticiam de x̄pi diuinitate ⁊ notici
am de tpe ⁊ signis ⁊ alijs cōditōibus aduēt⁹ x̄pi
quā burgeñ. assignat: nō ualet. q̄ tēp⁹ aduēt⁹
x̄pi in scripturis ita fuit occultatū in cōputatiōe
ebdomadarū a dāiele descriptarū: q̄ nō soluz
apud hebreos: sed etiā apud catholicos docto
res in expōne multa est diuersitas. Silr ⁊ alij pas
sus sonātes tēpus aduēt⁹ x̄pi ab hebreis moder
nis ⁊ antiquis corrupte exponunt. ergo nō pōt
sumi ex scripturis argumentū efficac̄ de aduentu
x̄pi sicut nec de eius deitate. Nec m̄gr mathias.

Euangelium.

Non nulla alia deducit contra burgen. que ce-
te digna essent reprehensione: nisi propositi nři
fuiſſet vt a principio pmiſimus: ea pciſe q̄ ſcūs
tho. docuit defendere ac probare. ¶ Dicim⁹ er-
go ad primam impugnatoem magiſtri mathie.
primo falſum eē q̄ ſacra ſcriptura veteris teſta-
mēti clare dicat xpm fore verū deū ita q̄ certitu-
dinem faciat euidentie. nec ſit neceſſaria fides in-
fuſa ſed ſufficiat fides acquiſita prout ipe dicit.
Nam miſteriū incarnatōis xpi expreſſius ponit
in nouo teſtamento q̄ in ueteri vt de ſe patet et
ab oībus concedit. ⁊ tamen multi heretici totū
nouum teſtamentum recipientes: illud pro ſuis
erroribus exponunt. ⁊ aliqui negant diuinitatez
in xpo vt arrius. Aliqui ueram humanitatem ſi-
cut manicheus. Alij dicūt xpm nō habuiſſe ani-
mam intellectiuam vt appollinaris. Ex quibus
erroribus ſequitur xpm non eē uerum deū ⁊ ho-
minem. ergo ſi predicti heretici exponebāt p ſe
nouum teſtamentū: multo magis iudei poterunt
pro ſe exponere ſcripturas ueteris teſtamēti i q̄
bus minus expreſſe miſteriū incarnationis hēt.
Sed ⁊ poſtillator cuius magiſter mathias ſe de-
fenſorem predicat: expreſſe dicit hoc loco in fine
qōnis ſue q̄ noticia quam iudei habuerunt per
ſcripturas prophetarum: non erat certa certitu-
dine euidentie. Tum q̄ talis certitudo per tēmō-
ſtrationem habet. cum etiā quia prophetie pnt
multipliciter exponi. Et in diſputatiōe ſua quā
fecit vtrum ex ſcripturis receptis a iudeis poſſit
efficaciter probari ſaluatorem noſtrum fuiſſe de-
um ⁊ hoīem: manifeſte tenet q̄ id probari non

Mathei.

pōt efficaci p̄batione. ita q̄ nullo mō possit eui
tari sine euidenti negatōe vel cōdictōe sacre scri
pture. Non ergo postillator uellet sic per magi
strū math. defendi. et cū dicit q̄ a doctorib⁹ he
breorū exponit per auctoritates scripture xpm
eē uerū deū et hōiem: dico q̄ eā expōem quida
speciali dei auxilio hūerūt magis q̄ ex ip̄a aucto
ritatū euidentia vñ et legentiū h̄mōi auctoritates:
alij uerū hūerunt intellectū: alij falsum. in quo
et nō modica inuenit̄ uarietas. Ex quo seq̄r fal
sum eē qd̄ secūdo dicit. s. q̄ apud doctos et prin
cipes iudeorū nō erat necessaria specialis reuela
tio ad sciēdū xpm esse deum et id q̄ ap⁹. vii
cit p̄ma corin. ij. oculus nō uidit nec auris audi
uit nec in cor hōis ascēdit q̄ preparauit de⁹ his
qui diligunt illum. nobis aut̄ reuelauit deus per
sp̄m suū. vnum enim eorū q̄ p̄parata sunt diligē
tibus deū: est cognitio mīsterij incarnatōis fm̄
illud Jo. xviij. Hec ē uita eterna ut cognoscāt te
deū uerū et quē misisti ihesum xpm. Itē illud
Sap. ix. sensum autem tuū quis sciet nisi tu cede
ris sapientiā et miseris sp̄m tuū de altissimis: et
iob. xxxij. inspiratio oīpotētis dat intelligētiā.
¶ Quod aut̄ ulterius dicit magister mathi. ita
fuisse occultatum doctis iudeorū ex scripturis le
gis et p̄phetarū tēpus aduētus xpi quēadmo
dū et eius diuinitas: manifeste falsum ē. tū q̄ de
tpe et mō aduētus xpi: sunt auctoritates in uete
ri testamēto multū expresse i se et ex circūstātijs.
sicut p̄ plane gen. xlij. agei. ij. dan. ix. et alijs lo
cis. De diuinitate aut̄ xpi nō tā explicite habet̄
in scriptura ueteris testamēti. tum etiā q̄ et si de

Euangelium.

ꝑꝑi deitate tā expꝑse ⁊ explicite loquerētꝑ aucto//
ritates ꝑꝑhꝑꝑꝑ sicut de eius aduētꝑ: tñ qꝑ mi//
steriũ diuinitatis ꝑꝑi excedit nō solũ hũane sꝑ et
angelice intelligentie capacitatē: ⁊ est miraculꝑ
miraculorum: magis occultum esset hominibꝑ
⁊ incomprehēibile etiā doctis in scripturis: q̃
tempus aduentus eius quod si explicite descri//
batur: non excedit facultatē hominis naturalē.
¶ Item falsum est qꝑ de tꝑe aduētꝑ ꝑꝑi: nō ha//
bentꝑ expōes hebreozꝑ vt ipse mꝑꝑ dicit. sed et in
hoc a suo postillatore recedit qui in disputatōe
sua supꝑa allegata circa tēꝑꝑ aduētꝑ ꝑꝑi: reci//
tat expōes hebreozꝑ cōcludēs ex eis tēꝑꝑ illud
iā ꝑꝑeritũ. ¶ Et ꝑꝑeterea mꝑꝑ math. non soluit
sufficiēter rōem burgen. s̃ opiniōē postillato//
ris sumptā ex illa auctoritate hꝑ capli. hic ē he//
res venite occidamus eũ. Nā vt burgen. hic tan//
git ⁊ magis expꝑse ꝑꝑꝑa Loꝑ. ij. non valet di//
cere sicut hic soluit mꝑꝑ math. qꝑ ante crucifixio//
nem habuerunt docti iudeozꝑ nondum inuidia
⁊ odio excecati: veram extimatōem de ꝑꝑi deita//
te in vniuersali sꝑꝑ quam dixerūt. hic ē heres. et
tñ tꝑe crucifixiōis hũerūt falsam extimatōem in
particulari de eius deitate odio ⁊ inuidia deꝑꝑa//
uati. Non enim hec solutio satisfacit: qm̃ ꝑꝑo
la euāgelica: manifeste loqꝑ de tꝑe crucifixiōis
cũ dicat. hic ē heres. venite occidamꝑ eũ. ¶ Itē
nō satis appet qd uelit significare mꝑꝑ mathias
cum dicit. Iudeos ante crucifixionem habuif//
se ueram extimatōē in vniuersali de ꝑꝑi deitate.
sed qꝑ extimatio ꝑꝑicularis. s. tꝑe crucifixiōis: fu//
erit impedita odio ⁊ inuidia. Nam si vocet exti//

Mathei.

matōem in vniuersali de xpi deitate. hāc. s. q. cri-
stus eēt uel futurus eēt deus q̄cūq; hō in parti //
culari diceretur xps: ocedimus. sed illud doctri-
ne scī tho. nō aduersat. Negat. n. scūs tho. q. iu-
dei cognouissent illum hoīem xpm quez oculis
videbant in actu existentie inter eos conuersan-
tem: esse deum cum essent odio ⁊ inuidia excecā-
ti. sed non negat quin per scripturas propheta-
rum: docti eorum habuissent noticiā deo inspi //
rante: q. xps quicunq; ille foret futurus esset de-
us. Si autem appellet existimatōem in vniuersa-
li eam quaz iudei habuissent ante crucifixionem
q. scz ille singularis homo xps quem actualiter
⁊ presentialiter uidebant inter se conuersantem
esset deus ⁊ extimatōem in particulari appellet
ipsammet extimationem pro tempore crucifixo-
nis quam dicit iudeos non habuisse: inepte ⁊ sō-
omnia artis dialectice documenta loquitur. Non
enim propositiones de eodem subiecto numero
⁊ predicato: variantur s̄m rōem vniuersalitatis
⁊ singularitatis: propterea q. diuersis tempori //
bus ab intellectu aut formant̄ aut concipiunt̄:
sed accipiūtur vniuersalitas ⁊ singularitas in p-
positionibus: s̄m q. res subiecta abstrahitur vlt̄
non abstrahitur ab indiuidualibus conditioni-
bus. que diuersitas non fuit in existimatōe aut
apprehensione iudeorum de diuinitate xpi pro
tempore crucifixionis xpi ⁊ ante crucifixionem.
cum in vtroq; tempore: de eodem homine singu-
lari prout p̄ticulariter et indiuidualiter vide //
bant eum actu existere et inter eos conuersari:
habuerint existimationez suam. ¶ Ex q̄b⁹ oīb⁹

i ij

Euangelium.

fatis apparet q̄ rōes postillatoris s̄ sc̄m tho: sūt inualide ⁊ q̄ ualde inepte ⁊ minus sufficienter p̄ dicta magistri mathie probent̄. ⁊ per cōsequēs q̄ positio sancti tho. rationabilior ac uerior sit. q̄ forte diligentius considerans postillator pri ma Corin. ij. super illud. Si enim cognouissent ⁊c. ad modum dicendi sancti tho. redire uidet̄. Inquit. n. ⁊ breuiter pōt repeti conclusio. s. q̄ pe riti iudeorum qui principes hic dicunt̄: cognouerunt ihesum nazarenum esse messiam in lege et prophetis promissum. quia uidebant prophe tias de ipso impletas quantū ad tempus ⁊ locū ⁊ alias circūstantias. Sed quia cepit predica // re contra vitia eorū publice: cognitio illa p̄ odiū ⁊ inuidiam contra xpm̄ insurgentem fuit in eis obscurata ⁊ ceperunt prophetias aliter interpre tari. Hec postillator. In qua conclusione nullaz fecit mentionem de diuinitate xpi. p̄mo uidet̄ q̄ ea intentione hanc conclusionem uoluit repete // re: ut ibi corrigeret quod ī hoc capitulo mathiei dixerat de xpi diuinitate cognita a iudeis. nā ali ās: bene poterat transire in eo loco sine replica tione illius conclusionis. presertim quia ante cō clusionem subiunxerat. de hoc plenius dixi sup̄ xxi. ca. adat. quod certe poterat ipm̄ excusare a tali reiteratione: nisi uoluisset ibi corrigere: que hic apud adatheum scripserat.

Circa euangelium Marci. Capitulo quinto.

¶ Darc.

In ca. v. postillator mouet q̄onem si x̄ps
fecerit miracula sola uirtute diuina. In cu
ius prosecutione recitat modum dicendi
qui communior est. q̄. s. uirtus sancti viri opan
tis miracula: nō est aliqua uirtus permanēs per
modum habitus. sed per modum passionis trā
seuntis sicut ⁊ prophetia. Et inducit ad hoc ra
tionem que sancti tho. est in q̄onibus de pō. x̄i
q. vj. de miraculis ar. iij. quam etiā tangit secū //
da scōe. q. clxxviij. ar. p̄mo ad primū. quia si vir
tus facendi miracula in uiris sanctis eēt per mo
dum habitus pmanens: quotienscūq; uellēt mi
racula facerent. ¶ Hāc rōem postillator dicit in
ualidam inquit. Sed quicq̄d sit de cōclusionē:
ratio tñ non ualet. q̄ sicut dictum est talis uirt^o
operandi miracula non est principalis: sed tan
tum instrumentalis. Instrumentū autem opera
ri nō pōt q̄uis sit perfectū per formam suā: nisi
moueat actualiter per manū artificis. sicut pa
tet q̄ securis non potest secare nisi per manū ar
tificis moueatur. ⁊ ideo dato q̄ talis uirtus sit
mansua: non potest tamen operari ad miracu //
la absq; motōe diuine uirtutis principaliter agē
tis. hec postillator. ¶ In quibus plane duplici
ter deficit quare ⁊ rō scī tho. in suo manet vigo
re. deficit primo quia vlr loquens dicit instru //
mentū q̄tūcūq; p formā sit perfectū: non posse
operari nisi tunc precise quādo a principali agē
te actualiter mouetur. hoc enim falsum est. Naz
seruus ut phs dicit in primo politici. instrumentū
est dñi sui ⁊ tñ agit vt instrumentum cum exeq̄t
preceptum eius cessante actuali motione dñi q̄ ē
i iij

Euangelium.

impositio precepti. Item semen fm phos instrumentum ē anime generantis. sed quia uirtutē habet non transeuntem sed manentem a generante derelict ā: agit disponendo ad animā geniti etiā post q̄ actu cessat motio actualis generantis q̄ in seminis decisione consistit. Item herbe potiones emplastra ⁊ alie res medicinales. instrumenta sunt secundum aliquem modum medicorum. sed propter uirtutes agendi quas habent pmanentes: operantur ad sanitatis restitutōem cessāte actuali medicorum motione que in talium rerum applicatione consistit. ⁊ idem in multis huiusmodi instrumentis inuenitur. falsa ergo est illa propositio postillatois absolute ⁊ vniuersaliter intellecta sicut ip̄e loq̄tur. ¶ Deficit secundo in illatione quam intendit. non. n. recte infertur absolute ⁊ vniuersaliter. Instrumentum nō agit nisi actualiter moueatur a principali agente: ergo q̄tūcunq̄ perfectū sit per formā: non hēt in potestate sua agere cum uoluerit. Apparet manifeste falsum. nam ministri sacramentorum instrumenta dei sunt in dispensandis sacramētis. ⁊ deus principaliter ⁊ actualiter agit circa sacramentorum collatōem. Sed quia sacerdos caractares habet que est uirtus perfecta permanēs ⁊ immobiliter se hñs per modum habitus q̄uis habit⁹ non sit sed pō: potest quotiens uoluerit conficere debita materia p̄supposita. vnde ⁊ intentio agendi requiritur in ministro sacramentorū de necessitate. qđ nō ēēt: si in eius ptāte non ēēt circa sacramenta agere. Item nec error qui in sacramentis accideret ministris imputaret: si sacmen

Marci.

torum dispensatio in eorum potestate non eēt .
Item humanitas xpi instrumentum fuit diuini //
tatis sed nephās est dicere q̄ per actiones suas
et passionēs: non meruerit homo xps nobis sa //
lutem. meritum autem est fm actiones uel passi
ones que sunt in p̄tate eius qui meret̄. vnde qz
naturalia in potestate nostra non sunt: ideo se //
cundum phm naturalibus non meremur. Item
viri iusti in actionibus suis instrumenta sūt spi
ritus sancti. fm illud Rō. viij. quicunq; spiritu
dei aguntur hij filij dei sunt. et tamen opatōes iu
storum in potestate eorum sunt. alias non essent
sibi meritoz. causa autem quare sunt in eorum
potestate ē: quia spūs scūs mouet viros iustos
dando eis uirtutem agendi permanentem p mo
dum habitus. s. gratiaz et caritatem et dona sua .
Vnde qz magister sniarum. xviij. vi. p̄mi li. fuit
huius opinionis q̄ caritas non est aliquid crea
tum in aia: sed q̄ motus dilectionis est a spiritu
sancto nō mediāte aliquo habitu: cōiter a docto
ribus nō tenet̄. Nā sic seq̄bat̄ q̄ mēs hūana eēt in
actu dilectōis mota tm et nullo mō p̄cipiū talis
act⁹ et p̄ oīs q̄ act⁹ dilectōis nō eēt hōi volūta
rius ac p hoc nec sibi meritoz. qd eēt erroneū.
Et p̄terea ex diffinitōne habitus p̄z falsū q̄ si
instrumētū aiatū aia rōnali p formā habituales
pfectū sit: non possit per eā agere quotiens uo
luerit qm̄ habitus a commē. iij. de aia diffinitur
quo quis agit cū uoluerit. Itēz aug⁹. in li. de bo
no coniugali diffinit. habitus est quo aliqd agi
tur cū tēpus affuerit. Adale ergo ifert postillatoz
absolute et vlr loquēdo q̄ instrumētū q̄tūcūq;
i iiii

Euangelium.

perfectū p formam; nō hēt in ptāte sua agere. *de*
buit enim ⁊ de instrumēto ⁊ de forma quā par //
ticipat ad agendū distinguere. ⁊ tunc uerissimā
ac ualidam inuenisset rōem scī tho. Verum q̄
principalis agentis quod deus est: actualis mo
tio requiritur ad actionem cuiusuis instrumen
ti. sed hoc est propter totalem ⁊ vniuersalem ra
tionem causalitatis ⁊ influentiā cōtinuam quā
habet respectu omnium creaturarum. ⁊ nō soluz
respectu eoz que proprie sunt instrumenta. Un̄
nō requirit motio dei actualis ad actōem oīs in
strumēti sui vlr loquēdo in q̄tū instrumētū ē p
prie ⁊ stricte acceptū put ab alijs agētibus di //
stinguitur: sed in q̄tū est agens creatū. Nullū enī
agens creatū nec celū nec angelus (que tñ nō cō
sueuerunt appellari stricte ⁊ proprie instrumen
ta) agere pōt sine actuali dei influētia ⁊ motione
prout pulcre deducit scūs tho. in de pō. dei. q.
iij. ar. vij. Sed propterea nō tollitur libertas ar
bitrij in agendo agētibus per intellectum ⁊ per
fectis fm formam habitualement que sit principiū
agendi cum uoluerint. in quo postillator decep
tus est. ⁊ hui⁹ ratio est: quia motio diuina que
ad agendum requiritur: nunq̄ deest. ⁊ ita si po //
natur agens intellectuale perfectum per formam
habitualement que sit principium agendi: in ptāte
sua habebit agere. Certū est enim q̄ sine actuali
dei motione nullam homo potest habere opera
tionē. cum deus operetur in omni operāte. Un̄
ysa. xxiij. dñ. omnia opa nra opatus es in nobis
dñe. Sed hoc nō obstante: dictum ē Eccl. xv. de
us ab initio constituit hoīem ⁊ reliquit illum in

Luce.

manu consilij sui. ⁊ infra. Ante hominem vita et
mors bonum ⁊ malum quod placuerit ei dabit
illi. Instantia autem postillatoris tenet de instru
mento inanimato precise. ⁊ quod nō hēt uirtutē
agendi immanentem.

Circa Euāgeliū Luce Ca. ij.

Ircā euangelium Luce in ca. ij. postilla //
tor recitat duas opiniones de scia hūa //
na xpi. vna ē q̄ in xpo fuerit habitualis
scia acquisita experimētalis q̄ accipitur per ope
rationem sensuum ⁊ illustrationum itellect⁹ agē
tis. In qua scientia xps profecit per pcessum eta
tis. Et hec positio ē sancti tho. iij. par. q. ix. arti.
iij. ⁊ q. xij. ar. ij. Alia opinio est q̄ xps in tali sci
entia nō pfecit fm habitū ⁊ fm se. sed solū q̄rū
ad ostensionem in effectū. qz. s. scientiam suā aut
sapientiam magis ac magis ostendebat fm pro
cessum etatis ⁊ beneplacitū suū. ac prout nostre
saluti expediebat. Et pro ista opinioē arguit po
stillator ad quam ipse uidetur declinare. qz duo
habitus eiusdem rationis: non possunt eē simul
in eodem intellectu. sed in xpo ponitur sciētia in
fusa. que non ē alterius rōis a scientia acquisita
cum se extendat ad omnia ad que scientia experi
mentalis ⁊ acquisita fm ponentes eam: ergo ⁊c.
probat illud per exemplum. quia oculus mira //
culose datus: eiusdem rationis est cum oculo da
to uel generato per naturā. eo q̄ sunt circa idem
obiectum. ¶ Soluit cōsequēter motiūm prime

Euangelium:

opinionis dicēs q̄ nec p̄pterea intellectus agēs
in x̄po fuit ociosus. quia operatio intellect⁹ agē
tis non solum est necessaria in abstractione spe
cierum intelligibilium: sed etiam in consideratō
ne s̄m habitum scientie prius acquisite in q̄ non
abstrahit de nouo spēs. hec postillator. ¶ Ad
que burgeñ. rñdet. primo ad rōem q̄ habit⁹ sci
entie infuse non est idem specie cū habitu sciētie
acquisite etiam si sint de eodem ⁊ circa idē ob
iectum. qm̄ habitus non solū distinguuntur s̄m
obiecta: sed etiam s̄m principia actiua taliū ha
bituū seu dispositionū put scūs tho. dicit p̄ma
secūde. q. liiij. ar. ij. Et inde ē q̄ habit⁹ sciarū di
uersificāt nō solū s̄m diuersitatē obiectoz: s; eti
am s̄m diuersa media q̄b⁹ demōstrāt cōclusiōes
īparum sciarū. sicut habit⁹ scie astrologie de ro
tūditate terre q̄ demōstrāt p̄ media mathemati
ca: ali⁹ ē ab habitu scie naturalis de eadē rotun
ditate terre q̄ p̄ mediū naturale demōstrāt. Un̄
cū p̄icipiū actiuū habit⁹ scie acq̄site sit lumē na
turale intellcūs agētis. p̄icipiū uero actiuū hī⁹
scie ifuse sit lumē sup̄naturale: seq̄t q̄ tales duo
hītus sunt diuersarū rōnū. ⁊ sic p̄nt eē s̄l i eodē
intellectu. ¶ Rñdet cōsequēter ad exēplū iductū
q̄ non est simile. quia res naturales distinguūt
specie s̄m principia intrinseca tātū precipue s̄m
formam. non s̄m principia extrinseca. Nā ignis
generatus ex alio igne: idē est specie cū igne ge
nerato ex reflexione radiorū solarium eo q̄ for
ma specifica vtriusq; ignis: est eadem licet causa
efficiens sit diuersa. sed in habitibus: differētia
specifica accipitur s̄m principium extrinsecū ut

Luce.

ē principium efficiens sicut etiam diuersificatur
fm obiectū quod ē extrinsecū. Sic rñdet burgen.
¶ Sz qz in dictis ei⁹ aliq sunt dubia ⁊ extra mē
tē sci thome: melius ⁊ planius dicitur sicut scūs
thomas respondet ad simile argumētū pma secū
de. q. lxiij. ar. vlti. Erat enim argumētū tertio lo
co. virtus acquisita ⁊ virtus infusa differūt fm
illud qd ē imediate a deo factū: ⁊ a creatura. sed
idē ē specie hō quē deus formauit ⁊ quē generat
natura: ⁊ oculus quē ceco nato dedit ⁊ quē vir
tus formatiua causat: ergo videt qd ē eadē uirt⁹
infusa ⁊ acq̄sita. Ecce argumētū. Seq̄t rñsio. Ad
tertiū dicēdū qd oculū ceci nati: deus fecit ad eū
dē actum ad quē formāt alij oculi fm naturā. ⁊
ideo fuit eiusdē spēi. ⁊ eadē rōe eēt si deus vellet
miraculose causare in homine vtutes quales ac
quiruntur ex actibus. sed ita nō est in propoſi
to. Nec scūs tho. Declarauerat nō eē ita circa v
tutes infusas ⁊ acquisitas in corpore eiusdez ar
ticuli. ¶ Similiter dico in casu nō qd sciētia aīe
xp̄i infusa a deo ⁊ acquisita: non fuerunt eiusdē
rationis cum non essent circa idem obiectū ppū
⁊ adequatū. neqz circa eundem actū. Nam p ha
bitum scie infuse: aīa xp̄i habuit cognitiōem nō
solū oīm rerū quecūqz ptinent ad scias hūanas:
sed etiam omnium eoz que per reuelatiōem diui
nā hoībuz innotescūt. Itē cognouit omnia sin
gularia presentia preterita ⁊ futura. Itē ⁊ eēntias
substātiarū sepatarū p modū quo nate sūt cog
nosci ab aīa sepata prout scūs tho. deducit. iij.
par. q. xj. ar. pmo. p hitū uero scie acq̄site: eoz
pcise hūit cognitiōem: qd lūine naturali itellcūs a.

Euangelium:

gentis ab hoīe cognosci possunt. Item cognitio per primū habitum infusum: poterat esse sine cōuersione ad fantasmata. per scientiam uero acq̄ sitam: non sine huiusmodi conuersione. nec etiā eiusdem rationis fuerunt in xpo species intelligibiles infuse ⁊ acquisite neq; per media eiusdem rationis vtrāq; scientia que proprie dicitur noticiā conclusionis: deducebat. cum species infuse fuerit in maiori vniuersalitate ⁊ abstractione et minus cōtracte q̄ acquisite ⁊ maioris virtutis. ut pote ad plura scibilia se extēdentes. vnde consequens est q̄ neq; habitus scientie infuse in xpo fuerit eiusdem rationis cum habitu scientie acquisite. quēadmodū q; spēs inate q̄b⁹ āgeli itelligunt sunt alteri⁹ rōis a spēbus nostri intellect⁹ cū sint magis viles ⁊ simpliciores ac magis capaces. ⁊ similiter media per que sciētia in eis hēt: ideo ⁊ scientia angelorū alterius rōis ē a sciētis humanis quāuis scientia angelorum sit circa obiecta oīa circa q̄ sciētie hūane uersant. nō tñ adeq̄ te sed superexcedenter. nā per pauciores species cognoscit intellectus angelicus eadē cognosci // bilia: q̄ intellectus hūanus ⁊ p media min⁹ contracta. sicut si grā exēpli dicamus q̄ per ipaz speciem entis ⁊ per media quibus cōcludūt pprie entis passionēs in q̄tum ens: cognoscat angel⁹ ⁊ habeat scientiā non solum entis in sui communitate ⁊ eoz q̄ cōsequūt ens in q̄tum ens: s; etiā hēat entis mobilis sciām circa quod naturalis phia uersat. aut si p unā formā animalis ⁊ p media quib⁹ de animali in q̄tū animal hēt sciētia: oīs animalium species cognoscat. q̄s intellect⁹

Luce.

hominis nō nisi per multas species ⁊ p diuersa
media cognoscit. ¶ Ex qbus pz q nullius effica
cie sit instātia mgi math. sumpta ex auctoritate
phi. iij. de aia. secant scie quēadmodum ⁊ res.
Nam loquit phs de rebus fm rōem formale ea
rū in qstū sunt scibiles fm quē modū nō fuit sci
entia infusa xpi circa eadē obiecta circa q fuerat
sciētia acq̄sita. nā cū scia infusa in xpo fuerit per
species innatas sicut in angelis: seq̄t q fuerit p
spēs pauciores simpliciores ⁊ magis vniuersa //
les ac etiā per media magis simplicia ⁊ min⁹ cō
tracta q̄ scia eius acq̄sita q hētur p spēs accep //
tas a sensibilib⁹. ac p hoc per media alterius rō
nis qstū ad scibilitatem. nam maior ⁊ minor sim
plicitas vniuersalitas ⁊ cōtractio medioꝝ ⁊ p̄i
cipioꝝ demonstrationis: variant eozum rōes
formalem. sicut patet in demonstratione metha
phica ⁊ naturali. ⁊ patuit supra de scientia an //
gelozum ⁊ nostra circa easdem res. quemadmo
dum etiam ⁊ circa uirtutes productiuas rerū in
uenitur. Nam quia ratio formalis uirtutis gene
ratiue aut productiue leonis in sole simplicior ē
⁊ minus contracta atq̄ capacioꝝ q̄ ratio forma
lis uirtutis generatiue in leone generante: ideo
uirtus ipsa in sole ⁊ leone non est eiusdem ratio
nis q̄uis ad eundem effectum concurrāt. vnde
sol ⁊ leo in generatione leonis: agentia sunt non
vniuoca. ¶ Ex quibus infertur q ratio forma //
lis p̄p̄ij ⁊ adequati obiecti scientie xpi infuse:
fuerit vniuersalior. simplicior. ⁊ maioris capaci //
tatis q̄ ratio formalis p̄p̄ij ⁊ adequati obie //
cti scientie acq̄sita. ⁊ per cōsequens q̄ fuerit alte

Euangelium.

rius rationis. probatur hoc quoniam formalis ratio obiecti scibilis in quod est scibile: sumit ex principiis per que scitur prout habetur ex dictis philosophi primo posteriorum in ca. certior autem scientia etc.. Ergo ubi media demonstrationis que sunt principia scientie alterius rationis sunt: et ipsa scientia et ratio formalis proprii et adequati obiecti alterius erit rationis. quod et expresse philosophus dicit in ca. allegato in. §. altera autem scientia est ab altera etc.. ¶ Ex supradictis plane constat quod ratio postillatoris in proposito nostro nullius fuerit momenti. cum presupponat eiusdem rationis fuisse habitum scientie infuse et habitum scientie acquisite in christo. quod tamen falsum esse diffuse probatum est. Sed nec ratio eius ad motuum sancti theodori efficaciam habet. tum quia ut burgen. tangit magnum inconueniens est quod aliquam naturalis actio humane nature et que principalior est intellectus agentis. scilicet spirituum intelligibilium abstractio: de fuerit anime christi. Tum etiam quia ipsa postillatoris ratio: manifeste se ipsam destruit. probatur hoc quoniam operatio intellectus agentis que est necessaria in consideratione secundum habitum scientie prius acquirete: necessario presupponit operationem eius primam. que consistit in spirituum intelligibilium abstractione. Nam sine hac non fit in intellectu possibili habitus scientie acquirete prout haberi potest ex. iij. de anima Et per consequens nec est consideratio secundum habitum huiusmodi. Unde cum ratio illa concedat non fuisse in christo operationem intellectus agentis primam que consistit in specierum intelligibilium abstractione: necesse habet concedere quod neque in eo fuerit ope

Luce.

ratio intellectu agēis que est in cōsideratiōe sūm
habitum scientie acquisite. quod tamen negat.
unde patet q̄ se ipsam destruit ea responsio.

¶ Et preterea si in xpo fuit consideratio secun-
dum habitum scientie acquisite prius ut in re-
sponsione concedit postillator: ergo fuit in cri-
sto habitus scientie acquisite. quod tamen ipse
pretendit negare. Quare uidetur plane q̄ pro-
prium uocem ignorauerit. Auctoritas autem san-
cti thome quam primo loco burgen. induxit. q̄
scilicet habitus distinguuntur secundum diuersa
principia actiua: non est ad propositum. quia il-
la distinctio accipitur secundum communē ha-
bituum rationem in quantum scilicet forme sūt
producte ex similib⁹ agētibus. eo q̄ omne agēs
facit simile secundum speciem. non autem acci-
pitur illa distinctio secundum propriam habi-
tuum rationem in quantum habitus sunt. secun-
dum quam considerationem disputatur in pro-
posito de habitu scientie infuse in xpo ⁊ acqui-
site. quare argumentatio magistri mathie con-
tra distinctionem habituum datam a burgen. se-
cundum diuersa principia effectiua: non tangit
sanctum thomam. ¶ Sed contra id quod san-
ctus thomas dicit in loco allegato per burgen.
in responsione ad secundum scilicet q̄ quia per
aliud medium demonstrat naturalis ⁊ per aliud
astrologus: ideo habitus naturalis scientie ⁊ ha-
bitus astrologie diuersificantur: arguit magi-
ster mathias dicens q̄ illud improbet p̄s p̄mo
posterioꝝ in ca. augentur autē nō p̄ media. nā ut
ipse mgr̄ dicit. ex illo textu hētur q̄ demōstratio

Euangelium.

non uariat per media. sed in post uel latus substa
mēdo. ¶ Nec ualet iterū dicit ipse quod adducit de
medijs mathematico et naturali. nā si eadē cōclu
sio probat per diuersa media: ex hoc nō uariatur
sciētia. qz manet eadē cōclusio quous diuersimo
de probata. sicut si eadē cōclusio. s. deus est vnus
probaretur rōe et auctoritate sacre scripture: vnū eēt
principiū creditū. aliud autē ratiocinatiū. eadez
tū eēt sciētia illius cōclusionis. quous nō idē pri
cipiū. vñ in talibz bñ diuersificat intellectus sed
nō sciētia. qz itellcūs ē pīcipioz: sciētia uero cō
clusionū. ¶ Infert ultimo q opinio burgeñ. et
sci tho. est s̄ augustinū. iij. de trinita. et bñ abro
sis de incarnatōe uerbi. quoz finis ē q differētia
originis nō diuersificat speciē. et ponūt exēplum
de hoīe creato et generato q sūt eiusdem speciei.
Nec m̄gr mat. ¶ In qbus p certo salua pace dix
erim nō satis erudite locut⁹ ē de posteriorz ana
leticoz documentis. Un ad p̄mā argumentatōez
dicit q in textu p̄hi quē allegauit falsum ac pue
rilē hūit intellectū. Nā p̄hs ibi nullā de differen
tia aut diuersitate specifica uel generica demon
strationū facit mētionē. neqz cōpat diuersas de
monstratōes ad inuicem: sed loquēs de potissi
ma demonstratōe in qua p̄pā passio probat de
subiecto p̄pō. et adeqto: dicit q talis demonstra
tio non augetur per media. est dicere q non sūt
multa media per que multe demonstratōes potis
sime fiāt quibus vna et eadē p̄pā passio de p̄pō
et adeqto subiecto demonstrat. Nō enim risibile
pōt per multa media duplici aut pluri demonstra
tione potissima demonstrari de hoīe. sed vna tm

Luce.

et per unum medium. Cuius ratio est quoniam medium in demon-
stratione potissima: est propria diffinitio. ut dicitur .ij.
posterioz. Sed unius rei una tantum est diffinitio propria
et completa. ergo et una duntaxat erit potissima de-
monstratio per quam una propria passio de subiecto
adequato probetur. Neque etiam in post uel latius sub-
sumendo: augere demonstrationes potissime de eadem
passione. sed virtute unius medij demonstrantur plu-
res conclusiones. quarum tamen sola prima est propter quod
et potissima. alie uero sunt particulares. ¶ Propter ergo
quod male intellexerit magister math. litteram philosophi cum
longe valde sit sensus illius a proposito nostro. Non
enim poterat philosophus dicere quod secundum diuersitatem medi-
orum non diuersificarentur demonstrationes. et per consequens
sequens habitus sciendum cum ipse expresse dicat se-
cundo posterioz in ca. primo medium esse causam demon-
strationis et quod omnis questio vere scibilis: sit que-
stio medij quo habito cessat omnis questio. et
quod tota uirtus demonstrationis sit in medio quod
dicit propter quid: ipse philosophus inquit in pluribus lo-
cis primi et secundi posterioz. ¶ Item media demon-
strationum diffinitiones sunt prout dicitur secundo poste-
rio. Sed diffinitiones totam causam dicunt demonstratio-
num quibus passionibus de subiectis probantur put ibi
dem philosophus ait. ¶ Inepte ergo et contra principale ar-
tis resolutorie fundamentum: negat magister math. de-
monstrationes uariari per media. unde et in primo
posterioz probat philosophus quod si media sunt infinita: et
demonstratio procedit in infinitum. et si media sunt
necesse: quod conclusiones necessarie erunt. ita quod tota ratio de-
monstrationis: ex medijs ipsis accipitur. ¶ Ad secun-
dam eius instantiam dicitur quod in exemplo dato de medijs

kj

Euangelium.

mathematico ⁊ nāli: eadē conclusio materialiter
pbat p diuersa media. sed nō eadē cōclusio for
maliter. i. in q̄tū scibilis: pmo fm formalē rōez:
diuersa ē cōclusio. Nā terrā eē rotūdā aliā rōem
scibilitatis hēt cū demōstrat p mediū mathema
ticū ⁊ aliā cū p mediū naturale pbat. Nā pma
rō accipit fm p̄cipia q̄ritatis: secunda uero p
p̄cipia motus uel entis mobilis. ergo terram eē
rotūdā: aliud scibile ē formaliter loquēdo cū de
mōstrat p mediū naturale: ⁊ aliud cū p mediū
mathematicū demōstrat q̄uis una sit conclusio
materialiter. ⁊ ita nō ad vnā sed ad diuersas sciē
tias p̄tinet. Nam vnitas. idētitas. aut diuersitas
sciārū nō accipit ex vnitate. idētitate. uel diuersi
tate materiali obiectoz: sed a formali q̄ ē rō scibi
lis in q̄tū scibile prout pulcre deducit scūs tho
mas in scripto sup boetiū de trini. lectiōe. iij. q.
pma ar. pmo. ⁊ sup p̄mū posterior in ca. certior
aut rē. Itē sup p̄mū phis. in p̄cipio. Un q̄tū //
cūq̄ scibilia sint diuersa materialiter. dū tñ cōue
niāt in vna rōe formali scibilis in q̄tū scibile: ad
eandē sciām p̄tinet. sicut uoces hūane multū dif
ferunt a uocibus inanimatorū corporoz. sed quia
conueniunt in vna rōe formali scibilis fm conso
nantiam: eadem est scientia que de vtrisq̄ consi
derat. ⁊ econtra si idem obiectum scibile sit ma
terialiter dum tamen hēat diuersas rōes forma
les scibilis in q̄tum scibile: ad diuersas scientias
p̄tinebit formaliter loquēdo. q̄ in q̄tū scibile:
nō vnū est obiectū sed duo. sicut corpus mathe
maticū ⁊ naturale idē sūt materialr. s. subiecto.
sed q̄ diuersa sunt scibilia: ad diuersas sciās p̄ti

Luce.

nēt. ¶ Ad exemplū quod mgr̃ math. inducit de
hac cōclusiōe deus est vnus: simili mō dicendū
est q̃ ipsa eadem conclusio materialiter probari
potest ⁊ ratione ⁊ auctoritate. sed nō ipsa eadem
formaliter. Nam aliaꝝ rōem formalem cognosci
bilitatis habet probata per auctoritatem sacre
scripture. quia scilicet rationem crediti ⁊ ratio //
nem non visi seu non apparentis. ⁊ aliam ratio //
nem formalem habet cum per rationem demon
stratiue probatur. nam sic habet rationem scibi
lis. visi. ⁊ apparentis. ⁊ q̃ iste due rationes sint
formaliter diuerse: patet. quoniam se inuicem ex
cludunt ab eodem subiecto. Ratio enim scibilis
in quantum est visi ⁊ apparentis: excludit ab eo
dem subiecto rationem formalem crediti per fi //
dem que est ratio non visi ⁊ non apparētis que
se habet ad primam. vt priuatio. Non enim est
possibile qđ de eodem secundū idem: vnus idē
hō habeat simul fidem ⁊ scientiam. prout sanct⁹
tho. docet. iij. sententiarum vi. p̃iij. q. ij. arti. ij.
subar. ij. ⁊ secūda secūde. q. p̃ma ar. ij. Et de veri
tate. q. xiiij. ar. ix. ¶ Quod aut̃ vltimo dicit mgr̃
mathias q̃ principiis demonstrationis existi
bus pluribus manet eadem conclusio: non satis
docte dictum est. est enim expresse contra p̃m
p̃mo posteri. prout supra allegatum est in ca. cer
tior autem ⁊c. Et sunt hec uerba eius. altera au //
tem scientia est ab altera: quarumcunq; p̃inci //
pia neq; ex eisdem neq; ex alteris sunt. ¶ Ad au
ctoritatē ambrosij ⁊ augustini ex r̃ñsione ad pri
mam argumentatōem: patet quid dicendum ē.
nā nō ē simile prout scūs tho. dicit p̃ma scđe. Et

R ij

Euangelium.

ibi allegatū est de diuerso mō originis in aliqua natura. vt de hoīe creato ⁊ generato: ⁊ de diuerso mō sciēdi aut demōstrādi. Nam p vtrūq; modū originis pducit eadē natura specifica ⁊ ad eundē modū essendi. ⁊ ad eosdem act⁹. qđ nō ē in pposito. Nā p diuersa pīcipia sciēdi: alia et alia rō formalis scibilis accipit vt ex supradictis patet.

Circa Euāgeliū Johānis Cap. xiiij.

Circa euāgeliū Johānis in ca. xiiij. burgeñ allegat scī thō. pma secūde. q. cxiij. ar. iij. dicētē q in veteri lege q erat lex seruitutis nō dabāt cōsilia: sed tm pcepta q necessarij tātē importāt. ¶ Cōtra hoc arguit mgr math. ex lra ueteris testamēti vt dicit qz puerb. pmo dī. despectistis omne cōsiliū meū. Et ca. iij. custodi legem atq; cōsilia rē. Ex quib⁹ videt sibi q in veteri lege data fuerint cōsilia. ¶ Sed certe rudimō accepit mgr math. nomē cōsiliij in uerbis sancti tho. vel obiectio sua tentatiua est solā habēs apparētiā. Consiliū enim in pmissis auctoritatibus ⁊ alijs ueteris testamēti: accipit largo modo p quacūq; psuasione aut monitōne q cōiter ordinat ad uite hūane cōsuetudines ⁊ hominū prouidentiā ac cōuersatiōem circa res agendas. fm quē modū diuinū etiā pceptū ab equali uel inferiori ppositū: consiliū appellari pōt. s; scūs tho. loquit de cōsilijs fm ppam ⁊ strictam acceptōem prout se habēt ex additione ad pcepta dei qz. s. dāt de actib⁹ superogatiōis ordinātib⁹

Johannis.

ad perfectōem vite spūalis q̄ consistit in pfectio
ne caritatis dei ⁊ primi ad quā nō oēs tenent q̄
liter apo⁹. accepit cōsiliū p̄ma Corin. vij. cū di
xit. De virginib⁹ autē p̄ceptū dñi nō habeo: cō
siliū autē do. dant. n. h̄mōi cōsilia de illis q̄ sunt
via ad p̄fctm gradū caritatis q̄ h̄eri pōt in via. sicut
de p̄fctā paup̄tate. castitate. ⁊ obediētia p̄p̄t
xpm. sub quo mō cōsilioz cadūt generalr illa su
perogatiōis opa: q̄ voto suscepta p̄petuo: statū
perfectōis cōstituūt. h̄mōi. n. cōsilia in ueteri te
stamēto data nō sunt. q̄ ut ap⁹. inq̄t hebre. vij.
nihil ad p̄fectū adduxit lex. Un̄ sup illud. Si uis
p̄fect⁹ eē ⁊c. ⁊ dat. xij: dicit interlinearis. ecce cō
tēplatiua q̄ ad euāgeliū ptinet. idē dicit glo. ra
ba. ait enī. ecce duas uitas hōib⁹ p̄positas au
dimus. actiaz ad quā ptinet. nō occides ⁊ cetera
legis mādāta. ⁊ cōtēplatiuā ad quā pertinet. Si
uis perfect⁹ eē. actia: ad legē ptinet. cōtēplatiā:
ad euāgeliū. Hec glo. p̄z ergo q̄ obiectio magi
stri math. nō ē ad p̄positū sancti tho. sed et po
stillatoz suus plane obsistit dicēs mat. v. x̄p̄z ad
didisse ad p̄cepta ueteris legis: cōsilia. exponēs
illud. non ueni soluere legem ⁊c.

Circa epistolam ad Ro. ca. v.

In ca. v. ep̄le Rō. cū burgeñ. ⁊ postillato
rem diceret peccatum originale nō eē pu
rā p̄uatōem. sed habitū corruptū: Indux
it ad illud auctoritatē sancti tho. p̄ma secūde. q.
lxxij. ar. p̄mo id exp̄sse dicētis in solutōe. ad pri
mū. Cōtra quē modū dicēdi mgr̄ mat. arguit.
k iij

Epistola.

Primo qz oē positiuū ē effectiē a deo. Si igit̃ peccatū originale ē tale positiuū: erit effectiē a deo. cōclusio falsa: ergo aliq̃ pmissarū. non maior. qz ab oībus cōcessa. igit̃ minor. falsitas cōclusiōis pbat̃. nā si de^o effectiē pducit aliqd positiuum ad pctm originale ptnēs: aut pducit illud concurrēte cā scōa: aut nō. secūdu nō p̃t dari qz in causato a solo deo: nulla ē obliq̃tas vitiosa. In pctō aut̃ originali ē morb^o corruptio ⁊ obliquitas. igit̃ a solo deo effectiē pducī nō p̃t. Nec primū p̃t dari qz in hmōi pductōe: nō cōcurrit primus parēs. qz eo nō ex̃te: nihilomin^o cōcurrit pctm originale. nec primus parens eadē rōe. Si aut̃ cōcurrere dī ōhens: tūc poti^o ē dicēdu actuale q̃ originale. ¶ Cōfirmat̃ dicit̃ ip̃e qz nihil in differens ad statū culpe ⁊ gr̃e pmo vtriq̃ statui cōpossibile: pōt eē pctm originale sed fomes. q̃ litas morbida. corrupt^o habit^o. q̃litercūq̃ noietur ex quo cōsurgit rebellio viriū aie: ē vtriq̃ statui predicto cōpossibilis. igit̃ talis hitus confictus non ē pctm originale. ¶ Maior pbat̃ qz peccatum originale nō stat cū gr̃a. pmo constituit filiōs ire. ¶ Minor pz qz paulus ap^o. ex̃ns in gratia infra ca. vij. ⁊ gala. v. de huiusmodi qualitātib^o sibi adherentibus ⁊ eum collaphizantibus facit querelas ⁊ petit absolui ⁊c. Est ergo peccatum originale pura priuatio per ansel. ⁊ alios sic descripta. Peccatum originale est quedam carētia iusticie originalis cū debito hñdi eā. sic qz debitu hñdi: sit formale in descriptōe illa. Nec mgr̃ math. ¶ Sed ad ista respondet̃. Ad primū cōcedit̃ pma cōsequētia nec cōclusio ei^o ē falsa vt ar

Ad Romanos.

guēs dicit. Et ad pbatōem sue falsitatis dico q̄
illud positivū qđ in pctō originali includit̃ tan
q̄ materiale: effectiue producit̃ a deo q̄tū ad id
quod h̄z entitatis cōcurrētib⁹ causis secūdis q̄
cause sūt originis hoīs pctm originale ōhētis. ē
enī māle in pctō originali q̄tū ad id qđ h̄z enti //
tatis positivē et realitatis: dispō qđā viriū aīe in
cōpatōe ad act⁹ suos. quod aut̃ h̄z talis disposi
tio corruptōis obliq̄tatis et defcūs (dī. n. hitus
corruptus aut inordinata dispō) est nō a deo ni
si per accūs tanq̄ a remouente prohibens sed a
cā secūda defectuosa. s. a uolūtate inordinata p
mi parentis et a natura infecta et deficiente q̄ per
viciatam originem ab adam per proximos parē
tes traducitur. Unde et primus parens mediate
et prim⁹ parēs imediate: cōcurrūt ad pductōez
talis habitus corrupti. i. abilitatis et inordinate
dispositionis eo mō quo huiusmodi corrupte
dispōni ouenit pducī. Nā sicut nō ē ens p se sub
sistēs: ita nec per se producit̃ sed ad pductio
nez alterius. s. nature humane infecte. ¶ Nec ua
let improbatio huius q̄ et si p̄m⁹ parēs actu nō
existat in se et psonaliter: nec isto mō cōcurrat ad
traductiōem peccati originalis: existit tamen et
concurrit uirtute tanq̄ prima causa in fieri. cō
currētibus inter medijs parentib⁹ qui ab eo de
scendunt et naturam ac uirtutem generatiuā ab
eo acceperunt sicut a principio et cā productiua.
qua uirtute: ex cōsequēti pctm originale tradu //
cit̃ in puero nato. quicquid enī ē cā cause: cau
sa est causati. Unde falsum est q̄ non existen //
te primo parente neq̄ in se neq̄ in suo effectu

k iiii

Epistola.

uel uirtute aut natura ab eo deriuata: peccatum originale cōtrahat. Et cū dicit arguens q̄ neq̄ parens p̄rimus existit. s. in se. cum puer nat⁹ cōtrahit pctm originale: dico q̄ ⁊ si illud def̄ ut in postumis: existit tñ ⁊ cōcurrit mediāte. s. uirtute generatiua ab eo cū semie decisa. Et hoc sufficit ad illud qđ p̄icipiū ē ⁊ cā in fieri qualiter se habent parētes p̄rimi ⁊ remoti in generatōe prolis ⁊ peccati originalis traductōe. Un̄ si argumētū mḡri math. ualeret: sequerēt q̄ neq̄ p̄im⁹ pa//rens neq̄ p̄rimus parēs cōcurreret non solū ad traductionem peccati originalis: sed neq̄ ad generatōem pueri nati. ⁊ ita nec parentes eius dicerent. Non enim magis requirit̄ existētia parētum ad pcti originalis traductōem: q̄ ad pueri generationē. ¶ Ad cōfirmatōem d̄r ad minoz q̄ fomes. qualitas morbida. corruptus habitus ⁊ qualitercūq̄ noietur dispō illa viriū inordinata: nō manet in statu gr̄e s̄m q̄ ponit̄ peccatum originale. s. in q̄tum est defectus quidā culpabilis. Nā per grām baptismalē tollit̄ culpa ⁊ reatus pene soluitur. Remanet autem fomes aut illa uirium inordinata dispō prout ē defcūs quidaz nature in se relicte. s̄m quam rōem nullū inconueniens est q̄ remaneat sub utroq̄ statu. q̄ baptismus naturam nō purgat nisi q̄tum pertinet ad infectōem persone.

Circa epistolam ad Hebreos.
Capitulo octauo.

Ad Hebreos.

¶ Neplā ad hebre. ca. viij. burgen. uolens
rōes assignare quare lex noua nō fuit da
ta in scriptis. allegat sc̄m tho. p̄ma secūde
q. cvj. ar. p̄mo dicētē. q̄ lex noua principaliter ē
gratia spūs sc̄i cordibus hoīm indita que datur
per fidē xp̄i. Inde cōcludit burgen. q̄ lex noua
sc̄z principalis nō solum nō debuit scribi a xp̄o :
sed nec etiam potuit scribi. q̄ gr̄a s̄m suā eētiā
est quedam qualitas mentis que non est scripti
bilis. ¶ Sed cōtra hoc mgr̄ math. dicit fūdamē
tum illius rōis burgen. esse erroneum. qm̄ tollit
a xp̄o omnipotentiā ⁊ per consequēs deitatem .
Probat. q̄ dicere xp̄m aliquid non posse quod
cōtradictōem non implicat. est ab eo tollere om
nipotentiā . sed qualitatem spūalem signo sensi
bili exprimere sicut uerbo uel scripto: minus in
cludit contradictōem q̄ patrem in uoce ⁊ sp̄i
tum sanctuz. in colūbe specie apparere: ergo nō
est impossibile xp̄o: gratiam spūalem sensibili //
ter scribere ⁊ pronunciare. Unde infert incautuz
esse fundamentum rōis burgen. Et ut in sanctuz
thomā retorqueat iuxta desiderīū cordis sui qd̄
putat male dictum esse per burgen. dicit q̄ illō
fundamentum: burgen. acceperit a sancto tho .
cum tamen sc̄s tho. mentionem nullam fecerit
vtrum gratia spūalis scriptibilis fuerit a xp̄o: v̄l
non. neq̄ plura exp̄resserit circa questionem per
postillatorem motam: quam ipse postillator q̄
totius questionis decisioneꝝ a sc̄o tho. accepit .
Un̄ nō magis potuit habere burgen. fundamen
tum sue conclusionis de inscriptibilitate gratie
ex dictis sc̄i tho: q̄ ex dictis postillatoris. r̄ma

Epistola.

minus prout patet intuenti. Sufficeret ergo dicere ad obiectionem magistri mathie quod pertinet ad id quod de sancto thoma tetigit: quod false et utinam non maliciose sibi imposuerit fundamentum rationis burgen. ¶ Sed ne sibi sapiens uideatur: dico quod etiam si sanctus thomas dixisset legem nouam. id est gratiam spiritualem non potuisse a christo scribi: verum esset dictum in sensu quem burgen habuit. Non enim mens burgen. fuit cum dixit gratiam esse quid inscriptibile: quod ipsa aut alia spiritalis qualitas per corporale aut sensibile signum significari. aut suo modo representari non poterat. Nam id magne esset demeritum cum ipse sepiissime uiderit ac legerit nomen gratie quod ipsam essentiam gratie significat: litteris scriptum. primo et figuram corpoream in pariete depictam gratiam aut caritatem rudibus representantem. Sed intellexit burgen. quod gratia est quedam qualitas mentis que in natura sua est quid inscriptibile cum sit res pure spiritalis. et in hoc sensu argumentatio magistri mathie nullius est momenti. Nam minor propositio eius est falsa. quoniam qualitatem penitus spiritalem corporeis litteris scribi aut formari per se et secundum se ipsam: implicat contradictionem: nam quod secundum se et in natura sua spirituale est: incorporeum est et insensibile: sed quod scribi aut depingi potest secundum se in natura sua: necessario est sensibile ac corporale. Esse autem sensibile et non esse sensibile. et esse corporeum. et non esse corporeum: contradictionem important. Igitur id quod spirituale est secundum essentiam suam inris scribi aut corporaliter depingi secundum se ipsum et in natu

Ad Hebreos.

ra sua: contradictōem includit. ac per hoc omni
potentie dei non subiacet. ¶ Neq; ppositū suū
pbat ipse magister per simile quod inducit de
apparitione patris in uoce. ⁊ spūs sancti in spe //
cie colūbe. qm̄ pater fuit in uoce sicut in quodā
signo q̄tū ad aliqd quod p̄ri attribuitur repre
sentatus. sed non fuit in se ipso q̄tū ad id quod
est: uoce formatus. Nā quod uoce format: sen
sibile ē ⁊ corpale. sic ⁊ spūs scūs fuit in specie co
lūbe sicut ī signo quodā designatus q̄tū ad ali
quod attributū. s; nō fuit fm̄ se ⁊ in natura sua:
corporali columba formatus. hoc. n. ē impossi //
bile. Un̄ aug⁹. in sermōe de trini. loquēs de hu //
iusmodi apparitōe ait. Hec aut opatio visibilit̄
exp̄ssa ⁊ oculis oblata mortalibus: missio spiri //
tus sancti dicta ē. nō ut appareret inuisibilis ei⁹
substantia: sed ut corda hominum exterioribus
visis commota: ad occultam eternitatem cōuer
terentur. Ita etiam nec ipsa uox facta: ad naturā
patris loquentis pertinet. Ait enim dñs Jo. v.
Neq; uoces eius. i. patris vnq; audistis. neq; spe
ciem ei⁹ vidistis. Quod exponēs Criso. inquit:
Non hoc dicit q; speciem sensibilez habeat. aut
visibilem: sed quoniam nihil horū est circa deū.
¶ patet ergo q; ex apparitione patris in uoce. ⁊
spiritus sancti in specie columbe: non pbat cō
tra burgen. q; gratia sit secundum se ipsam ⁊ in
natura sua res scriptibilis. Unde constat aperte
q; impugnatio magistri mathie ī hoc passu gra
tis ⁊ pro sola cupiditate aduersandi fuerit exor
ta.

Ec sunt illustrissime pater ⁊ dñe que ma
gistrum Nicholaum in postilla sup Bi //
bliam magistrumq; Mathiam ppugna
tozem suum validis ac catholicis scī Thome sen
tentijs reperi obiecisse. In quorū absolutōem vt
a principio laboris mei pollicitus sum: satis me
dixisse arbitror. Et quidē spero diuino fret⁹ aux
ilio. id catholicū. id religiosū. idq; institutis sã
ctis consonū omnino fore. At si qd fortasse ex lap
su excideret lingue vel alias diuinis nō cōsētaneū
documētis: ex nunc itidē renoco: irritū eē uolo .
meq; sacro scē Romane eccle pro cuius fide san
guinē fundere paratus sum: in omnibus ⁊ singu
lis dictis atq; scriptis subijcio. finit.

DEO GRATIAS.

Absolutum hoc opus: editum a Reuerendo ma
gistro fratre Didaco de Deça ordinis predica
torum. a Magni ac Serenissimi principis Hispani
arū ⁊ Sicilie ꝛc. preceptore. In defēsiōes sancti
Thome: hispalis per aBernardum vngut Ale
manum ⁊ Stanislaum polonū socios. Anno sa
lutis cristiane a Millesimo quadringentesimo no
nagesimo primo. Die vero quarta mēsis febru
arij.

80

